

Србија и Агенда 2030

Мапирање националног стратешког оквира у односу на циљеве одрживог развоја

Новембар 2020.

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

Република Србија

САДРЖАЈ

1. Увод: Србија и Агенда 2030	3
1.1. Реализација Миленијумске декларација и миленијумских циљева 2000-2015 у Србији и веза са циљевима одрживог развоја	3
1.2. Агенда 2030 и циљеви одрживог развоја	5
2. Циљеви одрживог развоја у стратешком оквиру Србије.....	6
2.1. Методологија мапирања	8
2.2. Резултати мапирања	8
2.2.1. Економски раст (циљеви одрживог развоја 8 и 9)	8
ЦИЉ 8: Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све.	8
ЦИЉ 9: Изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност	16
2.2.2. Развој људских ресурса(циљеви одрживог развоја 1,2,3,4,5 и 10).....	21
ЦИЉ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима	21
ЦИЉ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и одржива пољопривреда.....	24
ЦИЉ 5: Постићи родну равноправност	25
ЦИЉ 10: Смањити неједнакост између и унутар држава.....	26
ЦИЉ 3: Добро здравље	26
ЦИЉ 4: Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења.....	34
2.2.3. Животна средина и клима (циљеви одрживог развоја 6,7, 11,12,13 и 15)	38
ЦИЉ 13: Борба против климатских промена	38
ЦИЉ 6: Обезбеђени санитарни услови и приступ пијаћој води за све	42
ЦИЉ 7: Доступна и обновљива енергија	44
ЦИЉ 11: Инклузивни, безбедни, прилагодљиви и одрживи градови и насеља.....	45
ЦИЉ 12: Одговорна потрошња и производња.....	46
ЦИЉ 15: Одрживо управљање шумама, сузбијање дезертификације и деградације земљишта и уништења биодиверзитета.....	48
2.2.4. Институције, финансије и сарадња (циљеви одрживог развоја 16 и 17).....	50
ЦИЉ 16: Постизање мирољубивих и инклузивних друштава и владавине права и изградња одговорних институција	50
ЦИЉ 17: Партнерством до циљева.....	58
3. Оквир за спровођење Агенде 2030 у Србији	65

3.1. Институционални оквир	65
4. Закључак	65
Анекс: Табела са свеобухватним мапирањем националног стратешког оквира	69

1. Увод: Србија и Агенда 2030

Циљеви одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 званично су ступили на снагу 1. јануара 2016. након усвајања резолуције на УН самиту у септембру 2015. Ради се о глобалној развојној агенди за период након 2015. У наредних 15 година се од држава потписница очекује да мобилишу све ресурсе како би искоренили сиромаштво, борили се против неједнакости и нашли одговоре на климатске промене. Циљеви одрживог развоја, познати и као глобални циљеви проистекли су из Миленијумских циљева развоја и препознају да борба против сиромаштва иде руку под руку са економским растом и индустријализацијом, циљају на бројне друштвене потребе укључујући здравље, образовање, социјалну заштиту и здраву животну средину и заједнице отпорне на климатске промене.

Република Србија је, заједно са неколико других земаља широм света, одабрана да пружи подршку дефинисању новог програма глобалног развоја тако што је консултовала своје грађане о њиховим погледима на развојне приоритете. Кроз националну кампању „Србија какву желим“, као део глобалне кампање „Свет какав желим“, преко 250.000 грађана је упознато са консултативним процесом у вези са периодом после 2015. године У Србији су спроведене две серије консултација: Преко 28.000 грађана је добило прилику да учествује у консултацијама било путем онлајн анкете и веб портала, кроз директне консултације, а највећи број преко Фејсбука и Твитера. Водило се рачуна да се консултује широк спектар становништва, особе са инвалидитетом, старије особе, жене, особе које живе у удаљеним сеоским срединама, Роми, ЛГБТ лица, расељена лица, незапослени, синдикати, радници, сељаци, новинари, деца улице, деца са аутизмом, млади и остали.

Србија је тренутно у процесу успостављања институционалног оквира за праћење остварења циљева одрживог развоја у земљи. Циљ овог Извештаја је да се изврши мапирање постојећег стратешког оквира Републике Србије у односу на циљеве одрживог развоја као полазна основа за дијалог и одлучивање о приоритетизацији ЦОР. Ово мапирање идентификује, између осталог, и стање у Србији за сваки од ЦОР, као и оне области које нису адекватно покривене постојећим стратешким оквиром. Извештај је припремљен у Републичком секретаријату за јавне политике уз подршку немачке развојне сарадње (ГИЗ).

1.1. Реализација Миленијумске декларација и миленијумских циљева 2000-2015 у Србији и веза са циљевима одрживог развоја

Миленијумска декларација Уједињених нација (2000) дефинисала је фундаменталне вредности на којима треба да почивају међународни односи у 21. веку: слобода, равноправност, солидарност, толеранција, очување животне средине и заједничка одговорност. Миленијумски циљеви развоја су изведени из ове декларације.

Влада Србије је, препознајући значај Миленијумских циљева развоја (МЦР), у сарадњи са Тимом Уједињених нација у Републици Србији и широм донаторском заједницом спровела процес формулисања националних циљних вредности и индикатора за МЦР. Током тог процеса МЦР су прилагођени националном контексту кроз разраду одговарајућих циљних вредности (задатака) и постављање полазних вредности.

Важан оквир за мобилизацију ресурса у циљу рада на развојним изазовима и реформама које проистичу из недовршеног посла на реализацији МЦР представља партнерство са ЕУ, доступност инструмената предприступне помоћи (ИПА), као и развојни оквир УНДАФ 2016-2020.

Европска комисија је посвећена одрживом развоју и имплементира циљеве УН Агенде 2030 кроз операционализацију политика и одговарајућих фондова и примену управљачких инструмената, уз појачано праћење на терену. Од 2010. одрживи развој је уграђен у Европа 2020 стратегију и заснива се на три стуба: „паметан раст“ са фокусом на образовању и иновацијама; „одржив раст“ са ниским карбонским емисијама, отпорношћу на климатске промене и утицају на животну средину и „инклузиван раст“ кроз стварање нових радних места и смањење сиромаштва. Европска унија кроз Комуникацију Европске комисије¹ *Next steps for the sustainable European future* даје приказ циљева и принципа одрживог развоја (*Агенда УН 2030*) и начина на који су циљеви одрживог развоја УН уграђени у развојну агенду и приоритете ЕУ.

Имајући у виду да је приступање Европској унији стратешки циљ државе и да су све реформе у функцији достизања тог циља, постоји потпуни консензус да се реализација циљева одрживог развоја спроводи кроз процес ЕУ интеграција.

Сходно томе, процес приоритизације и национализације циљева одрживог развоја у РС треба да прати исти принцип и стандарде успостављене унутар ЕУ. То конкретно значи да сва развојна документа РС и документи јавних политика треба да, кроз процес приступања ЕУ, интегришу и УН Агенду 2030 и искорите је у сврхе профилисања РС као будуће државе чланице ЕУ.

Европска унија је највећи и најзначајнији развојни партнер Србије и очекује се да ће подршка коју Србија добија од ње, као и од билатералних партнера за спровођење реформи свакако бити и у функцији подршке за остваривање циљева одрживог развоја.

Оквир развојног партнерства (ОРП - УНДАФ) за Србију за период 2016-2020 је стратешки документ израђен кроз блиску сарадњу и партнерство Владе Републике Србије и Тима Уједињених нација у Србији. ОРП је усклађен и усаглашен са: приоритетима европских интеграција за државе кандидате за чланство у ЕУ, националним консултацијама за период после 2015: “Србија какву желимо”, и Циљевима одрживог развоја, а на оперативном нивоу са Стандардима оперативних процедура иницијативе „Сви као један“². УНДАФ процес³ подржава израду стратешког оквира, као и системе за праћење и евалуацију постигнутих резултата и промовисање различитих партнерстава, техничке и научне сарадње, укључујући и јавно-приватна како би се постигли глобални циљеви. Као одговор на захтеве држава чланица за јачом координацијом УН, усвојен је заједнички приступ за ефективнију и кохерентнију подршку имплементацији Агенде 2030 у виду тзк. МАПС (**M**ainstreaming – национализација приоритизованих глобалних циљева, **A**cceleration - убрзавање and **P**olicy **S**upport – подршка политикама).

Процес ЕУ интеграција, ОРП, као и налази владиног Извештаја о реализацији Миленијумских циљева⁴ треба да информишу следећу фазу која се односи на постављање развојних приоритета у складу са новим оквиром циљева одрживог развоја – Агендом 2030.

Током периода извештавања по МЦР, свеукупну економску ситуацију у Републици Србији карактерисала су два основна тренда – први, по бројним индикаторима позитиван ишао је руку под руку са израженим економским растом до 2008. с којим је Република Србија успела да ухвати корак,

---

¹ *Com (2016) 739 final*

² „Стандардне оперативне процедуре за приступ Сви као један у свету развоја након 2015“ са циљем да се осигура да развојне активности које спровode тимови УН на терену буду чврсто усмерене на резултате, јачање одговорности, мониторинг и евалуацију, и боље исходе.

³ *UNITED NATIONS DEVELOPMENT ASSISTANCE FRAMEWORK GUIDANCE*, УНДГ 2017.

⁴ Владин извештај о реализацији миленијумске декларације и миленијумских циљева за период 2000-2015 године, Републички секретаријат за јавне политике, 2015.

с обзиром на релативно низак степен полазне основе БДП-а. Други тренд карактеришу негативне вредности индиктора које су резултат глобалне финансијске кризе, али донекле и неспремности Србије да спроведе неопходне структурне реформе. Пропадање националне економије имало је негативан утицај на индикаторе тржишта рада, подстакло је раст сиромаштва и узроковало свеопшти пад животног стандарда у земљи.⁵ Од 2009, стопа апсолутног сиромаштва порасла је на 8,9%, стопа релативног сиромаштва на 24.5% (2014)⁶. У Извештају о реализацији МЦР дат је преглед преосталих изазова и приоритета обухвата: мере политике социјалног укључивања за угрожене групе, као што су расељена лица, особе са инвалидитетом и Роми; побољшање доступности здравственој заштити, покривеност деце предшколским образовањем, нарочито у руралним срединама, успостављање приступа доживотног учења, незапосленост младих, миграције, питања заштите животне средине и смањење ризика од катастрофа.

Већина ових тема уграђена је у 17 циљева одрживог развоја 2030, уз оцену да су свих 17 ЦОР од великог значаја, али се, у складу са налазима и трендовима посебна пажња придаје следећим циљевима и подциљевима: промовисању јаког инклузивног и одрживог економског раста и достојанственог запослења за све (Циљ 8), смањење сиромаштва (Циљ 1), постизање здравог живота за све старосне групе (Циљ 3), обезбеђење образовања за све (Циљ 4), постизање родне равноправности (Циљ 5), унапређење одрживе индустријализације (Циљ 9), смањење неједнакости у оквиру и између земаља (Циљ 10), унапређење одрживих модела потрошње и производње (Циљ 12), промовисање активности на свим нивоима у борби против климатских промена (Циљ 13), и постизање мирољубивих и инклузивних друштава и владавине права (Циљ 16) и партнерство за циљеве (Циљ 17).

1.2. Агенда 2030 и циљеви одрживог развоја

Агенда 2030, са 17 циљева одрживог развоја и 169 циљних вредности покрива шири обухват него миленијумски циљеви и укључује све три кључне димензије одрживог развоја: економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине. Институционални развој, и сарадња, који треба да обезбеде владавину права и мир су такође покривени одговарајућим циљевима и циљним вредностима.

Циљеви одрживог развоја су⁷:

1. **Свет без сиромаштва:** окончати сиромаштво свуда и у свим облицима;
2. **Свет без глади:** окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду;
3. **Добро здравље:** обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација;
4. **Квалитетно образовање:** обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења;
5. **Родна равноправност:** постићи родну равноправност и оснажити све жене и девојчице;
6. **Чиста вода и санитарни услови:** обезбедити санитарне услове и приступ пијаћој води за све;
7. **Доступна и обновљива енергија:** осигурати приступ доступној, поуданој, одрживој и модерној енергији за све;
8. **Достојанствен рад и економски раст:** промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све;

⁵ Програм запошљавања и социјалне реформе

⁶ Тим Владе Србије за социјално укључивање

⁷ <http://rs.one.un.org/content/dam/unct/serbia/docs/Publications/UNCT%20Serbia%20SDGs%20brochure%20-%20SRB.pdf>

9. **Индустрија, иновације и инфраструктура:** изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност;
10. **Смањење неједнакости:** смањити неједнакост између и унутар држава;
11. **Одрживи градови и заједнице:** учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим;
12. **Одговорна потрошња и производња:** обезбедити одрживе облике потрошње и производње;
13. **Акција за климу:** предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њених последица;
14. **Живот под водом:** очувати и одрживо користити океане, мора и морске ресурсе;
15. **Живот на земљи:** одрживо управљати шумама, цузбити десертфикацију, зауставити и преокренути деградацију земљишта и спречити уништавање биодиверзитета;
16. **Мир, правда и снажне институције:** промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима;
17. **Партнерством до циља:** учврстити глобално партнерство за одрживи развој.

2. Циљеви одрживог развоја у стратешком оквиру Србије

Резултати мапирања показују да је кроз постојећи стратешки оквир Србија већ посвећена остварењу циљева одрживог развоја. Ипак, постоје области у којима недостају кључне секторске стратегије или у којима се не прати спровођење одређених стратешких докумената па је тешко оценити напредак Србије у реализацији тог циља.

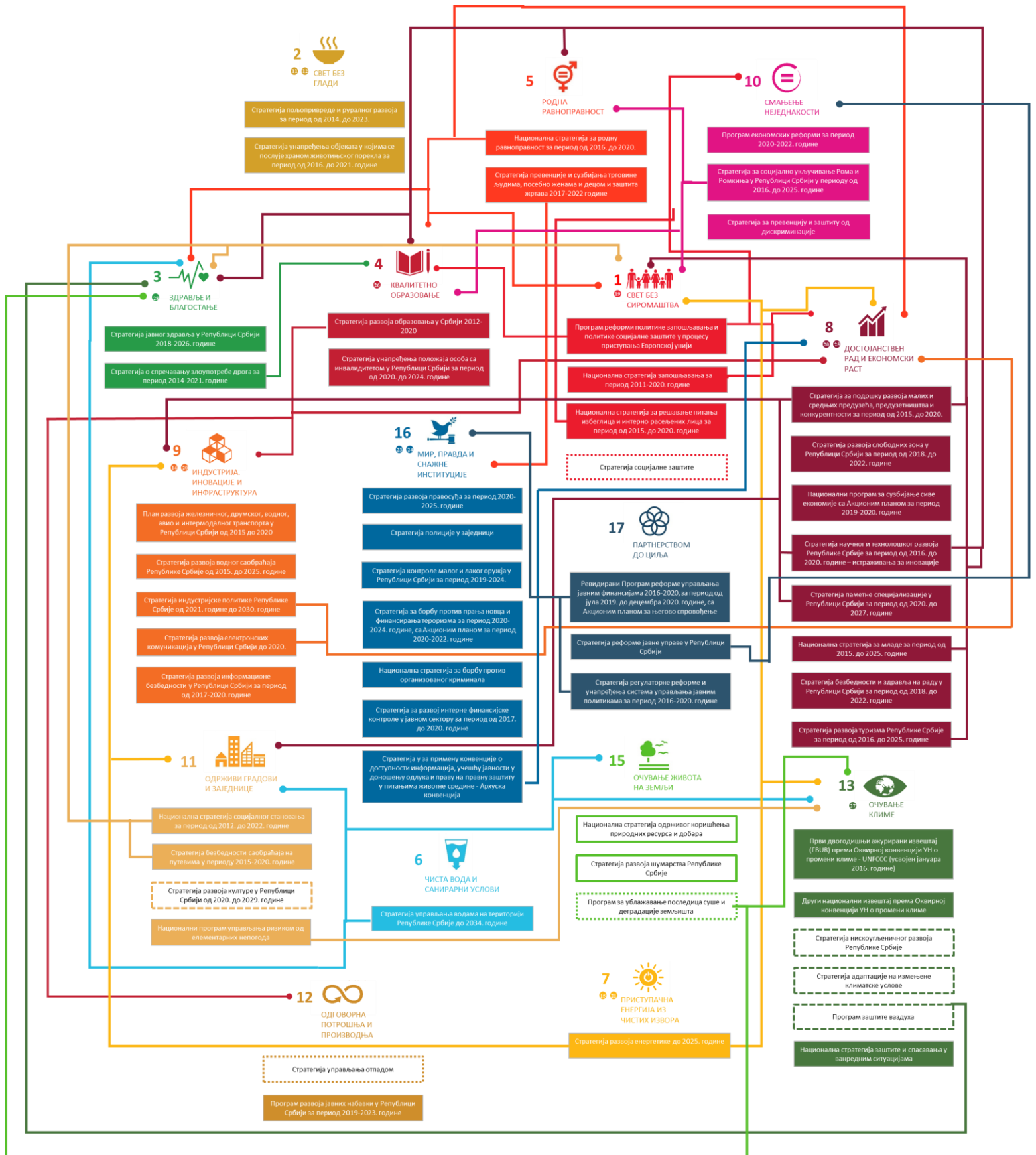
За потребе мапирања циљеви одрживог развоја подељени су у четири групе⁸:

1. Економски раст (циљеви одрживог развоја 8 и 9);
2. Развој људских ресурса (циљеви одрживог развоја 1,2,3,4,5 и 10);
3. Животна средина и клима (циљеви одрживог развоја 6,7,11,12,13 и 15);
4. Институције, финансије и сарадња (циљеви одрживог развоја 16 и 17).

У оквиру поглавља 2.2 дата је детаљна анализа мапирања, док се у Анексу 1 овог документа може наћи табела која приказује покривеност ЦОР и њихових потциљева са стратешким оквирима према секторима који чине министарства Владе Републике Србије и друге државне институције које су надлежне за спровођење стратешког оквира. Поред тога, у Анексу 2 се може пронаћи табела са детаљним мапирањем која садржи и мапирање у односу на преговарачка поглавља у процесу приступања Србије Европској Унији.

У следећој визуелизацији мапирања издвојени су кључни стратешки документи у односу на ЦОР. Поједине стратегије, као што су Стратегија запошљавања, Стратегија науке и технолошког развоја и Стратегија за младе, релевантне су за већи број циљева одрживог развоја, а у оквиру овог графика оне су позициониране у оквиру ЦОР који у највећој мери зависе од њихове реализације:

⁸ Циљ 14 који се односи на одрживо коришћење океана, мора и морских ресурса није узет у обзир зато што Србија нема директан приступ мору. Индиректни утицај на загађење мора од стране река покривен је у оквиру ЦОР 6.

2.1. Методологија мапирања

Мапирање стратешког оквира Републике Србије у односу на циљеве одрживог развоја урађено је у односу на сва активна стратешка документа Републике Србије. Тамо где област није регулисана Стратегијом, релевантни планови и друга документа су такође узети у обзир. Као основ за стратешки оквир узета је база података Републичког секретаријата за јавне политике. Поред тога, тамо где је могуће, назначен је и статус спровођења стратегије. На крају, назначени су и стратешки документи чије се усвајање планира према Националном програму за усвајање правних тековина Европске уније (трећа ревизија из 2018. године) – НПАА. За сваки од циљева одрживог развоја дат је кратак преглед стања у овој области у Републици Србији, уз коришћење индикатора праћења ЦОР дефинисаних од стране УН, тамо где су они доступни и других индикатора из релевантних домаћих и међународних статистичких извора и анализа. Поред тога, за сваки ЦОР описани су и релевантни међународни процеси, пре свега европски, у којима Србија учествује, а који су значајни за остварење тог циља. У анализи резултата мапирања коришћени су елементи РИА методологије Уједињених нација (Rapid Integration Assessment - RIA) за идентификовање празнина у стратешком оквиру као и утврђивање релативне важности појединачних стратегија за ЦОР.

Стратешка документа локалних власти у овом Извештају нису разматрана. Према 9. по реду мапирању стратешких/акционих планова које спроводи Стална конференција градова и општина (мај/јуни 2015.) регистровано је 897 процеса планирања у општинама и градовима, као и 488 усвојених важећих планова. Највећи број усвојених планова су кровне стратегије развоја (које укључују и стратегије одрживог развоја). Од секторских докумената јавних политика највише је оних који покривају област управљања отпадом, заштиту животне средине и социјалну заштиту. Остали планови на локалном нивоу баве се углавном питањима осетљивих група као што су деца, млади, Роми, избегла и расељена лица, али и области које су посебно важне за одређене локалне самоуправе као што је пољопривреда, туризам и развој малих и средњих предузећа и предузетништва⁹. У складу са новим Законом о планском систему („Службени гласник РС“, број 30/2018), јединице локалне самоуправе су започеле усвајање планова развоја. Крајем 2019. године, усвојено је првих пет планова развоја, а до новембра 2020. године, донето је још одлука о започињању њихове израде, у складу са Уредбом о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе („Службени гласник РС“, број 107/2020). Републички секретаријат јавне политике је израдио Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе¹⁰, у сарадњи са СКФО, у оквиру којих је дао препоруке за повезивање приоритетних циљева развоја јединица локалне самоуправе са ЦОР.

2.2. Резултати мапирања

2.2.1. Економски раст (циљеве одрживог развоја 8 и 9)

У овом сегменту описани су резултати мапирања планског оквира Републике Србије у односу на циљеве одрживог развоја 8 и 9 који се превасходно односе на одржив економски раст, запосленост, побољшање услова за рад као и одрживе индустријализације, развоја инфраструктуре и иновација.

ЦИЉ 8: Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све.

На глобалном нивоу је у последњих 25 година значајно умањено сиромаштво и повећано учешће средње класе међу запосленима. Ипак, у последње време може се приметити спорији економски

⁹ Analiza (procena uticaja) strateškog planiranja i programskog budžetiranja na nivou lokalnih samouprava, Стална конференција градова и општина, EU Exchange 4, septembar 2015.

¹⁰ https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Prirucnik-za-lokalnu-samoupravu-web_final.pdf

раст, повећање неједнакости и повећање незапослености¹¹. Као одговор на овај проблем, циљ одрживог развоја (ЦОР) 8 промовише инклузиван и одржив економски раст кроз повећање продуктивности и подршку технолошким иновацијама и предузетништву. Подстицање предузетништва и креирање нових радних места значајно доприносе остваривању одрживог развоја.

Након избијања светске економске кризе, Републику Србију је карактерисао спорији привредни раст у односу на земље у окружењу. Мере фискалне консолидације и побољшање услова пословања допринели су постепеном опоравку привреде почевши од 2015. Раст реалног БДП-а по глави становника (УН индикатор 8.1.1.) у Србији за период 2010-2018. у просеку је износио 2,2%, док у 2019. износи 4,8%.¹²

Циљ 8.1. је да се одржи економски раст у складу са националним околностима. С тим у вези, програм фискалне консолидације допринео је уравнотежењу јавних финансија и остваривању позитивних стопа привредног раста. Просечна стопа реалног раста БДП-а износила је 2,9% у периоду 2015-2018, а у 2019. износи 4,2%.¹³ Као последица негативних ефеката проузрокованих пандемијом Ковид-19 очекује се пад привредне активности по стопи од 1,1% у 2020¹⁴. Земље ЦИЕ су у већој мери погођене кризом и очекује се просечан пад од 4,6% БДП-а у 2020¹⁵. Према проценама буџетски дефицит у Србији ће износити око 9% БДП-а у 2020.¹⁶ што је више од просека земаља ЦИЕ (7,5% БДП-а)¹⁷. Већи степен задуживања у циљу прибављања додатних финансијских средстава допринеће расту јавног дуга на нивоу око 60% у 2020.¹⁸

Србија бележи раст индустријске производње од 0,3% у 2019.¹⁹ пре свега захваљујући опоравку прерађивачке индустрије која је привукла 28,9%²⁰ страних директних инвестиција у 2019. години и тиме диверсификовала области производње. Ипак, у структури производње и даље доминирају производи ниже додате вредности и степена финализације. Србија према индикатору софистицираности производног процеса заузима 72. место од укупно 138. земаља²¹, док је годишња стопа раста БДП-а по запосленом (УН индикатор 8.2.1) 3,7% у 2018.²² што говори о ситуацији у Србији у вези са **циљем 8.2** (постићи више нивое економске продуктивности преко диверсификације, технолошких унапређења и иновација). У исто време, Србија улаже релативно мало у науку и иновације (0,92% БДП-а у 2018.) и та улагања прехасходно долазе из јавног сектора (68,4%)²³. Слаба веза науке и привреде рефлектује се у ниском броју заједнички објављених радова и малом броју регистрованих патената.

¹¹ <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-8-decent-work-and-economic-growth.html>

¹² ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08010101?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹³ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

¹⁴ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

¹⁵ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October>

¹⁶ Закон о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2020. годину („Службени гласник РС“, бр. 135/2020

¹⁷ <http://www.fiskalnisavet.rs/latinica/ocene-i-misljenja.php>

¹⁸ http://www.fiskalnisavet.rs/doc/ocene-i-misljenja/2020/FS_Ocena_predloga_rebalansa_budzeta_Republike+preporuke_za_2021.pdf

¹⁹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201022.pdf>

²⁰ https://nbs.rs/documents/statistika/ino_ekonomski_odnosi/platni_bilans/fdi_delatnosti_2010_2019.xls

²¹ Извештај о глобалној конкурентности за 2019. годину, Светски економски форум.

²² <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>

²³ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/100109?languageCode=sr-Latn>

Сектор услуга чини скоро 50%²⁴ БДП-а Србије и представља важну окосницу привреде у Србији. Сектор услуга бележи константан раст уз повећање трговинског суфицита²⁵. На овакав раст у све већој мери утиче развој ИКТ сектора, иако су и даље у значајној мери присутне услуге које не захтевају посебне вештине и знања. Услуге засноване на знању²⁶ чине само 24,2% БДП-а²⁷.

У складу са **циљем 8.3** (креирање нових радних места и подстицање предузетништва) присутан је пад неформалне запослености. Удео неформалне запосленост у непољопривредним делатностима (УН 8.3.1) износи 8,2% у 2019. (10,2% мушкараца и 5,8% жена)²⁸. Мала и средња предузећа и предузетници играју важну улогу у економији Србије чинећи 99,8% од укупног броја компанија и запошљавајући 29,2% активне радне снаге у 2019.²⁹ години. Сектор МСПП учествује са 31,3% у формирању БДП-а³⁰. Препреку у даљем развоју овог сектора представља ограничен приступ изворима финансирања.

Неопходно је начинити додатне напоре у повећању ефикасности ресурса у потрошњи и производњи (**циљ 8.4**). Домаћа потрошња материјала (УН индикатор 8.4.2) износи 118.850 тона³¹ у 2018, док је продуктивност ресурса у порасту и износи 31,4 РСД/кг³².

У вези са остварењем **циља 8.5** (пуна и продуктивна запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце) постоје позитивни трендови на тржишту рада у Србији. Запосленост (УН индикатор 8.5.2.) је у 2019. години порасла за 1,4 п.п и износи 49% док је стопа незапослености на најнижем нивоу у последњих пар година и износи 10,4% 2019. године.³³ И поред утицаја пандемије Ковид-19, бележе се позитивни трендови на тржишту рада мерено одржавањем запослености на ниву од 48,2% и падом незапослености на 7,3% у другом кварталу 2020.³⁴ Ипак, и даље постоји проблем дугорочне незапослености, као и несразмерно висок број младих и социјално угрожених група међу незапосленима. Положај жена је и даље неповољан (оне чине 44,3% запослених иако чине 51,8% укупне популације) иако је присутан позитиван тренд у смањењу разлика између мушкараца и жена, како у стопи незапослености (са 1,8 п.п. у 2018. на 1,3 п.п. у 2019. години), тако и стопи запослености (опала са 15,1 п.п у 2018. години на 14,7 п.п. у 2019)³⁵.

²⁴ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Latn>

²⁵ https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/statistika/ino_ekonomski_odnosi/platni_bilans/bilans_usluga_2007_2019.xlsx

²⁶ Категорије узете у калкулацију: Ј - Информисање и комуникације, К - Финансијске делатности и делатност осигурања, М - Стручне, научне и техничке делатности, О - Државна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање, П – Образовање, Q - Здравствена и социјална заштита, Р - Уметност; забава и рекреација

²⁷ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Latn> ,

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Knowledge-intensive_services_\(KIS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Knowledge-intensive_services_(KIS))

²⁸ ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN080301?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

²⁹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202010112.pdf> ,

<https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202010113.pdf> ,

<https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205658.pdf>

³⁰ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202010112.pdf> ,

<https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G202010113.pdf> ,

<https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201269.pdf>

³¹ ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08040201?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

³² ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN08040202?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

³³ Анкета о радној снази, 2019.

³⁴ Анкета о радној снази, Q2 2020.

³⁵ Анкета о радној снази, 2018, 2019

Млади узраста 15-24 су у изразито неповољном положају са стопом незапослености од 27,5%³⁶ у 2019. (у поређењу са 14,4% у ЕУ-28³⁷). Након периода пада, стопа незапослености младих почела је рапидно да расте почевши од 2008. године и достигла 59,9% у 2011. години, након чега је присутан пад. Стопа незапослености младих (15-24) износи 20,7%³⁸ у Q2 2020. (16,4% у ЕУ-27³⁹), што је скоро три пута више од стопе опште незапослености.

Од велике важности за остварење **циља 8.6** (умањити удео младих који нису запослени, нити су у процесу образовања) је и чињеница да је удео младих (15-24) који нису запослени и нису у програму образовања и обуке (УН индикатор 8.6.1.) чак 15,3% од укупног броја младих у 2019.⁴⁰ Посматрано по полу, 15,8% жена и 14,8% мушкараца узраста 15-24 нису запослени нити у програму образовања и обуке.

У складу са **циљем 8.7** неопходно је искоренити присилни рад, а нарочито рад деце. У Србији дечији рад (5-17 година старости) чини 9,5% популације узраста 5-17 година. Посматрано по структури, дечији рад у Србији је присутнији код деце мајки без образовања или нижег образовања, деце старости 5-11 година и код сиромашнијих породица⁴¹.

Поштовање права радника и обезбеђивање заштите и безбедности на раду (**циљ 8.8**) је регулисано Законом о раду у Републици Србији. У Србији је забележено 13.306 случајева повреде на раду од чега смртне и тешке повреде чине 13,9%.⁴² Највећи број повреда је забележен у прерађивачкој индустрији (28,6%).

Сектор туризма у Србији, као и на глобалном нивоу, је у порасту што је изузетно битно за сагледавање **циља 8.9** (одрживи туризам). Број долазака туриста је у 2019. години повећан за 7,6% (страних туриста за 8%), а број ноћења за 7,9% (страних туриста за 9,6%) у односу на претходну годину⁴³. Учешће услуга смештаја и исхране (УН индикатор 8.9.1) у БДП-у износи 1,4% у 2019.⁴⁴

Учињен је напредак у приступу банкарским, финансијским и услугама осигурања (**циљ 8.10**). Број филијала комерцијалних банака на 100.000 одраслих становника (у %) (УН индикатор 8.10.1а) износи 27,84 (27,7 у 2018.), а број аутоматизованих банкомата (АТМ) (УН индикатор 8.10.1б) бележи континуирани раст и износи 51,35 у 2019. (49,24 у 2018.).⁴⁵

³⁶ Анкета о радној снази, 2019.

³⁷ Eurostat

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_URGAN_custom_261913/default/table?lang=en

³⁸ Анкета о радној снази, Q2 2020.

³⁹ Eurostat

⁴⁰ ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN080601?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

⁴¹ ЦОР, ПЗС <http://sdg.indikatori.rs/area/decent-work-and-economic-growth/?subarea=SDGUN080701&indicator=08070101IND02>

⁴² <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2020-03/%D0%98%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98%20%D0%BE%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%20%D0%B8%20%D0%B7%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%99%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83%20%D0%B7%D0%B0%202019.%20%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%83.pdf>

⁴³ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201020.pdf>

⁴⁴ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Latn>

⁴⁵ ЦОР, ПЗС <http://sdg.indikatori.rs/area/decent-work-and-economic-growth/?subarea=SDGUN081001&indicator=08100101IND01>

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Стратегија Европа 2020 за паметан, одржив и инклузиван економски раст представља директан одговор Европске уније на Циљ одрживог развоја 8. Овај циљ је и дубоко усађен у десет приоритета „Стратешке агенде Уније у временима промена“⁴⁶ који је усвојио Европски савет као што су подршка за послове, раст и инвестиције (приоритет 1), јаче и праведније унутрашње тржиште са ојачаном индустријском основом (приоритет 4) као и јача и праведнија економска и монетарна унија – са фокусом на социјалне политике и корпоративну друштвену одговорност (приоритет 5).

Ови принципи ЕУ се рефлектују на конкретне програме и инвестиције који се спроводе. **Инвестициони план за Европу** планира да до 2020. године мобилише 500 милијарди евра за инвестиције у кључне секторе као што су образовање, здравство, вода, енергија, транспорт и друге области а све то имајући у виду далеку будућност Европске уније. Самим тим, фокус пројеката је на одрживој енергији, циркуларној економији, ублажавању последица климатских промена и другим важним темама. Сам принцип циркуларне економије је одговор ЕУ на то како створити нова радна места и раст стимулисањем одрживе производње и потрошње. Европски оквир за науку и иновације „**Хоризонт 2020**“ је у великој мери фокусиран на већу конкурентност европске привреде кроз развој и примену нових технологија.

Наведени принципи ЕУ преносе се и кроз процес приступања Европској Унији и на земље кандидате као што је Србија. У оквиру великог броја преговарачких поглавља, Србија усклађује своју регулативу са принципима ЕУ који су кључни за одржив економски раст. То су пре свега поглавља **20** (предузетништво и индустријска политика), **17** (економска и монетарна политика) и **19** (социјална политика и запошљавање). Од велике важности су и поглавља **25** (наука и истраживање), **9** (финансијске услуге) али **1** (слободно кретање робе), **4** (слободно кретање капитала), **2** (слободно кретање радника), **26** (образовање и култура).

Поред усклађивања регулативе, Србија као земља кандидат за чланство у ЕУ учествује у три програма Европске уније који су од изузетне важности за теме покривене ЦОР 8. Почев од 2008. године Србија учествује у **европским оквирним програмима за науку, истраживање и иновације**, док почев од 2015. године, српске компаније могу да учествују и у **COSME** програму ЕУ за подршку конкурентности малих и средњих предузећа. Још један од кључних програма у којима Србија учествује је и EaSI – Програм ЕУ за запошљавање и социјалне иновације.

Тема одрживог економског раста део је и важних регионалних иницијатива у којима Србија учествује. **Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2020. године** заснована је на истим принципима као и стратегија Европа 2020 а то су паметан, одржив и инклузиван раст. У оквиру **Берлинског процеса** велики фокус стављен је на економска и социјална питања. Све макро-регионалне стратегије и процеси у којима Србија учествује, као што је Дунавска стратегија, стављају велики фокус на улогу регионалне сарадње ка остварењу одрживог економског раста.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Велики број стратегија Републике Србије препознаје важност секторских јавних политика за остварење општег циља дугорочног и одрживог економског раста. ЦОР 8 је дубоко повезан са областима образовања, запошљавања, владавине права, јачања институција, науке и иновација и многим другим сегментима који су тема других циљева одрживог развоја.

⁴⁶ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/143477.pdf

ЦОР 8 – Циљна вредност: Одржати економски раст по глави становника у складу са националним околностима (8.1) рефлектован је у великом броју стратешких докумената Републике Србије. Два кључна документа за постизање одрживог економског раста су **Фискална стратегија за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину**⁴⁷ као и **Програм економских реформи за период 2020-2022. године**⁴⁸.

Циљ фискалне политике у наредном средњорочном периоду је континуитет и јачање фискалне дисциплине која обезбеђује наставак силазног тренда дуга, чиме се обезбеђује подстицај привредном расту. Након успешно окончаног Аранжмана из предострожности чију је окосницу представљао програм фискалне консолидације, склопљен је нови Аранжман са ММФ који је у први план ставио структурне реформе и њихов утицај на раст. Предвиђено је да Аранжман траје до краја 2020. године. Инструмент координације политика представља наставак спровођења програма структурних реформи са циљем одржања достигнуте макроекономске и финансијске стабилности, отварања нових радних места и убрзања привредног раста.

Програм економских реформи врши приоритизацију структурних реформи које су већ садржане у секторским стратегијама и омогућава централизовано праћење њиховог спровођења, али и мерења њиховог друштвеног утицаја и утицаја на конкурентност. Структурне реформе у ЕРП 2020. - 2022. обухватају следеће области: реформа тржишта енергије и транспорта; пољопривреда, индустрија и услуге; пословни амбијент и борба против сиве економије; истраживање, развој и иновације и дигитална економија; трговинске реформе, образовање и вештине; запосленост и тржиште рада; социјална заштита и укључивање.

Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. године до 2020. године („Истраживања за иновације“)⁴⁹ само делимично покрива елементе дефинисане у **ЦОР 8 – Циљна вредност: Постићи више нивое економске продуктивности преко диверсификације, технолошких унапређења и иновације (фокус на радно интензивне и високо профитабилне секторе) (8.2)**. Основ ове Стратегије чини унапређење изврсноности и релевантности научних истраживања у Републици Србији, као и јачање повезаности науке, привреде и друштва ради подстицања иновација. Фокус је на томе како се може унапредити јавни наукоистраживачки систем у Србији и како кроз бољу повезаност са привредом овај сектор може допринети економском расту. У току је израда нове стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2027. године, под мотом МОЂ ЗНАЊА.

Стратешки оквир за унапређење општег технолошког нивоа индустрије у Србији додатно се унапредио у оквиру **Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године**⁵⁰ и **Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године**.⁵¹ Стратегија паметне специјализације фокусира се на стварање иновације тј. да паметна и креативна Република Србија буде висококонкурентна у свету и препозната по иновацијама заснованим на знању, партнерствима из домаћег екосистема и креативности појединаца у следећим приоритетним областима: (1) Одрживе високо технолошке производње хране високе додате вредности за будућност, (2) Софистицираних софтверских решења за глобално тржиште и (3) Међусекторских утемељених индустријских иновација. Од седам стратешких области

⁴⁷ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/fiskalna-strategija-za-2021-godinu-sa-projekcijama-za-2022-i-2023-godinu/>

⁴⁸ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/program-ekonomskih-reformi-erp/>

⁴⁹ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Strategija-srpski.pdf>

⁵⁰ <https://pametnaspecijalizacija.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/>

⁵¹ <https://privreda.gov.rs/propisi/strategija-industrijske-politike-republike-srbije-od-2021-do-2030-godine/>

интервенције у оквиру **Стратегије индустријске политике Републике Србије** две се односе на дигиталну трансформацију и иновације.⁵²

У Србији постоји добро развијен стратешки оквир за остварење **ЦОР 8 – Циљна вредност: Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају производне активности, стварање пристојних послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формално оснивање и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, између осталог и кроз приступ финансијским услугама. (8.3).** Кључни стратешки документ у овој области је **Стратегија за подршку малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године са Акционим планом**⁵³. Ова стратегија је дубоко интегрисала и принципе Акта о малим предузећима, који представља оквир политике развоја малих предузећа у ЕУ. Стратешки циљеви дефинисани овим документом су унапређење пословног окружења, унапређење приступа изворима финансирања, континуирани развој људских ресурса, јачање одрживости и конкурентности МСПП, унапређење приступа новим тржиштима и развој и промоција предузетничког духа и подстицање предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва. У оквиру спровођења ове Стратегије, 2016. година проглашена је „Година предузетништва“ и под оквиром ове иницијативе унапређена је координација свих кључних актера и повећана финансијска подршка за сектор МСПП. Имајући у виду резултате остварене у оквиру Године предузетништва и важности сектора МСПП за економски развој Србије, ова иницијатива је 2017. године прерасла у програм „Деценија предузетништва“. Од велике важности је и **Национални програм за борбу против сиве економије** који је усвојен од стране Владе Републике Србије у сарадњи са НАЛЕД-ом (Национална Алијанса за локални економски развој).

Стратегија индустријске политике Републике Србије у оквиру циркуларне економије, као једне од стратешких области интервенција у оквиру које се дефинишу циљеви и мере, укључује и заштиту животне средине чиме ће се остварити боља повезаност са **ЦОР 8 – Циљна вредност: Прогресивно унапредити глобалну ефикасност ресурса у потрошњи и производњи и уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине (8.4).**

Креативне индустрије су изузетно присутне у Србији и бележе стални пораст. **Стратегијом паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године** главни приоритети који ће бити подржани у области Креативних индустрија су: (1) Креативна аудиовизуелна продукција, (2) Видео игре и интерактивни медији, (3) Паметна амбалажа.⁵⁴

Развој креативних индустрија се наводи и у **Предлогу стратегији развоја културе у Републици Србији од 2020. до 2029. године** (која је након избора нове Скупштине, у редовној процедури враћена Влади на разматрање), у оквиру Посебног циља 4. *Унапређење међународне сарадње и процеса европских интеграција у области културе*, који је усмерен на активно присуство културе и уметности Републике Србије у иностранству и интензивно међународно представљање, како савременог стваралаштва и креативних индустрија, тако и културног наслеђа. Такође, мера 1.3 односи се на стварање повољног амбијента за развој и унапређење савременог стваралаштва и креативних индустрија.⁵⁵

Велики број активности које су усмерене ка остварењу **ЦОР 8 – Циљна вредност: Пуна и продуктивна запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, што обухвата и младе**

⁵² Види Акциони план Стратегије стр.36-43

⁵³ <http://www.privreda.gov.rs/wp-content/uploads/2015/06/Strategija-mala-i-srednja-preduzeca.pdf>

⁵⁴ <https://pametnaspecijalizacija.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/09/> Види Стратегију, стр. 63-69, стр. 77

⁵⁵ <https://www.kultura.gov.rs/extfile/sr/3993/strategija-razvoja-kulture-od-2020--do-2029-godine.pdf>

Види Стратегију, стр.56-57

људе и особе са инвалидитетом, као и исту плату за рад једнаке вредности (8.5) дефинисан је у оквиру Националне стратегије запошљавања за период од 2011. до 2020. године. Приоритети ове Стратегије су подстицање запошљавања у мање развијеним регионима, унапређење људског капитала, веће социјално укључивање, унапређење институција, развој тржишта рада и редуковање дуалности на тржишту рада.

Стратегија дефинише и системске предуслове за политику једнаких могућности у економији кроз подстицање женског предузетништва, samozapošljavanje и запошљавање жена, смањење дискриминације и јачање капацитета свих актера како би се отклониле дискриминације и боље користили женски ресурси. Посебне мере за подршку женском предузетништву спроводе се и у оквиру Стратегије за развој малих и средњих предузећа и предузетништва. Додатно унапређење у овом сегменту очекује се усвајањем Закона о родној равноправности.

Додатни услови за остварење циља 8.5 биће омогућени унапређењем регулаторног оквира за социјално предузетништво што је препознато као приоритет у оквиру Стратегије за подршку малим и средњим предузећима и предузетништву.

ЦОР 8 – Циљна вредност: Смањити удео младих који нису запослени нити су у процесу образовања, односно обуке (8.6) је један од главних приоритета Националне стратегије за младе за период од 2015. до 2025. године⁵⁶. Међу девет стратешких циљева овог документа налазе се и запошљивост и запосленост младих као и квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих. Запошљавање младих препознато је као приоритет и у оквиру Стратегије запошљавања. Од изузетне важности су и иницијативе покренуте у оквиру **Стратегије развоја образовања у Србији до 2020.**⁵⁷ године која, између осталог, има за циљ да унапреди квалитет и приступ свим нивоима образовања али и њихову повезаност са потребама послодаваца у Србији.

Постоји развијен стратешки оквир као одговор на **ЦОР 8 - Циљна вредност: Заштитити радна права и промовисати безбедно и сигурно радно окружење за све раднике (8.8)**. Ова тема покривена је Стратегијом запошљавања и **Стратегијом безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године**, са Акционим планом⁵⁸. Визија ове стратегије јесте стални рад на унапређењу области безбедности и здравља на раду кроз, даље усаглашавање прописа са прописима ЕУ, као и заједнички рад послодаваца, запослених, синдиката и државе на унапређењу и подизању свести у овој области, унапређење знања и вештина, односно успостављање културе рада и стварање предуслова добробити на раду и квалитета живота и здравља на раду. Визија је усмерена и на дужи период од спровођења ове стратегије јер се на тај начин остварују безбедни и здрави услови за рад за све запослене у Републици Србији.

Први циљ недавно усвојене **Стратегије развоја туризма** Републике Србије за период од 2016. до 2025. године је одржив економски, еколошки и социјални развој туризма у Републици Србији. Принцип одрживог туризма проткан је кроз све активности предложене Стратегијом и самим тим ова Стратегија пружа добар оквир за постизање **ЦОР 8 – Циљна вредност: Осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма (8.9)**.

ЦОР 8 – Циљна вредност: Јачати капацитете домаћих финансијских институција како би се подстицала и ширила доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све (8.10)

⁵⁶http://www.mos.gov.rs/mladisuzakon/attachments/article/389/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

⁵⁷http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/strategija_obrazovanja_do_2020.pdf

⁵⁸<https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/96/1/reg>

није детаљно покривен постојећим стратешким оквиром иако је унапређење приступа изворима финансирања један од приоритета Стратегије за МСПП и постоје различири програми Народне банке Србије и Министарства привреде који имају за циљ да повећају финансијску писменост свих или унапреде приступ банкарским услугама МСПП. Један од кључних корака који ће будућности допринети остварењу овог циља биће и успостављање институционалног и правног оквира за микрофинансирање које се очекује у наредном периоду.

ЦИЉ 9: Изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност

1. Кратак опис стања

Технолошки напредак и иновације су основ за одржив економски развој. Приступ квалитетној инфраструктури и информационом и комуникационом технологијама омогућава већем броју људи да учествују у економији заснованој на знању, пружа им доступност образовању и подстиче предузетништво. Ипак, на глобалном нивоу, 4 милијарди људи и даље нема приступ интернету. Као одговор на овај проблем, циљ одрживог развоја (ЦОР) 9 промовише изградњу прилагодљиве инфраструктуре, одрживу индустријализацију и подстицање иновативности. Технолошки прогрес у синергији са унапређењем транспорта и коришћењем обновљивих извора енергије доприноси остварењу овог циља.

У сегменту **квалитетне, поуздане, одрживе и прилагодљиве инфраструктуре** на који се односи циљ **9.1**, ситуација у Србији се битно разликује у односу на тип инфраструктуре. У сегменту транспорта, мрежа путева у Србији је у значајној мери изграђена и реконструисана. Поред изградње кључних деоница на Коридорима X и XI, континуирано се унапређује и мрежа локалних путева што доприноси расту превоза робе и путника (4,7 млрд. путничких км и 8,2 млрд. нетонских км у 2019.)⁵⁹. Постоје бројне регулаторне баријере на граничним прелазима које неповољно утичу на трговинску размену тако што повећавају трошкове и стварају непоузданост у транспорту робе. Застарела железничка мрежа ограничава путнички и теретни железнички саобраћај (286 мил. путничких км и 2,8 млрд. нетонских км. у 2019.)⁶⁰. Путнички и теретни промет железницом у Србији нижи је од свих земаља у региону. Један од главних разлога је застарелост железничке мреже (ниска носивост уз ограничену максималну брзину у железничком саобраћају). Постојећи инфраструктурни капацитети у речном саобраћају ограничавају брзину претовара у лукама и конкурентност робе на тржишту. Постепено унапређење речне инфраструктуре допринело је расту превоза терета на унутрашњим водним путевима за 20% у 2019. На поузданост и прилагодљивост инфраструктуре у Србији неповољно утичу недостатак интелигентних транспортних система и комбинованог/интермодалног транспорта. Инфраструктура у сектору енергетике је такође застарела (производни капацитети просечне старости преко 30 година) што доводи до непоузданог напајања, губитка у производњи електричне енергије, као и несразмерно високог утицаја на животну средину. Присутан је линијски транспортни систем приподног гаса са само једним улазом у земљу што доприноси расту енергетске зависности (нето увозна зависност енергената износи 34,8% у 2018.)⁶¹.

Србија бележи раст сектора индустрије последњих година што је од важности за остварење **циља 9.2: инклузивна и одржива индустријализација**. Опоравку сектора индустрије је допринела прерађивачка индустрија која је привукла чак 28,9%⁶² страних директних инвестиција у 2019. и тиме

⁵⁹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201174.pdf>

⁶⁰ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201174.pdf>

⁶¹ Енергетски биланс, 2020

⁶² https://nbs.rs/documents/statistika/ino_ekonomski_odnosi/platni_bilans/fdi_po_zemljama_2010_2019.xls

диверсификовала области производње. Производи ниже додате вредности и степена финализације и даље доминирају у структури производње. Учешће БДВ-а прерађивачке индустрије у БДП-у је у паду и износи 13,7%, док је БДВ прерађивачке индустрије по глави становника у порасту и износи 921,9 УСД у 2019.⁶³ Запосленост у прерађивачкој индустрији као удео у укупној запослености је у порасту и износи 18,7% (раст од 0,4 п.п.)⁶⁴

Циљ 9.3. односи се на **приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама** и њихову интеграцију у ланце вредности и у тржишта. Мала и средња предузећа у Србији учествују са 45,5% у увозу роба у Србији и са само 37,9%⁶⁵ у извозу роба у 2018. што говори у недовољној међународној конкурентности овог сектора. Потражња МСП за финансијским услугама је значајна (процењена на 13,9% БДП-а од стране Европске инвестиционе банке⁶⁶) и висок проценат фирми, чак 40%, се задужило код банака. У Србији 48,2% МСПП се задужује код банака у 2019. (УН индикатор 9.3.2)⁶⁷. Потребно је проширити обухват извора финансирања за иновативне и стартап компаније у виду фондова ризичког капитала и других инструмената.

За постизање циља 9.4 који се односи на **одрживе индустрије**, већа ефикасност у коришћењу ресурса и чисте технологије, од велике важности је и емисија CO₂ гасова у односу на БДП (УН индикатор 9.4.1.) која је у Србији дупло већа него просек земаља Европске уније (емисија CO₂ по јединици додате вредности 0,49 kg/\$ 2017.)⁶⁸.

Као што је већ напоменуто у оквиру циља 8.2, Србија улаже далеко мање од земаља ЕУ у науку и истраживања (УН индикатор 9.5.1.), што је неповољна полазна основа за остварење **циља 9.5: проширити научна истраживања, унапредити технолошке капацитете и подстицати иновације**. Укупна улагања у истраживање и развој износе 0,92% БДП-а у 2018.⁶⁹ Иако је број истраживача (УН индикатор 9.5.2) у Србији у порасту у протеклих десет година, Србија има 2.322⁷⁰ истраживача на милион становника што је мање од просека земаља ЕУ који износи 3.994⁷¹ истраживача на милион становника у 2018. Учешће приватног сектора у домену науке је ниско гледајући и ниво инвестиција, број истраживача и обим истраживања која се спроводе у оквиру компанија.

Циљ 9.с. односи се на **повећање приступа информационим и комуникационим технологијама**. Иако је у Србији широко распрострањен приступ рачунарима и интернету у привредним друштвима, Србија далеко заостаје од европских земаља у приступу широкопојасном интернету (УН индикатор 9.с.1). У 2019. години приступ широкопојасном интернету имало је 79% домаћинстава у односу на 89% у земаљама ЕУ-28⁷². Удео становништва обухваћен мобилном мрежом је висок у Србији и износи 99,16% за 2Г мрежу, 98,88% за 3Г мрежу и 96,86% за 4Г мрежу у 2019.⁷³ Србија је лошије пласирана од већине европских земаља према индексу мрежне спремности (Network Readiness Index – NRI)

⁶³ ЦОР, ПЗС <http://sdg.indikator.rs/area/industry-inovation-and-infrastructure/?subarea=SDGUN090201&indicator=09020102IND11>

⁶⁴ ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN090202?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

⁶⁵ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/pdf/G20206006.pdf> ,

<https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Xls/G20201195.xlsx>

⁶⁶ http://www.eib.org/attachments/efs/assessment_of_financing_needs_of_smes_serbia_en.pdf

⁶⁷ <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>

⁶⁸ <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>

⁶⁹ ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09050101?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

⁷⁰ ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN09050201?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

⁷¹ https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.SCIE.RD.P6?name_desc=false

⁷² Eurostat, Households with broadband access

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00073/default/table?lang=en>

⁷³ ЦОР, ПЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN090801?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

који је индикатор дигиталне економије (Србија заузима 52. место од 134 земље) што указује на ограничену могућност за укључивање и јачање ИТ сектора.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Европске политике и инструменти су у великој мери услађени са ЦОР 9. **Инвестициони план за Европу**, који је описан у оквиру ЦОР 8, покрива стратешке инвестиције у областима инфраструктуре, науке, иновација и финансијских инструмената за подршку иновативним компанијама.

Европски оквир за науку и иновације „**Хоризонт 2020**“, у коме Република Србија учествује равноправно са земљама чланицама, успео је да генерише значајно веће инвестиције у науку и нове технологије него претходни оквирни програм ЕУ за науку и истраживања и да у великој мери фокусира научна истраживања на развој нових технологија и решавање великих друштвених изазова.

Одржива индустријализација тема је и бројних преговарачких поглавља кроз које Република Србија усклађује своју регулативу са принципима ЕУ. То су пре свега поглавља **14** (транспортна политика), **21** (трансевропска мрежа), **15** (енергетика), **20** (предузетништво и индустријска политика), **25** (наука и истраживање), **9** (финансијске услуге) и **10** (информационо друштво и медији).

За развој енергетске инфраструктуре изузетно је битна *Енергетска заједница Југоисточне Европе*, чија је Република Србија чланица а у оквиру које се дефинишу регионални приоритети у овом сектору.

У сектору транспорта, од велике важности је учешће Републике Србије у *Транспортној опсерваторији за југоисточну Европу*, са седиштем у Београду. Недавно потписаним споразумом у Трсту, ова опсерваторија ће прерасти у Транспортну заједницу региона.

Регионални приоритети у области транспорта и енергетике део су и **Дигиталне агенде за западни Балкан 2018. године**⁷⁴, где је ЕУ такође повећала техничку помоћ за увођење широкопојасних мрежа у региону.

У домену унапређења приступа ИКТ не постоје значајнији регионални или европски процеси у којима Република Србија учествује. *Савет за регионалну сарадњу* започео је активности на унапређењу регионалне сарадње у овој области током 2016. године. *Берлински процес* препознаје ову тематику као важну али још увек не постоје конкретни програми за инвестиције или унапређење регионалне сарадње.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030:

Поред **Стратегије индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030. године** и велики број других стратешких докумената Републике Србије је повезано са елементима неопходним за остварење ЦОР 9. Постоји јака веза између овог циља, који се пре свега односи на одрживу индустријализацију, са областима одрживог економског раста, науком и иновацијама, заштитом животне средине, одрживим управљањем ресурсима и другим темама.

За остварење **ЦОР 9 – Циљна вредност: Развити квалитетну, поуздану, одрживу и прилагодљиву инфраструктуру (9.1)** од велике важности су секторске стратегије у домену транспорта и енергетике. У току је припрема нове **Стратегије транспорта за период до 2025. године** и која ће обухватити све модалитете транспорта. Тренутно, **План развоја железничког, друмског, водног, авио и**

⁷⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4242

интермодалног транспорта до 2020. године⁷⁵ као и **Национални програм јавне железничке инфраструктуре**⁷⁶ и **Стратегија развоја водног саобраћаја**⁷⁷, служе као стратешки основ за развој транспортне инфраструктуре у Србији.

У области енергетике кривни стратешки документ је **Национална стратегија развоја енергетике до 2025. године**, са пројекцијом до 2030. године⁷⁸. Један од основних принципа Стратегије је одржива енергетика са фокусом на унапређење енергетске ефикасности, повећање удела енергије из обновљивих извора, унапређење заштите животне средине у свим областима енергетике и стварање услова за динамичније инвестирање у енергетику. Услови, начин, динамика и мере за остваривање Стратегије енергетике утврђени су **Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године, за период од 2017. до 2023. године**.⁷⁹ Према НПАА планирано је и усвајање Стратегије управљања минералним и другим геолошким ресурсима Републике Србије до 2018. године, али овај документ јавне политике још увек није усвојен.

У вези са **ЦОР 9 – Циљна вредност: Инклузивна и одржива индустријализација (9.2), Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године** наглашава да је динамичан (довољан волумен), паметан (базиран на знању и иновацијама), **одржив** (води рачуна о ресурсној расположивости и ефикасности употребе) и **инклузиван** (тежи социјалној кохезији) **раст** приоритет број један за индустријску политику Републике Србије и да ће сви циљеви, мере и активности индустријске политике бити евалуиране из перспективе доприноса подизању конкурентности индустрије и општем привредном расту у Републици Србији. Конкурентна индустрија Републике Србије даје значајан допринос високом одрживом економском расту, мереном стопом раста националног БДП и бољем квалитету живота грађана Републике Србије, мереним висином БДП по становнику.

Стратегија за подршку малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године са Акционим планом⁸⁰ укључује мере за побољшање приступа финансирања за МСПП, за њихову интернационализацију и укључивање у ланце вредности који су принципу битни за остварење **ЦОР 9 – Циљна вредност: Повећати приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама и повећати њихову интеграцију у ланце вредности и у тржишта (9.3)**. Програми за интеграцију МСПП у ланце вредности, као и друге мере финансијске подршке, спроводе се од стране Развојне агенције Србије и других државних институција.

ЦОР 9 – Циљна вредност: Одрживе индустрије, већа ефикасност у коришћењу ресурса и чисте технологије (9.4). Од важности за реализацију овог циља је План Републике Србије за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште који је Влада усвојила у јуну 2015. године и којим се Србија обавезала да до 2030. године умањи ниво ових емисија за 9,8% у односу на ниво из 1990.

---

⁷⁵http://www.rsip.gov.rs/malodrvo/bazastrategija/10_saobracaj_i_komunikacije/10_11_plan_razvoja_zeleznickog_drumskog_vodnog_vazdusnog/10.11_plan_razvoja_zeleznickog_drumskog_vodnog_vazdusnog_i_intermodalnog_transporta_u_periodu_2015-2020_godine.pdf

⁷⁶<http://www.mgsi.gov.rs/sites/default/files/Nacionalni%20program%20zel%20infrastrukture%20SRBIJE%202017-2021%2020.9.2016.doc>

⁷⁷ <http://www.mgsi.gov.rs/cir/dokumenti/strategija-razvoja-vodnog-saobratshaja-republike-srbije-od-2015-do-2025-godine>

⁷⁸ http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/akta_procedura/2014/113-14Lat.pdf

⁷⁹ <https://www.mre.gov.rs/doc/efikasnost-izvori/UREDBA%20O%20UTVRDJIVANJU%20PROGRAMA%20OSTVARIVANJA%20STRATEGIJE%20RAZVOJA%20ENERGETIKE%20ZA%20PERIOD%20OD%202017%20DO%202023.pdf>

⁸⁰ <http://www.privreda.gov.rs/wp-content/uploads/2015/06/Strategija-mala-i-srednja-preduzeca.pdf>

године. У складу са НПАА планирано је и Усвајање Закона о систему смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште и пратећих уредби и правилника. Припремљен је Нацрт закона о климатским променама који треба да уреди систем за ограничење емисија гасова са ефектом стаклене баште, систем за прилагођавање на измењене климатске услове, и систем за мониторинг, извештавање, верификацију.

Од велике важности за остварење овог циља је и спровођење горе поменуте **Стратегије развоја енергетике**. Одређене секторске политике и регулативе такође узимају у обзир одрживост ресурса и чисте технологије. Дobar пример је политика која регулише област зелених и социјалних аспеката јавних набавки као и односа према МСП која је у значајној мери усаглашена с одредбама Директиве 2014/24/EУ. До краја 2017. године планиране су следеће активности: промовисање енергетске уштеде у сектору јавног саобраћаја и зграда којима располаже држава у циљу остваривања две групе циљева: економичности која се постиже по основу мање потрошње енергије и еколошког циља који се огледа у смањењу емисије гасова и мање емисије угљен-диоксида; израда метода израчунавања трошкова животног циклуса предмета набавке и израда модела стандардних „еколошких“ техничких спецификација за одређене производе.

ЦОР 9 – Циљна вредност: Проширити научна истраживања, унапредити технолошке капацитете и подстицати иновације (9.5) покривена је **Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије до 2020. године**⁸¹ која је детаљно описана у оквиру ЦОР 8. Од важности за остварење циља 9.5 су елементи Стратегије који се односе на повећање улагања у науку и истраживање, увођење новог модела финансирања науке, јачање веза између науке и привреде као и развој научноистраживачких кадрова.

Стратегијом паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године дефинисан је општи циљ који гласи: *Усмерен развој Републике Србије ка високо конкурентној привреди кроз истраживање, развој, иновације и предузетничке иницијативе у областима 4С*. Један од важних циљева у области машина и производних процеса будућности је унапређење сарадње фирми са научно-истраживачким организацијама кроз иницирање заједничких истраживачко-развојних пројеката.

Стратегија развоја електронских комуникација⁸² у Републици Србији од 2010. до 2020. године и **Стратегија развоја информационог друштва**⁸³ у Републици Србији до 2020. године заједно чине Дигиталну агенду Републике Србије. Овај стратешки оквир, заједно са недавно усвојеном **Стратегијом развоја информационе безбедности**⁸⁴ у Републици Србији за период од 2017. до 2020. године, као и **Програм за оснаживање жена у области информационо-комуникационих технологија за период 2019-2020. године**⁸⁵ доприноси остварењу **ЦОР 9- Циљна вредност: Повећати приступ информационом и комуникационим технологијама (9.с)**. У припреми је израда нове стратегије информационог друштва за период од 2021. до 2026. године, која ће објединити циљеве развоја информационог друштва и информационе безбедности.

---

⁸¹ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Strategija-srpski.pdf>

⁸² <http://mtt.gov.rs/download/3/Strategija%20razvoja%20elektronskih%20komunikacija%20u%20RS%202010-2020.pdf>

⁸³ http://mtt.gov.rs/download/3/Strategija_razvoja_informacionog_drustva_2020.pdf

⁸⁴ http://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/294088/strategija-razvoja-informacione-bezbednosti055_cyr.zip

⁸⁵ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2019/18/1/reg>

На овај начин ће се извршити усклађивање са Директивом 2014/61/EУ о мерама за смањење трошкова постављања електронских комуникационих мрежа великих брзина. Планиране су и друге активности и инвестиције ради унапређења широкопојасне инфраструктуре.

2.2.2. Развој људских ресурса(циљеви одрживог развоја 1,2,3,4,5 и 10)

У овом сегменту описани су резултати мапирања стратешког оквира у односу на циљеве који су релевантни за развој људских ресурса. ЦОР 1 који се односи на смањење сиромаштва у блиској је вези са реализацијом циљева 2, 5 и 10 па су они описани као једна целина, док су ЦОР 3 (здравље) и ЦОР 4 (образовање) описани као засебне целине.

ЦИЉ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима

1. Кратак опис стања

На глобалном нивоу искорењење сиромаштва представља један од највећих изазова. Иако је број људи који живи у екстремном сиромаштву смањен са 1,9 милијарди у 1990. на 741 милион у 2015., велики број људи и даље живи без приступа храни, пијаћој води и санитарним условима⁸⁶. Број екстремно сиромашних је наставио да пада у наредним годинама после 2015. – 689 милиона у 2017. Стопа екстремног сиромаштва у свету је пала са 10,1% у 2015. на 9,2% у 2017.⁸⁷ Као одговор на овај и даље актуелан проблем, ЦОР 1 промовише смањење сиромаштва, подршку најугроженијим људима, приступ ресурсима и услугама, као и подршку у случају конфликта и катастрофа изазваних климатским променама.

У Србији сиромаштво је распрострањено. Стопа апсолутног сиромаштва (УН индикатор 1.2.1) је последњих година опадала са 7% у 2016. на 6% укупне популације у 2017.⁸⁸ што је најрелевантнији податак за остварење **циља 1.1** (Искоренити екстремно сиромаштво свуда и за све). Забрињава и висока стопе људи изложених ризику од сиромаштва која је према подацима најновије Анкете о приходима и условима живота (SILK) анкете⁸⁹ била 23,2% у 2019. години (европски просек за 2018. годину је 21,7%⁹⁰). У порасту је и већ висока неједнакост расподеле докотка која се мери *Gini* коефицијентом и износи 33,3 у Србији за 2019. (изнад просека ЕУ-28 од 30,7)⁹¹. Ови индикатори су битни и за праћење реализације **циљне вредности 1.2** (Смањити број мушкараца, жена и деце који живе у било ком облику сиромаштва). Највећи степен угрожености може се видети код поједини група као што су Роми, поготово у неформалним насељима, интерно расељена лица, особе са високим степеном инвалидитета, стара лица без пензије, лица без образовања или са ниским нивоом образовања, становништво изван градских средина.

За реализацију **циља 1.3** (Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије) важан је податак да расходи за социјалну заштиту и сигурност у Србији износили су 14,5% БДП-а у 2019. години. Ипак, у структури ових расхода доминирају пензије (10,3% БДП-а), док расходи за социјалну помоћ износе 3,1% БДП-а према консолидованом буџету (што је упоредиво са земљама у региону)⁹².

⁸⁶ <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-1-no-poverty.html>

⁸⁷ <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34496/9781464816024.pdf> (стр. 32)

⁸⁸ <https://country-profiles.unstatshub.org/srb>

⁸⁹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201283.pdf>

⁹⁰ http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/en/social-inclusion-in-rs/poverty-statistics/people-at-risk-of-poverty-or-social-exclusion-arope/#_ftn3

⁹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tessi190&plugin=1>

⁹² Консолидовани биланс државе: <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

Циљ 1.4. промовише једнака права на економске ресурсе, приступ основним услугама, власништву и управљању земљиштем, новим технологијама и финансијским услугама укључујући микрофинансирање. Осетљиве групе у Србији суочавају се са проблемима у приступу најважнијим економским ресурсима као што су земљиште, рад и извори финансирања. Велики део ромске популације живи у опасним животним условима и без формалних власничких права. Постоји и велика неједнакост у приступу услугама почевши од образовања и здравства, али и услуга транспорта које нису прилагођене потребама особа са инвалидитетом, као ни јавни простори који пружају битне услуге за грађане. У Србији још увек није усвојен Закон о небанкарским финансијским институцијама који би омогућио микрофинансирање. Три организације које се овим послом баве у Републици Србији добијају финансијску подршку међународних донатора, али не могу средства да пласирају непосредно, већ преко пословних банака, што знатно усложњава процедуру и поскупљује ова средства за крајње кориснике.

У вези са **циљем 1.5** (Смањити изложеност сиромашних од екстремних климатских догађаја и других економских, друштвених или еколошких катастрофа) анализа рађена после катастрофалних поплава из 2014. године показала је да су ове поплаве имале веће последице по угрожене групе (према свега Роме, избегла и расељена лица и особе са инвалидитетом), као и да су више била угрожена домаћинства која воде жене⁹³. Процењује се да је после поплава 125.000 грађана пало испод границе сиромаштва, што је резултирало порастом сиромаштва од готово 7% у односу на ниво из претходне године.

Циљ 1.6 се односи на креирање јасних оквира политика на свим нивоима које промовишу борбу против сиромаштва и родну осетљивост. Иако се анализа ефеката јавних политика на друштво тренутно не спроводи у свим областима јавних политика, за овакве процене су припремљене смернице према методологији ЕУ⁹⁴. Србија је и прва земља у региону Западног Балкана која је овакву анализу спровела у оквиру доношења Програма економских реформи.

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

Стратегија Европа 2020 за паметан, одржив и инклузиван економски раст као један од циљева има да избави 20 милиона људи из ризика од сиромаштва и социјалне искључености до 2020. године. За реализацију овог циља „Европска платформа против сиромаштва” дефинише активности које су у потпуности у складу и са реализацијом ЦОР 1. Платформа је базирана на низ акција као што су предузимање мера у оквиру јавних политика, веће и успешније коришћење фондова ЕУ у циљу подршке социјалном укључивању, промовисање социјалних иновација, рад кроз партнерства и искоришћавање потенцијала социјалне економије као и побољшање координације између земаља.

Ови принципи ЕУ преносе се и кроз процес приступања Европској Унији и на земље кандидате као што је Србија. У оквиру великог броја преговарачких поглавља, Србија усклађује своју регулативу са принципима ЕУ који су кључни за смањење сиромаштва. То су пре свега поглавља **19** (социјална политика и запошљавање), **2** (слободно кретање радника), **26** (образовање и култура) и **23** (правосуђе и основна права).

Тема смањења сиромаштва део је и важних регионалних иницијатива у којима Република Србија учествује. **Стратегија развоја Југоисточне Европе до 2020. године** заснована је на истим

⁹³ <http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Izvestaj-o-proceni-potreba-za-oporavak-i-obnovu-posledica-poplava.pdf>

⁹⁴ <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2016/11/Smernice-za-procenu-uticaja-na-drustvo-SRP.pdf>

принципима као и стратегија Европа 2020 а то су паметан, одржив и инклузиван раст. У оквиру ове иницијативе **Савет за регионалну сарадњу** спроводи и регионални пројекат у области интеграције Рома.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030:

Велики број стратегија Републике Србије препознаје важност секторских јавних политика за остварење општег циља смањења сиромаштва. ЦОР 1 је дубоко повезан са областима образовања, запошљавања, владавине права, јачања институција, здравства и многим другим сегментима који су тема других циљева одрживог развоја.

Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП) је један од најважнијих докумената за реализацију ЦОР 1. ЕСРП, који је усвојен у мају 2016. године у себи садржи кључне реформе и програме Републике Србије у области запошљавања и тржишта рада, људског капитала и вештина, социјалне инклузије и заштите као и изазове у пензионом и здравственом систему. Једна од важних тема овог документа је и незапосленост младих као угрожене категорије.

Стратегија развоја социјалне заштите усвојена 2005. године је застарела. Припремљен је нацрт нове Стратегије развоја социјалне заштите у Републици Србији и очекује се њено усвајање. Нацртом Стратегије је предвиђено да се до 2025. године за 25% смањи број мушкараца, жена и деце који живе у било ком облику сиромаштва, да се за 25% повећају јавни расходи за услуге социјалне заштите у јединицама локалне самоуправе, али и да се за 20% смањи број деце и младих (0-25) корисника домског смештаја. Стратегија ће значајно допринети реализацији ЦОР 1 – циљна вредност: Искоренити екстремно сиромаштво свуда и за све (1.1), ЦОР 1- циљна вредност: Смањити број мушкараца, жена и деце који живе у било ком облику сиромаштва (1.2) и ЦОР 1 – циљна вредност: Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије (1.3). Осим поменутог нацрта стратегије, за реализацију ових циљева од велике важности је и **Стратегија запошљавања Републике Србије до 2020. године** која као један од приоритета дефинише смањење релативног сиромаштва, а значајно је да је у припреми и нова стратегија запошљавања која ће важити од 2021. године.

ЦОР 1 – циљна вредност: Једнака права на економске ресурсе, приступ основним услугама, власништву и управљању земљиштем, новим технологијама и финансијским услугама укључујући микрофинансирање (1.4) није покривен јединственом стратегијом, али су елементи важни за достизање овог циљева препознати у постојећем стратешком оквиру. **Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године** препознаје несразмерно веће осипање и онемогућен приступ свим нивоима образовања деци из угрожених категорија и Акционим планом дефинише низ мера за решавање овог проблема. У току је припрема нове Стратегије образовања од 2020. до 2027. године. Тема регулисања имовинско-правног статуса стамбених објеката у ромским насељима и повећање учешћа Ромкиња у власништву препозната је у оквиру **Стратегије за унапређење положаја Рома**⁹⁵ у Републици Србији. У области микрофинансирања, **Стратегија за развој малих и средњих предузећа и предузетништва** препознаје важност ове врсте финансирања и Акционим планом⁹⁶ за реализацију ове стратегије предвиђено је усвајање правног оквира за небанкарске, недепозитне кредитне институције, под који би ова форма финансирања потпала.

⁹⁵ <http://www.inkluzija.gov.rs/wp-content/uploads/2010/03/Strategija-SR-web-FINAL.pdf>

⁹⁶ <http://www.privreda.gov.rs/wp-content/uploads/2015/06/Akcioni-plan-mala-i-srednja-preduzeca.pdf>

Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода⁹⁷ и Акциони план за спровођење Националног програма управљања ризиком од елементарних непогода (2017-2020) је најважније стратешке документе који су директно везан за ЦОР 1 – циљна вредност: Смањити изложеност сиромашних од екстремних климатских догађаја и других економских, друштвених или еколошких катастрофа (1.5). Ови документи препознају велике последице поплава из 2014. године на социјално угрожене категорије али и на повећање стопе сиромаштва у периоду после поплава. Мере предложене променом нису директно фокусиране на угрожене групе али заједно чине оквир за унапређења свих елемената управљања ризиком од елементарних непогода, с циљем да се постигне знатно веће смањење ризика од катастрофа које проузрокују губитак живота, доводи до умањења услова за стварање средстава за живот, заштиту здравља и доводи до губитка економске, физичке, културне и еколошке имовине људи, компанија, заједница и земаља.

ЦОР 1 је у непосредној корелацији са неколико других циљева одрживог развоја и очекују су синергетски ефекти у њиховом остварењу. То су ЦОР 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду, ЦОР 5: Постићи родну равноправност и оснажити све жене и девојчице и ЦОР 10: Смањити неједнакост између и унутар држава.

ЦИЉ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и одржива пољопривреда

Према подацима Црвеног крста, у 77 општина Србије у народне кухиње свакодневно по оброк долази 33.715 најсиромашнијих корисника, од којих је чак трећина деце (око 11.000).

Истовремено, пољопривреда је једна од кључних грана у привредној структури наше земље, а услови за њен развој су изузетно повољни. Ипак, бројни су проблеми у овом сектору, који се односе на: неповољну структуру пољопривредних газдинстава, техничко-технолошку заосталост једног дела сектора, превасходно средњих и малих газдинстава, слабу организованост у задруге, као и недовољно висок степен прераде у постојећој прехранбеној индустрији. Треба указати и на све учесталије и по последицама све теже кризе изазване природним фактором (поплаве, суше, град и друго), али и све захтевније професионалне изазове пољопривредника који се сусрећу са појачаним притисцима због растућих стандарда и регулативе у процесу усклађивања са заједничком аграрном политиком ЕУ.

За развој сектора пољопривреде, рурални развој као и за постизање ЦОР 2, најважнији стратешки документ Републике Србије је **Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024. године**⁹⁸. Стратегијом су утврђени следећи стратешки развојни циљеви: 1. раст производње и стабилност дохотка произвођача; 2. раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта и техничко-технолошко унапређење сектора пољопривреде; 3. одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине; 4. унапређење квалитета живота у руралним подручјима и смањење сиромаштва; 5. ефикасно управљање јавним политикама и унапређење институционалног оквира развоја пољопривреде и руралних средина.

Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, са Акционим планом за период 2020-2024. године, фокусира се на обезбеђивање основе за почетак развоја система сакупљања споредних производа животињског

⁹⁷ <http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Nacionalni%20program%20upravljanja%20rizikom%20od%20elementarnih%20nepogoda.pdf>

⁹⁸ <http://www.mpzss.gov.rs/wp-content/uploads/datoteke/razno/4827014.0116.30-1.pdf>

порекла (СПЖП), као и објеката који испуњавају услове у погледу изградње и опремљености.⁹⁹ Спровођењем програма ће се повећати конкурентност српских производа на домаћем и међународном тржишту, али и омогућити постизање високог нивоа заштите здравља људи и животиња, као и заштита животне средине. Овим програмом уређује се управљање СПЖП, по први пут, у складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године.

Циљ 5: Постићи родну равноправност

Формално гледано, жене и мушкарци у Републици Србији имају једнака права. Међутим, показатељи говоре да је укупан друштвено-економски положај жена у знатно лошијем положају у односу на мушкарце. Родне неједнакости на тржишту рада су изражене, посебно када је реч о економској активности. Разлика у стопама запослености мушкараца и жена је висока и износи 14,4 п. п. у корист мушкараца у другом кварталу 2020.¹⁰⁰ (55,7% и 41,3% респективно). Незапосленост и мушкараца и жена у претходним годинама је опадала, па и разлика у стопама незапослености, која износи 0,6 п. п. у корист мушкараца (7% и 7,6% респективно). Младе жене на тржишту рада имају вишу стопу незапослености у односу на младе мушкарце, а та разлика износи 3,5 п. п. (22,9% и 20,7% респективно). Србија је прва земља ван ЕУ која је увела Индекс родне равноправности, а подаци показују заостајање за просеком земаља чланица ЕУ у свим доменима родне равноправности (осим домена моћи), са озбиљним јазом у доменима рада и новца. Индекс родне равноправности (публикован 2018.) износи 55,8 и већи је за 3,4 поена у 2016. у односу на 2014. годину. Удео фирми у власништву жена је знатно испод њиховог учешћа у укупној економији. Жене су власнице само 31,7% предузетничких радњи и фирми у Србији, а међу предузећима која добијају средства на конкурсима за подршку развоју бизниса тек је свака пета у њиховом власништву. То прети да додатно умањи учешће жена у привреди и допринос економском развоју, показао је извештај НАЛЕД-а, припремљен за потребе Канцеларије УН Вомен, у оквиру пројекта „Родна анализа економских програма и финансијских мера у Србији“. Иако жене чине 51,3% опште популације, и даље их је мање међу доносиоцима одлука (УН индикатор 5.5.1): жене заузимају 39,3% посланичких места, а 47,8% су заступљене у Влади у 2020. години. На функцији председника Владе налази се жена од 2017. године

За реализацију ЦОР 5 најважнија је **Национална стратегија за родну равноправност** за период од 2016. до 2020. године¹⁰¹. Ова стратегија дефинише следеће стратешке циљеве: промењени родни обрасци и унапређена култура родне равноправности, повећана равноправност жена и мушкараца применом јавних политика и мера једнаких могућности, системско увођење родне перспективе у доношење, спровођење и праћење јавних политика.

Од осталих стратегија важно је издвојити и **Стратегију превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017-2022**, као и **Стратегију образовања** која у себи интегрише принцип једнаког приступа образовању за дечаке и девојчице. У припреми је Стратегија сузбијања насиља над женама у породичним и партнерским односима.

⁹⁹ <http://www.minpolj.gov.rs/download/program-za-unapredjenje-upravljanja-sporodnim-proizvodima-zivotinjskog-porekla-za-period-od-2020-do-2024-godine/>, види стр. 30-31 овог програма.

¹⁰⁰ Анкета о радној снази, РЗС

¹⁰¹ <http://www.mgsi.gov.rs/lat/dokumenti/nacionalna-strategija-za-rodnu-ravnopravnost-za-period-od-2016-do-2020-godine-sa-akcionim>

ЦИЉ 10: смањити неједнакост између и унутар држава

За реализацију ЦОР 10 посебно су важне теме **раста нижих доходака (10.1), инклузије (10.2), борбе против дискриминације (10.3) као и фискалне политике у области плата (10.4).**

Пре 15 година (у 2005.) просечна нето плата у Србији износила је 17.443 РСД (210 ЕУР), да би данас достигла 54.919 РСД (466 ЕУР) (просек за 2019)¹⁰². Просечна плата у Црној Гори износи 515 ЕУР (просек 2019)¹⁰³, Босни и Херцеговини 922 КМ - 461 ЕУР (просек 2019)¹⁰⁴, Албанији 52.376 лека – 425 ЕУР (просек 2019)¹⁰⁵, Хрватској 6.456 куна – 871 ЕУР (просек 2019)¹⁰⁶, а у Северној Македонији износи 25.215 денара (410 ЕУР) (просек за 2019)¹⁰⁷.

Квинтилни однос¹⁰⁸ у Србији износи 6,5 (2019), што значи да 20% најбогатијег становништва зарађује 6,5 пута већи доходак од 20% најсиромашнијих. Вредност овог показатеља измерена у претходим годинама је знатно већа у односу на просечну вредност за ЕУ-28 – 5,1¹⁰⁹ и већа је од највеће вредности забележене у чланицама ЕУ. У 2019. години Ђини (*Gini*) коефицијент је износио 33,3 што је изнад просека за ЕУ-28 (30,7), као и изнад вредности коефицијента Ђини за државе ЕУ са најизраженијим неједнакостима – што захтева одговарајући одговор кроз мере политике. Ђини коефицијент мерен расподелом потрошње за Србију има ниске вредности – при дну је светске листе *Gini* коефицијената, што значи да је неједнакост потрошње у Србији доста умерена. Слично је и са другим показатељем неједнакости – квинтилним односом, који у Србији бележи релативно ниску вредност у поређењу са другим земљама, указујући да неједнакост потрошње у Србији није посебно изражена, односно да је умерена по светским мерилима.

Велики део ових тема садржан је у оквиру **Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији (ЕСРП)**. На тему инклузије важно је напоменути и **Стратегију за социјално укључивање Рома**, док је се у области борбе против дискриминације и даље уважавају принципи Стратегије превенције и заштите од дискриминације, која је истекла 2018. године. Фискална политика у области плата дефинисана је пре свега Фискалном стратегијом за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину, али је покривена и **Стратегијом реформе јавне управе и Програмом економских реформи**.

ЦИЉ 3: Добро здравље

1. Кратак опис стања

Здравствена заштита становништва у Републици Србији се спроводи преко мреже здравствених установа, који је у Србији било 350¹¹⁰ у 2018. години, док је у систему здравствене заштите било запослено око 101,4 хиљада радника. Број лекара на 100.000 становника у Србији износио је 286.

¹⁰² RZS: <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/2403040401?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁰³ <http://www.monstat.org/cg/page.php?id=1317&pageid=24>

¹⁰⁴ <http://www.bhas.ba/Calendar/Category/13#>

¹⁰⁵ <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market-and-education/wages/#tab2>

¹⁰⁶ https://www.hnb.hr/-/indeksi_placa

¹⁰⁷

http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/en/MakStat/MakStat_PazarNaTrud_Plati_MesecnaBrutoNeto/175_PazTrud_Mk_neto_ml.px/table/tableViewLayout2/?rxid=46ee0f64-2992-4b45-a2d9-cb4e5f7ec5ef

¹⁰⁸ Извор: Анкета о приходима и условима живота 2019. (The Survey on Income and Living Conditions – SILC)

¹⁰⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en

¹¹⁰ 25 завода за јавно здравље, 4 клиничка центра, 4 клиничко-болничка центра, 34 специјалне болнице, 41 општа болница, 7 клиника, 158 домова здравља, 22 завода, 16 института, 35 апотека и 4 војне здравствене установе

Здравствену заштиту на примарном нивоу обезбеђује 158¹¹¹ домова здравља у државној својини, са развијеном мрежом здравствених станица и амбуланти и заводи који спроводе здравствену заштиту појединих групација становништва, односно здравствену делатност из појединих области здравствене заштите. Стационарну (болничку) здравствену заштиту је пружало 128 здравствених установа: стационари при домовима здравља (21), опште болнице (40), специјалне болнице (34), заводи (2), институти (16), клинике (7), клиничко- болнички центри (4) и клинички центри (4), са укупним постелним фондом од 6 на 1.000 становника у 2018. години¹¹². Број болесника у стационарним здравственим установама износио је нешто мање од 1,4 милиона, а укупан број остварених болничких дана 10 милиона. Просечна дужина лечења по једном болеснику је 7,4 дана, а просечна заузетост болничких постеља 65,8%.

Поред Републичког завода за статистику, референтна кућа за податке о здрављу и здравству у Србији је Институт „др Милан Јовановић Батут“. На међународном нивоу, најрелевантнији сет индикатора у овој области прикупља Светска здравствена организација (СЗО) са више база података, као што су „European Health for All Database“ и „Global Health Observatory“. Иако не у потпуности, и неки други системи међународног праћења здравствених индикатора обрађују податке за Србију. То су „European Core Health Indicators“ (ЕЧИ) и Европски здравствени потрошачки индекс (European Health Consumer Index - ЕHCI) који покушава упоредно праћење учинка здравствених система 35 европских држава с аспекта корисника. По овом индексу, проистиче да је последњих година постигнут искорак у квалитету здравствене заштите, односно да се Србија налази на 18. месту у 2018.¹¹³. То се приписује увођењу новог информационог система који треба да доведе до смањењења листа и времена чекања¹¹⁴, као и због улагања у терапије зрачењем и МР скенера и увођење е-рецепата. Јединствена листа чекања се за 26 здравствених услуга ажурира на дневној бази и објављује на сајту РФЗО¹¹⁵, а укупан број лица на овој листи износио је око 51 хиљада средином октобра 2020. Пацијентима је, да би преузели лекове у апотеци потребна само здравствена књижица. Од октобра 2017, када се почело са применом еРецепта, издато је нешто више од 139 милиона електронских рецепата, а 4.517 апотека је интегрисано у овај систем¹¹⁶. Ефикасне здравствене услуге и е-здравље су експлицитни приоритет Владе.

Према СЗО, у непосредој вези са циљном вредношћу **Смртност мајки (3.1)** је показатељ 3.1.1. Однос матерналне смртности¹¹⁷. У Србији је 6 жена умрло на 100.000 рођене деце у 2019. години¹¹⁸.

Када се говори о циљаној вредности за **3.2. Неонатална смртност**, имамо показатељ 3.2.2. Стопа неонаталне смртности¹¹⁹ који у Србији износи 3,6 умрле одојчади старости 0-27 дана на 1.000

¹¹¹ Здравствени годишњак 2018 – табела 1 (стр 62) <http://www.batut.org.rs/download/publikacije/pub2018.pdf>

¹¹² Здравствени годишњак 2018. - <http://www.batut.org.rs/download/publikacije/pub2018.pdf>

¹¹³ <https://healthpowerhouse.com/media/EHCI-2018/EHCI-2018-report.pdf>

¹¹⁴ CEVES, „Какво нам је здравље“ – Систем индикатора за друштвени дијалог о здрављу и здравственом систему Србије, Пројекат: „Мерење ефективности система здравства у Србији“, Фондација за отворено друштво, Србија, 2017.

¹¹⁵ <http://rfzo.rs/index.php/osiguranalica/listecekjanja/lc-dnevni-presek>

¹¹⁶ Извештај о спровођењу Акционог плана за спровођење Програма Владе, 2017-2020, Републички секретаријат за јавне политике

¹¹⁷ Број матерналних смрти на 100.000 живорођених, у години посматрања. Матернална смрт (смрт мајке) - смрт жене која је наступила за време трудноће или у току 42 дана од завршетка трудноће, без обзира на трајање и локализацију трудноће, због било ког узрока у вези са или погоршаним због трудноће или вођења трудноће, али не као последица случајних или споредних узрока.

¹¹⁸ ЦОР 3 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03010101?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹¹⁹ Број умрле одојчади старости 0-27 дана на 1000 живорођених, у години посматрања.

живорођених у 2019. години¹²⁰. **Смртност деце до 5 година** - показатељ 3.2.1. Стопа смртности деце до пет година старости¹²¹ износи 5,9 умрлих старости 0-4 године на 1.000 живорођених у 2018.¹²² Обухват вакцинисане деце против дифтерије, тетануса и пертусиса износи 95,1%, а полиомијелитиса 95,1%. ММР вакцинација је извршена у 88% случајева, док је обухват новорођенчади BCG вакцином износио 98,2%.¹²³ Подаци добијени Истраживањем вишеструких показатеља (MICS)¹²⁴, указују на значајно вишу стопу смртности деце и одојчади испод пет година код популације у ромским насељима (9 на 1.000 живорођених у 2019. години).¹²⁵ Међутим, дошло је до значајног побољшања положаја ове популације пошто је дошло до смањења обе стопе смртности ромске деце у ромским насељима: смртност деце до 1 године – 12,8 у 2014. и 8 у 2019. години, док је смртност деце до 5. године – 14,4 у 2014. и 9 у 2019.¹²⁶ То се може приписати побољшању покривености здравственим осигурањем које је омогућило лакши приступ здравственим услугама и побољшану покривеност пренаталних услуга током истога периода када су те услуге биле омогућене Ромима преко ромских здравствених медијатора¹²⁷ (УН индикатор 3.8.1.).

Стопа морталитета од заразних болести (на 100.000 становника) у Србији износи 1,82¹²⁸, у 2018. години. Исте године регистроване су 62 особе новооболеле од AIDS-а¹²⁹ на 100.000 становника, док су 24 особе умрле, па је стопа морталитета 0,34 на 100.000 становника¹³⁰. Инциденција туберкулозе¹³¹ (индикатор 3.3.2¹³²) је 10 на 100.000 становника што указује на константан вишегодишњи пад, чиме се Србија сврстава у земље са ниским оптерећењем туберкулозом у Европи. Оба показатеља су у непосредној вези са циљном вредношћу **3.3. заразне болести**.

Циљна вредност **3.4.** односи се на **смањење смртности од незаразних болести кроз превенцију**. Хроничне незаразне болести: болести срца и крвних судова, малигни тумори, шећерна болест, опструктивна болест плућа, повреде и тровања, поремећаји менталног здравља и друге, већ деценијама доминирају у нашој националној патологији. Болести срца, крвних судова и малигни тумори чинили су преко две трећине свих узрока смрти током 2018. године у Србији. Више од половине свих смртних исхода (51,8%) била је последица умирања од болести система крвотока, а скоро свака пета умрла особа (21,3%) била је жртва малигног тумора. Од компликација шећерне болести умрло је 3,1% становника Србије, од последица повреда и тровања умрло је 2,8% и од

¹²⁰ ЦОР 3 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03020201?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹²¹ Број умрлих старости 0-4 године на 1000 живорођених, у години посматрања.

¹²² ЦОР 3 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03020101?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹²³ Статистички годишњак за 2019, РЗС - <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20202053.pdf>

¹²⁴ <https://mics-surveys->

prod.s3.amazonaws.com/MICS6/Europe%20and%20Central%20Asia/Serbia%20%28Roma%20Settlements%29/2019/Survey%20findings/Serbia%20%28National%20and%20Roma%20Settlements%29%202019%20MICS%20SFR_English.pdf

¹²⁵ ЦОР 3 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN03020103?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹²⁶ <https://mics-surveys->

prod.s3.amazonaws.com/MICS5/Europe%20and%20Central%20Asia/Serbia%20%28Roma%20Settlements%29/2014/Final/Serbia%20%28National%20and%20Roma%20Settlements%29%202014%20MICS_English.pdf

¹²⁷ Извештај Владе Србије о реализацији миленијумске декларације и миленијумских циљева за период 2000-2015 године, октобар 2015.

¹²⁸ <http://www.batut.org.rs/download/izvestaji/GodisnjilzvestajOZaraznimBolestima2018.pdf>

¹²⁹ У периоду 1985–2018. године водећи начин трансмисије HIV инфекције међу свим регистрованим особама оболелим од AIDS-а је био незаштићени сексуални однос (47%), а следи употреба заједничког прибора за инјектирање као највероватнији пут преноса HIV-а међу инјектирајућим корисницима дрога - 34%.

¹³⁰ Здравствено-статистички годишњак РС 2018, Институт за јавно здравље „Батут“, 2018.

¹³¹ Број пријављених случајева оболелих од туберкулозе (МКБ10: А15-А19) на 100 000 становника.

¹³² ЦОР 3 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN030302?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

опструктивних болести плућа 2,7 % наших грађана¹³³. Од 2009. до 2018. године уочен је пораст опште стопе смртности у Србији за 1,8%. У посматраном периоду порасле су стопе морталитета од шећерне болести (за 8,6%), малигнух тумора (за 7,7%) и опструктивних болести плућа (за 1,0%). Истовремено, забележен је пад стопа морталитета од повреда и тровања (за 21,3%) и болести срца и крвних судова (за 3,0%).¹³⁴ Индикатор 3.4.1. Стопа смртности, покрива стопе смртности од кардиоваскуларних болести, рака, дијабетеса и хроничних респираторних болести, и за Србију износи 20,7%¹³⁵ у 2019. години.

Србија је по оболевању од рака на 18. месту, а по смртности на другом месту у Европи¹³⁶. То јасно указује на неопходност већег ангажовања на **превентиви и раном откривању рака**, што Република Србија и чини **увођењем организованих скрининг програма од 2012. године**. Рак дојке је најчешћи злоћудни тумор код жена у Србији. Сваке године око 4.600 жена оболи, а 1.600 умре од ове болести. Једна од осам жена током свог живота оболи од рака дојке. Србија је започела **програм за рано откривање рака дојке, скрининг мамографијом**, који је бесплатан за све жене старости од 50 до 69 године. Са преко 1.300 новооболелих и приближно 500 умрлих жена, рак грлића материце други је водећи узрок оболевања и четврти је узрок умирања од рака међу нашом женском популацијом. С тим циљем започет је организовани **скрининг програм за рано откривање рака грлића материце**, који је бесплатан за све жене старости од 25 до 64 године.

Циљне вредности **3.5**, и **3.д** баве се ризицима, а нарочито **превенцијом злоупотребе опојних дрога и алкохола**. Уз подршку Европског центра за праћење дрога и зависности од дрога - EMCDDA основан је систем за рано упозоравање о новим психоактивним супстанцама, који се налази у оквиру Центра за мониторинг дрога и зависности од дрога. Такође је завршен Протокол о Систему за рано упозоравање о новим психоактивним супстанцама. Међународна сарадња Министарства здравља у овој области дефинисана је Законом о психоактивним контролисаним супстанцама¹³⁷.

Циљна вредност **3.а. Примена „Оквирне конвенције СЗО о контроли дувана“** такође се фокусира на смањење ризика по здравље. Ова област је у Србији уређена сетом закона¹³⁸, иако према Националном плану за усвајање правних тековина ЕУ, у периоду који следи фокус мора да буде на усклађивању Закона о дувану са Директивом 2014/40/ЕУ, односно изради свеобухватног закона о контроли дувана и изменама и допунама Закона о дувану, како би се примењивали највиши стандарди у области заштите безбедности и здравља. Без обзира на одређене мере на плану контроле дувана, као што су забрана пушења на јавним местима, веће цене цигарета и истицање штетности, Србија заузима прво место у региону по уделу пушача преко 15 година у укупном броју становништва са 37,6% у 2018. Иза ње се налазе Босна и Херцеговина са 37,2% и Грчка са 36,2%¹³⁹ (УН индикатор 3.а.1).

¹³³ <http://www.batut.org.rs/download/publikacije/pub2018.pdf>

¹³⁴ Здравствено-статистички годишњак РС 2018, Институт за јавно здравље „Батут“, 2018.

¹³⁵ ЦОР 3 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN030401?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹³⁶ <http://www.skriningsrbija.rs/src/opste-informacije-o-skriningu/>

¹³⁷ „Службени гласник РС“, број 99/2010 и 57/2018

¹³⁸ Закон о дувану ("Службени гласник РС", бр. 101/2005, 90/2007, 95/2010, 36/2011, 6/2012 - усклађени изн., 69/2012 - усклађени изн., 93/2012, 8/2013 - усклађени изн., 64/2013 - усклађени изн., 108/2013, 4/2014 - усклађени изн., 79/2014 - усклађени изн., 5/2015 - усклађени изн., 67/2015 - усклађени изн., 5/2016 - усклађени изн., 65/2016 - усклађени изн., 8/2017 - усклађени изн., 76/2017 - усклађени изн., 18/2018 - усклађени изн., 62/2018 - усклађени изн., 95/2018, 4/2019 - усклађени изн., 91/2019 и 91/2020 - усклађени изн.), Закон о заштити становништа од изложености дуванском диму ("Службени гласник РС", бр. 30/2010)

¹³⁹ <https://apps.who.int/gho/data/node.sdg.3-a-data?lang=en>

Универзалан обухват здравственом заштитом (3.8) у Србији је остварен кроз обавезно здравствено осигурање свих запослених, samozапослених и њихових породица, а држава обезбеђује осигурање пензионерима, незапосленима, избеглицама и осетљивим групама. Опремљеност ресурсима (број лекара по становнику, број болничких постеља), као и годишња издавања за здравство из јавних и приватних средстава су јасно изнад компаративних очекивања (УН индикатор 3.8.1). Укупна издвајања за здравство у Србији износила су 8,55% БДП-а у 2018.¹⁴⁰ години, док издвајања по глави становника износе 600 УСД. Доминантан финансијер здравства је држава која издваја 60% укупних средстава, док учешће приватног сектора износи 40%. Ипак, у редовним испитивањима о примањима и условима живота (SILC), која се спроводе у ЕУ 28 и земљама кандидатима, Србија је једна од држава са највећим уделом грађана са незадовољеним медицинским потребама са 4,8% у 2019 (ЕУ-28 просек 2% у 2019.)¹⁴¹. Узрок томе треба тражити у неуједначеном територијалном распореду ресурса.

Циљана вредност **3.9.** односи се на **смањење смртности од контаминације воде, ваздуха и земљишта** (УН индикатор 3.9.1). Од укупног броја контролисаних јавних водовода градских насеља у Републици Србији у 2018. години, 24 или 15,6% водовода има истовремено и физичко-хемијску и микробиолошку неисправност, док је 94 или 61% било исправно. Пад загађености ваздуха сумпор-диоксидом у односу на претходну годину забележен је у Београду, Ваљеву, Зајечару, Звечану, Косовској Митровици, Костолцу, Краљеву, Крушевцу, Лазаревцу, Прибоју, Смедереву, Ужицу и Чачку, док је у Бору, Врању, Елемиру, Јагодини, Обреновцу, Севојну, Ћуприји и Шапцу загађеност била већа него претходне године. Средња годишња вредност имисије азотдиоксида је прешла дозвољену средњу годишњу граничну вредност за насељена места од 40,0 µg/m³ у случају Краљева, Ниша и Смедерева, то јест у 3/33 урбане целине. Најзагађенија насеља у погледу присуства чађи била су Сента и Кикинда¹⁴².

2. ЕУ и међународни процеси

Право на здравље уграђено је у бројне међународне уговоре и декларације. Најважније су: Међународна повеља о људским правима (1948), Европска конвенција о заштити људских права и слобода (1950), Европска социјална повеља (1961), Међународна конвенција за елиминацију свих облика расне дискриминације (1965), Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима (1966), Међународни споразум о грађанским и политичким правима (1989), Споразум о елиминацији свих облика дискриминације жена (1979), Конвенција против мучења, суровости, нечовечности и понижења (1984), Конвенција опривима детета (1989), УН Миленијумска декларација (2000-2001), Декларација о посвећености ХИВ/АИДС (2000) и међународне смернице за ХИВ/АИДС и људска права (консолидована верзија 2006), Оквирна конвенција СЗО о контроли дувана (2006).

Устав Светске здравствене организације (1946) је акт који установљава принцип да су владе држава одговорне за здравље становништва. У складу с овим актом усвојене су међународна здравствена регулатива (*International Health Regulations*) (2005), која правно обавезују државе да прате и обавештавају СЗО о догађајима који представљају међународну здравствену опасност.

Европска социјална повеља (1961) наводи да свако има право на социјалну и здравствену заштиту, без обзира на средства којима располаже. Ова повеља посебно обавезује државе да отклоне узроке болести, промовишу здравље, спречавају епидемије и подстичу личну одговорност за здравље.

¹⁴⁰ Извор: Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Национални здравствени рачуни

¹⁴¹ [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://statistics.eurostat.eu)

¹⁴² Здравствено-статистички годишњак РС 2018, Институт за јавно здравље „Батут“, 2018.

Споразум о елиминацији свих облика дискриминације жена (1979, 1999) је једина међународна конвенција која штити репродуктивна права жена и прописује да државе морају да осигурају једнаку доступност медицинских услуга, укључујући и мере планирања породице и бесплатну негу и одговарајућу исхрану током трудноће, пост наталног периода и дојења.

Резолуција о принципима заштите особа са менталним болестима (1991) и унапређење менталног здравља промовише права ментално оболелих/заосталих обухвата пропозиције које се односе на информисани пристанак, тајност података, стандарде за негу и третман. Један од принципа забрањује дискриминацију по основу менталне заосталости.

УН конвенција о правима особа са сметњама (2006), Конвенција Савета Европе о борби против медицинских производа и осталих злочина који угрожавају јавно здравље (2011).

У оквиру **Талинске декларације „Здравствени системи за здравље и благостање“** земље чланице су се између осталог обавезале да ће: промовисати заједничке вредности солидарности, праведности и учешћа у формулисању здравствених политика, планирању и расподели ресурса и другим активностима које обезбеђују да се на тај начин посвећује пажња потребама сиромашних и других посебно осетљивих популационих група; Инвестирати у здравствене системе и стимулисати инвестирање у друге секторе; Промовисати транспарентност и бити одговорни за учинке здравствених система како би се постигли мерљиви резултати.

Кроз **„Оквирну конвенцију СЗО о контроли дувана СЗО“** (2006) Србија се обавезује да примени различите мере у контроли дувана којима се смањују понуда и тражња за дуванским производима, а тиме и штетне последице по здравље становника.

Поред тога, релевантна међународна документа су и: Лисабонска стратегија (2000), Европска повеља о правима пацијента (2002), Политички оквир за европски регион „Здравље за све“ (2005), Међународни здравствени правилник (2005), Европска стратегија за здравље и развој деце и младих „Од резолуције до акције 2005-2008“ (2005), Протокол о води и здрављу уз Конвенцију о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера и Амандмана на чл. 25. и 26. Конвенције о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера (2005), Декларација „Здравље у свим политикама“ (2007), Талинска повеља „Здравствени системи за здравље и благостање“ (2008), Повеља о основним правима Европске уније (2010), Европска политика „Здравље 2020“ (2012), Европски водич за унапређење квалитета у свеобухватној контроли рака (2015), Акциони план за превенцију и контролу незаразних болести у европском региону СЗО (2016), Оставска декларација о животној средини и здрављу (2017), Декларација о примарној здравственој заштити (Астана 2018).

ЕУ Стратегија здравља 2020 гради оквир за спровођење политика у здравству и фокусира се на два стратешка циља: побољшање здравља за све и смањење здравствених неједнакости; унапређење лидерства и партиципативног управљања за здравље. Дефинисана су четири приоритета која обухватају: инвестирање у здравље кроз целоживотни приступ и оснаживање грађана, решавање оптерећења од кључних заразних и незаразних болести, јачање система здравства који је усмерен на грађане, капацитета за јавно здравље и деловање у ванредним ситуацијама и стварање подржавајућих окружења и отпорних заједница.

Када је реч о јавном здрављу, правне тековине ЕУ (преговарачко поглавље 28: Заштита потрошача и здравља) покривају области које се односе на контролу дувана, озбиљне прекограничне опасности по здравље, укључујући преносиве болести, крв, ткива, ћелије и органе, права пацијента на прекогранично здравствено осигурање, медицинске производе, козметику и медицинске уређаје, као и оне које су у вези са менталним здрављем, превенцијом злоупотребе дрога,

неједнакости када је реч о здрављу, исхраном, смањењем штетних последица коришћења алкохола, скринингом за рак, здравим окружењем укључујући превенцију повреда, промовисање безбедности, активно и здраво старење, као и европско деловање у области ретких болести¹⁴³.

Република Србија је приступила трећем Програму активности ЕУ у области здравља (2014-2020). Задатак овог програма је проналажење и промовисање најбоље праксе за спровођење најефикаснијих превентивних мера за решавање кључних фактора ризика, као што су пушење, злоупотреба алкохола, гојазност, ХИВ/AIDS, са фокусом на прекограничне здравствене претње, а све у циљу спречавања болести и промовисања здравих стилова живота¹⁴⁴. Кроз овај Програм Србија ће добити подршку за усаглашавање са европским стандардима у јавноздравственим областима, као што су: заразне болести, контрола дувана, ментално здравље, трансплантација и трансфузија.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030:

Важећа **Стратегија јавног здравља у Републици Србији за период 2018-2026. године**, је тренутно најсвеобхватнији документ у области очувања и унапређења здравља и здравствене заштите. Стратегијом су утврђени следећи циљеви: унапређење здравља и смањење неједнакости у здрављу, унапређење животне средине и радне околине, спречавање и сузбијање болести и водећих ризика по здравље становништва, промоција здравља у заједници, подршка развоју доступне, квалитетне и ефикасне здравствене заштите, развој система јавног здравља заснованог на доказима из истраживања, унапређење управљања, комуникације и партнерства за примену начела „здравље у свим политикама“.

Поред те стратегије, постоје и важећи програми за поједине болести и смањење ризика од обољевања, који су утврђени уредбама, али који по правилу немају акционе планови и о њиховом спровођењу се не извештава. Често се мере и активности предвиђене тим програмима преклапају са утврђеним мерама и актиностима у Акционом плану за спровођење Стратегије јавног здравља, па тако немају међусобно јасно постављен хијерархијски однос, што повлачи отежану приоритизацију приликом планирања буџета и осталих потребних ресурса за њихово спровођење.

У правцу оптимизације планског оквира у области здравства, започета је израда нове стратегије развоја здравствене заштите Републике Србије за период до 2026. године, која још није завршена због прекида рада на њеној изради услед појаве пандемије изазване корона вирусом. Оптимизацијом планског оквира треба да буде уређен хијерархијски однос документа и да се смањи број програма којима се утврђује јавне политике за заразне и хроничне незаразне болести, а такође да се интегришу политике утврђене у програмима који немају орочен период важења.

Постизање циљаних вредности за **3.3. окончање епидемије AIDS-а и туберкулозе, борба против хепатитиса, болести које се преносе водом и осталих заразних болести**, Република Србија је раније планирала кроз Програм заштите становништва од заразних болести, чије важење је истекло. У међувремену је усвојена **Стратегија за превенцију и контролу HIV инфекција и AIDS-а за период од 2018-2025. године**. Такође, у припреми је **Програм за животну средину и здравље** којим треба да буде предвиђене мере за смањење ризика од болести које се преносе водом. Наставак рада на новој стратегији развоја здравствене заштите, стећи ће се услови за израду програма којим би се објединила борба против заразних болести, са нагласком на јачање спремности здравственог система за брзу идентификацију нових узрочника и реаговања у циљу заштите становништва.

¹⁴³ Извештај о скринингу за поглавље 28, 2015.

¹⁴⁴ Национални план усвајања правних тековина ЕУ, друга ревизија, новембар 2016.

Циљна вредност **3.4. незаразне болести** стратешки је у Републици Србији била обухваћена кроз Стратегију за превенцију и контролу хроничних незаразних болести + АП, која је важила до 2018. године. Том стратегијом су биле обухваћене кардиоваскуларне болести, малигни тумори, дијабетес, хронична опструктивна болест плућа и болести мускулоскелетног система (без повреда), јер ове ХНБ већ деценијама чине велики део оптерећења болестима у Србији, а имају заједничке факторе ризика (пушење, конзумирање алкохола, неправилна исхрана и физичка неактивност) и социјално-економске детерминанте. Планирано је да смањење обољевања и превремених смрти услед хроничних незаразних болести буде обухваћено новом кровном стратегијом, а да се додатно разраде кроз посебан програм.

Истој циљној вредности доприноси и Национални програм за заштиту менталног здравља у Републици Србији за период 2019-2026. године, са акционим планом до 2022. године, са четири посебна циља чијим остваривањем се може побољшати „стање благостања у којем свака особа остварује свој потенцијал, носи се са свакодневним стресом, да може продуктивно да ради и да је у могућности да доприноси својој заједници”.

Такође, усвојен је **Програм за ретке болести у Републици Србији за период од 2020-2022. године, са акционим планом**, који је усклађен са Препоруком Савета Европе о активностима у области ретких болести.

За успостављање боље контроле рака путем бољег планирања и координације широког спектра услуга које се пружају у оквиру националног и здравственог система, од превенције и унапређења здравља до рехабилитације и палијативног збрињавања, усвојен је **Програм унапређења контроле рака у Републици Србији за период 2020-2022. године, са акционим планом**.

Национални програм за контролу резистенције бактерија на антибиотике за период 2019-2021. треба да осигура сигурност коришћења антибиотика, с обзиром да се Република Србија убраја у земље са високом потрошњом антибиотика, а самим тим и међу земље са високом стопом резистенције, што је постало растући глобални проблем у програмима здравствене заштите.

Садашњи одговор Републике Србије на циљну вредност **3.5. превенција злоупотребе опојних супстанци, укључујући и злоупотребу наркотика и штетну употребу алкохола је Стратегија о спречавању злоупотребе дрога за период од 2014-2021**, који је израђен у складу са Стратегијом ЕУ за борбу против дрога (2013-2020) и Акционим планом ЕУ за борбу против дрога (2013-2016). У плану је израда нове стратегије која би важила од 2022. године. Такође, 2017. године је усвојен је и **Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолном узрокованих поремећаја**, који нема орочен период важења.

У вези са циљном вредношћу **3.7 репродуктивно здравље**, Република Србија је усвојила **Стратегију подстицања рађања (2018)**, која као посебне циљеве, између осталог, наводи ублажавање економске цене подизања детета; усклађивање рада и родитељства; оснаживање психолошке цене родитељства; промоцију репродуктивног здравља и борбу против неплодности.

Такође, кроз **Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета (2018)**, се настоји помоћи породицама у правилном приступу одгајања деце у најосетљивијем животном добу. Овај програма је усвојен 2018. године без ограниченог периода важења.

За постизање циљаних вредности за **3.9 смањити обољевање и смртне случајева од опасних хемикалија загађења и контаминације ваздуха, воде и земљишта**, усвојена је **Стратегија интегралног управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године**, којом су предвиђене мере за спречавање и смањење загађења вода испуштањем отпадних вода из тачкастих и расутих извора директно у водотокове и подземне воде. Акциони план за спровођење

ове стратегије за период од 2021- 2023. године је у припреми и планира се његово усвајање до краја 2020. године. Такође, предвиђено је доношење нових докумената јавних политика за заштиту ваздуха, управљање отпадом и заштиту земљишта.

Допринос циљној вредности **3.а примена Оквирне конвенције СЗО о контроли дувана** Република Србија је планирала кроз мере које су предвиђене у **Стратегији јавног здравља**.

ЦИЉ 4: Обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења.

1. Кратак опис стања

Образовање је покретач одрживог развоја и економског раста. На глобалном нивоу остварен је велики напредак на остварењу универзалног основног образовања. Број деце које не похађају наставу преполовљен је од 2000. године¹⁴⁵. Ово је праћено и повећањем писмености и већим бројем девојчица које се школују. Ипак, и даље постоје велике разлике у доступности образовања за разне маргинализоване групе. ЦОР 4 промовише идеју да сва деца заврше основно и средње образовање до 2030. године.

Србија је једна од ретких европских земаља у којима средње образовање није обавезно што неповољно утиче на остварење **циља 4.1.** који се односи на **бесплатно, једнако и квалитетно основно и средње образовање за све**. Према подацима РЗС, у популацији старијих од 15 година око 35% особа или нема завршено основно образовање или има само основно образовање. Иако се број деце на свим нивоима смањује због демографских промена, обухват је у благом порасту. Код основног образовања обухват је био 98,1%¹⁴⁶ у школској 2018/2019. Иако скоро сви ученици настављају образовање после основне школе, због великог осипања обухват генерације средњим образовањем је само 87,4%. О квалитету основног образовања најбоље говори ОЕЦД ПИСА тест (последњи пут рађен 2018. године у Србији¹⁴⁷) према коме остварени резултати петнаестогодишњака из Србије на тесту из читања износе 439 поена (ОЕЦД просек 493), математике 448 поена (ОЕЦД просек 489) и науке 440 (ОЕЦД просек 487).

Образовни систем у Србији није довољно инклузиван, јер су његови капацитети да одговори на образовне потребе различитих осетљивих друштвених група недовољно развијени, као и афирмативне мере за упис ученика из породица нижег социоекономског статуса. Многе образовно-васпитне установе имају архитектонске баријере које онемогућавају образовање особа са инвалидитетом. У Србији постоји укупно 48 школа за ученике са сметњама у развоју. У 2019. години у ове школе је било уписано 289 у предшколске програме, 4.119 ђака у основне школе и 2.008 у средње школе¹⁴⁸.

За остварење **циља 4.2. приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању** битан је податак да је обухват обавезног предшколског образовања (УН индикатор 4.2.2.) на задовољавајућем нивоу и износи 97,1% у школској 2018/2019. Ипак, у укупном предшколском васпитању учествује 55,8% деце, што је испод европског просека. Велики проблем представља и неадекватна мрежа предшколских установа и недовољни капацитети.

У вези са циљем **4.3. једнака доступност јефтиног и квалитетног техничког, стручног и терцијарног образовања**, у Србији је обухват генерације која похађа факултет и високе школе око 54,7% и показује тенденцију благог раста. Највећи проблем представља неусклађеност квалификација са

¹⁴⁵ <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html>

¹⁴⁶ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20202053.pdf>

¹⁴⁷ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/02/PISA-2018-IZVE%C5%A0TAJ.pdf>

¹⁴⁸ <http://www.zuov.gov.rs/obrazovno-vaspitne-ustanove/>

потребама тржишта рада што је од важности за остварење **циља 4.4. повећати број младих и одраслих са релевантним вештинама.**

Према УНЕСКО-вим подацима Србија је 30. земља на свету (од 171) према стопи писмености (УН индикатор 4.1.1.) која у Србији износи 98,8% што је у директној вези са остварењем **циља 4.6.** (језичка и нумеричка писменост за све младе и знатан број одраслих).

2. ЕУ и други међународни процеси у овој области

“Паметан раст” заснован на образовању и науци један је од три темеља стратегије **Европа 2020.** Путем Агенде вештина, стратешког оквира за образовање и обуке и кроз Паметан раст” заснован на образовању и науци један је од три темеља стратегије Европа 2020. Путем Агенде вештина, стратешког оквира за образовање и обуке и кроз Erasmus+ програме, Европа директно подржава унапређење образовања и обука у земљама чланицама.

Србија и даље има статус партнерске земље у оквиру програма **Еразмус+** што значи да су делови овог програма отворени за Србију а нарочито они који се односе на сегмент високог образовања. Према НПАА, предвиђено је да Република Србија оствари пуноправно учешће у програму Еразмус+ почетком 2019. године.

У претходном периоду од 2001. до 2013. године Србија је активно учествовала у **Темпус** програму Европске уније (пре него што је интегрисан у Еразмус+ програм). Институције из Србије су привукле око 45 милиона евра из Темпус програма и као такав био је највећи финансијски инструмент за модернизацију високог образовања у Србији и укључивање Србије у актуелне токове европског простора високог образовања.

У априлу месецу 2014. године, Република Србија је прихватила позив Европске комисије за учешће у **Отвореном методу координације (ОМК)** у области образовања и обука и тиме прихватила права и обавезе у овој области до пуноправног приступања Републике Србије Европској унији.

За приступање Србије Европској унији од велике је важности чињеница да је Србија у фебруару 2017. године успешно отворила и привремено затворила **преговарачко поглавље 26** које се односи на образовање и културу.

Србија учествује и у великом броју регионалних иницијатива које су релевантне за остварење ЦОР 4. Посебно је важно напоменути **Центар за предузетничко учење Југоисточне Европе (SEECEL)** као и **Иницијатива за реформу образовања Југоисточне Европе (ERISEE)**. За реформе у Србији важна је и сарадња са **Европском фондацијом за обуке (ETF)**, са центром у Италији чији је циљ развој едукације и тренинг система у партнерским државама Европске уније.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030:

Најважнији стратешки документ Републике Србије за остварење ЦОР 4. је **Стратегија развоја образовања до 2020. године** (са Акционим планом) која је усвојена 2012. године. Овај кровни стратешки документ покрива све нивое образовање у Србији као и све аспекте образовног система, укључујући инклузивност образовања, усклађивање са потребама привреде, унапређење квалитета и обухвата. Током 2019. године започета је израда нове стратегије развоја образовања за период од 2021. до 2030. године.

4.1. ЦОР 4 – Циљна вредност: Бесплатно, једнако и квалитетно основно и средње образовање за све – је у фокусу **Стратегије развоја образовања** и пратећег Акционог плана. Приоритети Стратегије у овој области су усавршавање и примена стандарда образовања, оптимизација мреже школа, смањење стопе осипања, вредновање образовних постигнућа и јачање васпитне функције школа.

Једна од активности дефинисаних Акционим планом је и развој инклузивног образовања. Планирано је успостављање јединице за инклузију, доношење подзаконских аката у овој области и доношење плана за праћења ове области.

Велики број активности предвиђених Стратегијом усмерен је ка остварењу циља **ЦОР 4 – Циљна вредност: приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању (4.2)**. Циљ је увођење полудневног предшколског програма у трајању од једне школске године за сву децу између 3 и 5,5 година. Неопходно је и дефинисање и усвајање стандарда квалитета, акредитација предшколских установа, повећање обухвата и унапређење мреже предшколских установа. У овој области, значајна средства за реализацију ових циљева добијена су у оквиру пројекта Светске банке за унапређење предшколског образовања.

ЦОР 4 – Циљна вредност: једнака доступност јефтиног и квалитетног техничког, стручног и терцијарног образовања (4.3) препознат је у свим својим аспектима у оквиру постојеће Стратегије. Од велике важности за овај циљ је и успостављање Националног оквира квалификација (НОК) али и других мера предвиђених стратегијом (Закон о националном оквиру квалификација усвојен је почетком априла 2018. године (у јануару 2020. године допуњен је и измењен)¹⁴⁹ и усвојен је Закон о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација¹⁵⁰ који ће се примењивати од дана приступања Србије Европској унији. Током 2019. године обезбеђени су неопходни услови за несметано функционисање Агенције за квалификације. Акциони план у области средњег стручног образовања предвиђа стандардизацију испита, увођење мајсторског образовања, флексибилнију организацију наставе, усклађивање са потребама привреде, смањење стопе раног напуштања, укључивање послодаваца у процес развоја овог степена образовања и успостављање система праћења и вредновања. Велики број мера односи се и на унапређење терцијарног образовања. Ипак, тренутни модел финансирања високог образовања не заснива се на потребама тржишта рада или предикцијама развојних стратегија земље већ је базиран на броју одељења и наставног особља факултета.

ЦОР 4 – Циљна вредност: повећати број младих и одраслих са релевантним вештинама (4.4) је од изузетне важности за Републику Србију. Због неусклађености квалификација радне снаге са потребама тржишта рада, уведен је концепт дуалног и предузетничког образовања у складу с којим ученици средњих школа имају интензивну практичну припрему у предузећима у којима би се касније и запослила.

Један од циљева Стратегије је и правичнији систем образовања који ће омогућити већи обухват све деце и посебно деце из маргинализованих група што је у складу са **ЦОР 4 – Циљна вредност: елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом и децу у рањивим ситуацијама (4.5)**. Само једна од мера предвиђених Акционим планом бави се инклузивним образовањем, а посебне активности нису дефинисане за различите категорије маргинализованих група.

Тема образовања препозната је у оквиру **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године**¹⁵¹ где се као приоритет истиче да треба да се обезбеди пуна укљученост деце и младих из ромске заједнице у квалитетно предшколско, основно и средње образовање, већи обухват Рома и Ромкиња у студентској популацији и пружање подршке школовању младих и одраслих који се нису школовали или који су напустили школовање,

¹⁴⁹ "Сл. гласник РС", бр. 27/2018 и 6/2020

¹⁵⁰ "Сл. гласник РС", бр. 66/2019

¹⁵¹ https://ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/strategija_za_socijalno_ukljucivanje_roma_i_romkinja_2016_2025.pdf

уз увођење делотворних и ефикасних механизма за борбу против дискриминације и остваривање услова за уживање свих мањинских права за Роме и Ромкиње у образовном систему.

Афирмативне мере за упис на факултете и даље постоје у форми норми места која се чувају за одређене групе студената на сваком програму. У 2019/20. школској години за коришћење Програма афирмативне мере уписа на високошколске установе чији оснивач је Република Србија, уписано је 120 младих Рома и Ромкиња (од укупно 170 пријављених).¹⁵²

Стратегија препознаје и недовољну функционалну, математичку и научну писменост (као и информатичку и културно-уметничку писменост) код ученика основних школа у Србији као проблем. Ипак, специфичне активности за реализацију **ЦОР 4 – Циљна вредност: језичка и нумеричка писменост за све младе и знатан број одраслих (4.6)** нису дефинисане Акционим планом. Један од приоритета горепоменуте Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године је да се обезбеде делотворни и ефикасни механизми за превенцију и спречавање раног напуштања основног образовања од стране деце (нарочито девојчица) из ромске заједнице посебно на прелазу из четвртог у пети разред и на преласку из основног у средње образовање, као и капацитете образовних установа за њихово спровођење.

ЦОР 4 – Циљна вредност: унапредити знања и вештине за одрживи развој (4.7) није довољно покривен постојећом Стратегијом развоја образовања. Иако овај документ препознаје важност унапређења образовања у области животне средине за потребе одрживог развоја, у Акционом плану нису дефинисане конкретне мере за остварење овог циља. У овом тренутку, једине активности које се спроводе, а у вези су са остварењем овог циља нису системске већ се свде на активности појединих школа, често уз донаторску подршку. Током школске 2019/2020. године гимназијалци су у I и II разреду били у прилици да изучавају изборни програм Образовање за одрживи развој. У наредне две школске године, у оквиру понуде за III и IV разред, са два часа недељно, у образовно-васпитну праксу уводи се већи број нових изборних програма између којих је и Образовање за одрживи развој.¹⁵³

Јачање васпитне функције школа на свим нивоима образовања са циљем превенције насиља интегрисано је као приоритет у Стратегију и Акциони план што је важно за остварење **ЦОР 4 – Циљна вредност: изградити и побољшати образовне објекте (прилагођени особама са инавалитетом, безбедна, ненасилна, инклузивна и делотворна окружења за учење) (4.а)**. Стратегија развоја образовања такође препознаје важност унапређења образовне инфраструктуре за квалитет образовања и истиче да треба да се обезбеди физичка доступност простора у којима се одвија васпитно-образовни процес. У 2020. години донета је **Стратегија унапређења положаја особа са инавалитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године**. Једна од мера која се наводи у оквиру Стратегије је обезбеђивање пуне приступачности објеката, јавних површина, информација, услуга и производа особама са инавалитетом, како би се целокупно окружење учинило једнако доступно особама са инавалитетом. У Стратегији се у оквиру анализе проблема наводи да државе треба да идентификују препреке и баријере у приступачности објеката (између

---

¹⁵² Извештај о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије развоја образовања до 2020. године, Министарство просвете и науке, 2019/2020, стр.32.

¹⁵³ Извештај о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије развоја образовања до 2020. године, Министарство просвете и науке, 2019/2020, стр.79

<http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/10/Izvestaj-o-Realizaciji-Akcionog-Plana-za-Sprovođenje-Strategije-Razvoja-Obrazovanja-u-Srbiji-do-2020.-godine-za-2019.-godinu.pdf>

осталог укључујући школе)¹⁵⁴, али када се наводи мера за обезбеђивање пуне приступачности јавних објеката, не наводи се посебно приступачност за образовне објекте (основне и средње школе, факултете).

2.2.3. Животна средина и клима (циљеви одрживог развоја 6,7, 11,12,13 и 15)

У овом сегменту описани су резултати мапирања стратешког оквира у односу на циљеве који су релевантни за заштиту животне средине и борбе против климатских промена.

ЦИЉ 13: Борба против климатских промена

1. Кратак опис стања

Климатске промене манифестују се превасходно у промени тренда просечне годишње температуре и количине падавина. Процене¹⁵⁵ за наше подручје указују на повећање годишње температуре ваздуха и до 1,5 °C (лети пораст преко 2,5 °C). Такође се очекује смањење летњих падавина од 10% до 20%.

На основу процена развијени су различити сценарији раста глобалне средње температуре до краја века. Последице су приказане кроз очекивано смањење БДП-а због глобалног загревања, полазећи од четири различита сценарија (RCP 2.6, RCP 4.5, RCP 6 и RCP 8.5) која значе четири различита пораста средње глобалне температуре до краја века (1°C, 2°C, 3°C и 4°C). Задржавање раста средње глобалне температуре до краја века у оквирима одређеним Споразумом из Париза (2°C) водило би губитку БДП-а Србије од 4,53% до средине века, који може бити значајно смањен улагањем у прилагођавање на измењене климатске услове.¹⁵⁶

У борби против климатских промена битни су бројни фактори као што су квалитет ваздуха, управљање отпадом, управљање водама, заштита природе и земљишта, контрола индустријског загађења и енергетских трансформација, управљање ризиком, ефикасност и квалитет цивилне заштите. Ваздух је у 2019. години у свим агломерацијама (Београд, Нови Сад, Ниш, Бор, Ужице, Косјерић, Смедерево и Панчево) био прекомерно загађен јер су прекорачене граничне вредности за једну или више загађујућих материја. У свим од наведених агломерација ваздух је био прекомерно загађен услед високе концентрације РМ₁₀ и(или) ПМ_{2.5} честица, са изузетком Бора, који је сврстан у градове у највишој категорији загађења услед прекомерне концентрације сумпор-диоксида (SO₂).

Један од кључних изазова у борби против климатских промена и планирања одговарајућих митигационих мера је доступност и ажурирано прикупљање квалитетних података са терена. Како би се превазишао поменути изазов Република Србија је кренула са успостављањем система за праћење, извештавање и верификацију (МРВ) који је један од главних захтева Оквирне конвенције УН о климатским променама. Пројекат Развој система праћења, извештавања и верификације климатских промена (МРВ) - Успостављање оквира транспарентности за Републику Србију има за циљ развој ИТ система који ће омогућити ефикасно и редовно извештавање о емисијама гасова стаклене баште, али и о смерницама и мерама. Успостављање комплетног МРВ система, започет је финансијском и техничком помоћи коју пружа Европска унија (кроз ИПА пројекат "Успостављање

¹⁵⁴ Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, стр.22

¹⁵⁵ https://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2020/08/NDC_CCA_MirjamVujadinovicMandic.pdf

¹⁵⁶ Програм Уједињених нација за развој: Студија о соцо-економским аспектима климатских промена у Републици Србији, новембар 2019.

механизма за имплементацију ММР-а”), док је министарство надлежно за заштиту животне средине и климатске промене одговорно за реализацију пројекта.

2. ЕУ и други међународни процеси у области климатских промена

ЕУ, као лидер у области политика које се односе на заштиту животне средине и ублажавање климатских промена (**преговарачко поглавље 27**), сетом директива намеће највише стандарде у подстицању одрживог развоја. То чини кроз прелазак на привреду ефикасних ресурса, ниске емисије гасова, принцип „загађивач плаћа“, борбу против наношења штете животnoj средини у самом извору, адаптације на климатске промене и повећања отпорности на катастрофе. Област климатских промена регулисана је са 58 одлука/уредби/директива. Превођење ЕУ директива у национално законодавство, а нарочито њихова имплементација је веома захтевна и подразумева огромне инвестиције. Инвестициони трошкови¹⁵⁷ само за квалитет ваздуха и климатске промене у циљу потпуне усклађености са ЕУ захтевима процењене су на 294 милиона ЕУР.

Смањење потрошње енергије и загађења животне средине као последица енергетских трансформација је кључни циљ енергетске политике ЕУ¹⁵⁸ кроз коју се спроводи значајан део *Acquis-a* за климу. *Енергетска заједница Југоисточне Европе*, чија је Србија чланица, усмерава спровођење енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије, као и спровођење обавеза предвиђених *Кјото протоколом*. Тиме се доприноси испуњењу **ЦОР 13**, прецизније **циљаној вредности (13.а)** која се односи на **спровођење обавезе преузете из „Оквирне конвенције УН о климатским променама“**.

У оквиру Енергетске заједнице за Југоисточну Европу, средином 2017. основана је „Акциона група за климу“ (Climate Action Group), као платформа за сарадњу представника министарстава и других релевантних институција надлежних за енергетику, климатске промене и животну средину. Циљ ове иницијативе је како у подршци развоју климатске политике и транспоновању релевантне регулативе у национална законодавства, тако и ефективном спровођењу те политике и постављању нових циљних вредности за 2030. за све чланице потписнице. Енергетска заједница и Балканска зелена фондација организовали су тзв. Форум одрживости (Sustainability Forum) на коме се окупља велики број заинтересованих страна и тематизује престројавање ка одрживој енергетици. Уједно је потписан и Меморандум о разумевању са ЕБРД с циљем јачања сарадње у области развоја одрживе енергетике и климатских промена на Западном Балкану.

Од међународних конвенција треба истаћи **Оквирну конвенцију о климатским променама** усвојену на Рио конференцији 1992. године. Имала је за циљ стабилизацију гасова с ефектом стаклене баште. Обавезе, између осталог, обухватају развој и објављивање националних катастара емисија и извора свих гасова стаклене баште који се не контролишу Монреалским протоколом, формулисање, остваривање и ажурирање националних и/или регионалних програма за ублажавање неповољних последица и адаптацију на промену климе. **Протокол из Кјота** потписало је 159 држава 1997. године. Он садржи квантификоване обавезе у погледу смањења емисија за индустријализоване државе.

Кључним одредбама **Париског Споразума** из 2015. предвиђено је следеће: ограничење повећања температуре испод 2°C у односу на преиндустријски период; усвајање националних доприноса, односно националних циљаних вредности, *њихову ревизију сваких пет година* и одређивање мера

¹⁵⁷ Национална стратегија РС за апроксимацију у области животне средине

¹⁵⁸ Основна документа: ЕУ Пакет за климу и енергију (законодавни пакет), Оквир за 2030, Roadmap 2050 (стратегија) - Смањење емисија за 80% у односу на ниво из 1990, Стратегија адаптације на измењене климатске услове ЕУ – 2013.

за њихово постизање; обавеза достављања редовних извештаја о емисијама и постигнутом напретку у односу на национално одређене мете.

Оквир из Сендаја за смањење ризика од катастрофа 2015-2030 (Хјого оквир) циља на знатно смањење ризика од катастрофа и губитка живота, услова за стварање средстава за живот и здравља и губитка економске, физичке, културне и еколошке имовине људи, компанија, заједница и земаља.

У складу са Париским споразумом, ЕУ је покренула **Акција за климу, са циљем да Европа постане неутрална по питању емисија GHG до 2050. године**¹⁵⁹ и дефинисала **Дугорочну стратешку визију за просперитетну, модерну, конкурентну и климатски неутралну економију од 2050. године.**

Кључни циљеви ЕУ су да до 2030. године, емисије GHG смањи за најмање 40% (у односу на ниво из 1990.), да достигне најмање 32% удела обновљивих извора енергије и да за најмање 32,5% повећа енергетску ефикасност.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030:

До сад је Република Србија у вези са обавезама према UNFCCC поднела следећа документа: **Прву националну комуникацију о климатским променама (NC1, 2010.), Први двогодишњи ажурирани извештај (BUR1, 2016.) и Други национални извештаја према Оквирној конвенцији УН о промени климе (СНЦ, 2018.)**.¹⁶⁰

Према **Споразуму из Копенхагена**, Република Србија је добровољно пристала на ограничење емисија гасова са ефектом стаклене баште за **18% до 2020. године, у поређењу са нивоима из 1990. године**, а такође, поднела је 2015. године, **Намеравани национално одређени допринос (INDC)** на основу Оквирне конвенције УН о климатским променама (UNFCCC), у складу са Париским споразумом о клими, **да смањењи емисије гасова са ефектом стаклене баште од 9,8% до 2030. године у поређењу са 1990. годином.**

Република Србија је усвојила сет стратешких докумената који се односе на управљање ризицима који су везани за климатске промене и којима се операционализује **ЦОР 13 - Циљна вредност: Прилагодљивост на ризике везане за климатске промене (13.1)**. Треба истаћи **Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода** са АП до 2020. (УН индикатор 13.1.2) који садржи 6 компоненти: Изградња и развој институција; Идентификација и праћење ризика везаних за елементарне непогоде; Структурно и неструктурно смањење ризика; Системи раног упозоравања и спремности; Стратегија финансирања у случају ризика; Ефикасан опоравак.

Програмом за финансирање ризика у случају елементарних непогода за Републику Србију, који је важио до 2019. године, дефинисани су циљеви за национални, локални и индивидуални ниво.

Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама остварује се кроз стратешке области усклађене са Хјого оквиром за деловање: смањење ризика од катастрофа треба да постане национални и локални приоритет са јаким институционалном осномом за спровођење; идентификација, процена и праћење ризика и побољшано рано упозорење; употреба знања, иновација и образовања у циљу изградње културе безбедности и отпорности на свим нивоима; смањење фактора ризика; и припрема за случај катастрофе ради ефикасног (хитног) реаговања на свим нивоима. Ипак, треба напоменути да за ову стратегију није урађен Акциони план, па је имплементација и праћење онемогућено.

¹⁵⁹ [climate-neutral EU by 2050.](#)

¹⁶⁰ [Други извештај Р. Србије према UNFCCC](#)

Кључни стратешки документи у овој области још увек нису усвојени. Припремљен је **Предлог стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2021. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године са акционим планом за период од 2021. до 2023. године**, као кровни документ за борбу против климатских промена, а у припреми је **Програм за прилагођавање на измењене климатске услове**. У предлогу стратегије нискоугљеничног развоја, постављени су циљеви и идентификоване су приоритетне мере за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште. Такође, идентификовани су најрањивији сектори за које су предложене мере за прилагођавање на измењене климатске услове: пољопривреда – производња хране, шумарство и водни ресурси - хидрологија. У складу са разматраним сценаријима и предложеним циљевима за смањење гасова са ефектом стаклене баште, у припреми је и ревизија **намераваних национално одређених доприноса за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште**, као обавеза у оквиру Париског споразума.

Поред ових кровних докумената, према НПАА у периоду до 2018. године планирано је, или је већ у припреми још неколико стратешких докумената везаних за ову област:

Стратегија (програм) за заштиту ваздуха, којом се укључују циљеви UNECE Гетеборшког протокола и дефинишу дугорочне мера за смањење емисија из различитих сектора релевантних за NEC директиву;

Стратегија НИГП - Национална инфраструктура геопросторних података, важна је због усаглашавања Републике Србије са Директива „INSPIRE“ (Директива 2007/2/EЗ);

Стратегија (програм) управљања отпадом која би важила од 2021 године, са интегрисаним планом управљања опасним отпадом, као и **план за управљање отпадним муљем**;

Национални акциони план за ублажавање последица суше и деградације земљишта, у складу са Конвенцијом Уједињених нација о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци.

ЦОР 13 - Циљна вредност: Мере за климу интегрисане у националне политике и стратегије (13.2) биле су уграђене у више стратешких докумената (УН индикатор 13.2.1), којима је утврђено опредељење Републике Србије за борбу против климатских промена. Кровни документ у области заштите животне средине представљао је **Национални програм заштите животне средине**, усвојен 2010. за десетогодишњи период до 2019. и садржао је приоритетне краткорочне и средњорочне циљеве за специфичне области животне средине. Поглавље 4.2 је обухватало квалитет ваздуха и климатске промене. Такође, кровна развојна стратегија, **Стратегија одрживог развоја Републике Србије за период од 2008 до 2017. године**, имала је за циљ усклађивање три стуба одрживог развоја: одрживи развој економије, привреде и технологије, одрживи развој друштва на бази социјалне равнотеже и заштиту животне средине уз рационално располагање природним ресурсима. Први Извештај о напретку у спровођењу Националне стратегије одрживог развоја Влада је усвојила 2010. године, где су приказани индикатори одрживог развоја којима се може пратити напредак у спровођењу Стратегије. Одабрани индикатори били су усаглашени с листом индикатора одрживог развоја УН, која обухвата и индикаторе спровођења Миленијумских циљева развоја. Други извештај о спровођењу Стратегије одрживог развоја за 2010. годину, Влада је усвојила 2011. године. Након преузимања надлежности за праћење спровођења стратегије од Кабинета потпредседника Владе за европске интеграције, извештаји за остале године нису више израђивани.

Стратегија развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године са Програмом за остваривања Стратегије од 2017. до 2023. године, као један од три приоритета наводи свеобухватну транзицију ка одрживој енергетици, кроз унапређење енергетске ефикасности у обављању енергетских делатности и потрошњи енергије; повећавање удела енергије из

обновљивих извора енергије и унапређење стања и система заштите животне средине у свим областима енергетских делатности.

Србија је до сада усвојила три сукцесивна плана за енергетску ефикасност. **Трећи акциони план за енергетску ефикасност** Републике Србије припремљен је за период до 2018. Трећи АПЕЕ садржи извештај о досадашњим резултатима уштеда финалне енергије и статусу реализације појединих мера дефинисаних у оквиру 2. АПЕЕ, циљеве за уштеду финалне енергије у 2018. години и мере за њихово достизање. Циљ предвиђене укупне уштеде енергије у 2018. години износи 0,7524 Mtoe, што представља уштеду од 9% у односу на потрошњу енергије у 2008. години. Закључно са 2015. годином остварене су уштеде од 0,37 Mtoe, што представља 93% уштеда предвиђених за период од 2010. до 2015. године односно око 50% циља који треба остварити закључно са 2018. годином.

Национални акциони план за коришћење обновљивих извора енергије Републике Србије је стратешки документ из области енергетике којим се подстиче инвестирање у област обновљивих извора енергије, а у коме су утврђени циљеви коришћења обновљивих извора енергије до 2020. и начин њиховог остварења. Овим планом су дефинисани национални циљеви за учешће енергије из обновљивих извора енергије у сектору саобраћаја, електричне енергије и грејања и хлађења до 2020. године са конкретним мерама које треба спровести. У складу са Директивом 2009/28/ЕЗ и Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице (18/10/2012), Република Србија је поставила циљ од 27% ОИЕ у бруто финалној потрошњи енергије у 2020. години, и с тим у вези донела је читав низ закона, прописа и административних одредби.

У складу са обавезама према Енергетској заједници, Република Србија треба да изради план за климу и енергетику.

ЦОР 13 је у непосредној корелацији са неколико других циљева одрживог развоја и очекују се синергетски ефекти у њиховом остварењу. То су **ЦОР 6**: Обезбеђени санитарни услови и приступ пијаћој води за све, **ЦОР 7**: Доступна и обновљива енергија, **ЦОР 11**: Одрживи градови и заједнице, **ЦОР 12**: Одговорна потрошња и производња и **ЦОР 15**: Одрживо управљање шумама, сузбијање дезертификације и деградације земљишта.

Циљ 6: Обезбеђени санитарни услови и приступ пијаћој води за све

На канализациони систем је у 2019. години било прикључено 62,8% домаћинстава. Пречишћавање отпадних вода је на ниском нивоу, с обзиром да у Србији у 68 градова и општина постоји тек четрдесетак погона за пречишћавање и да се пре испуштања у реципијенте пречисти свега 15,6% отпадних вода (од укупно испуштених 308 мил. м³ отпадних вода у 2019. години пречишћено је само 48 мил. м³) (УН индикатор 6.3.1). Београд као највећи произвођач отпадних вода још увек нема изграђено постројење за прераду отпадних вода. Најважнији предуслов за спровођење Директива о води за пиће и Директиве о пречишћавању комуналних отпадних вода је реструктурирање јавних предузећа, побољшање наплате трошкова и динамичко усклађивање тарифа за финансирање рада развијене инфраструктуре.

Водно законодавство ЕУ је од изузетног значаја не само за државе чланице, већ и за све земље које намеравају да сарађују или постану чланице Уније. Најважнији акт у области вода је Оквирна директива о водама (Директива 2000/60/ЕС), која представља оперативну алатку за остварење кључних циљева европске политике о водама: свеобухватна заштита свих вода, узимајући у обзир природну интеракцију међу њима у квантитативном и квалитативном смислу, уз примену принципа интегралног управљања водним ресурсима. Концепт интеграције свих релевантних сегмената (водни ресурси на нивоу слива, заштита животне средине, коришћење вода, легислатива, нивои доношења одлука, управљање водама прекограничних сливова кроз међународну сарадњу и др.) је кључ за достизање прокламованих циљева.

Оквирна директива укључује и повезује друге директиве¹⁶¹ које се непосредно или посредно односе на област вода, од којих су две најзначајније: Директива о пречишћавању комуналних отпадних вода и Директива о квалитету воде намењене за људску употребу, односно Директива о води за пиће.

Србија учествује у међународним активностима на сливовима Дунава, Саве и Тисе. Као резултат вишегодишњих активности ICPDR на имплементацији Оквирне директиве о водама, усвојен је 2009. године први План управљања сливом Дунава а 2015. године други План управљања сливом Дунава, 2011. године План управљања сливом Тисе и 2014. године. План управљања сливом Саве је усвојен на Петом састанку Страна Оквирног споразума о сливу река Саве (децембар 2014.). Сваки од поменутих планова утврђује и Заједнички програм мера које треба спроводити ради побољшања стања животне средине на сливу.

ЦОР 6 у Србији се спроводи преко транспозиције две кључне ЕУ директиве. Релативна усклађеност **Директива о води за пиће** је постигнута на многим пољима, али постоје велики проблеми на делу територије АП Војводине када је реч о присуству арсена у подземним водама. Инвестиционе потребе у погледу спровођења **Директиве о води за пиће**, а нарочито **Директиве о пречишћавању комуналних отпадних вода** су огромне. Наиме, сектор за управљање водама заузима највише место у уделу укупних трошкова апроксимације у области животне средине. Према проценама за достизање стандарда ЕУ у управљању водама потребно је издвојити 5,5 млрд. евра (1,3 млрд. евра за воду за пиће, 3,3 млрд. евра за отпадне воде и 0,9 евра за смањење загађења вода од пољопривреде)¹⁶².

Кључни стратешки документ у овој области, а који се нарочито односи на спровођење циљане вредности **ЦОР 6.1**: Постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све **ЦОР 6.3**: Унапредити квалитет воде (УН индикатор 6.3.1), **ЦОР 6.4**: Повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима (УН индикатор 6.4.1), и **ЦОР 6.5** Интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима је **Стратегија управљања водама на територији Републике Србије за период од 2016. до 2034. године**. Циљ Стратегије је постизање интегралног управљања водама, односно усклађеног водног режима на целој територији Републике Србије и обезбеђење таквог управљања водама којим се постижу максимални економски и социјални ефекти на правичан и одржив начин и уз уважавање међународних споразума (УН индикатор 6.5.2). Према процени, за развој и ефикасно управљање у сектору вода у наредних 20. година потребно је издвојити 21,7 милијарди евра, од чега улагања за потребе каналисања и заштите вода износе 43% (7,7 млрд. евра) (УН индикатор 6.5.1 и УН индикатор 6.а.1). У току је јавна расправа о предлогу Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, чије се усвајање очекује почетком 2021. године.

---

¹⁶¹ Директива о пречишћавању комуналних отпадних вода (Директива 91/271/ЕЕС), Директива о квалитету воде намењене за људску употребу (Директива 98/83/ЕС), Директива о заштити вода од загађивања проузрокованог нитратима из пољопривредних извора (Директива 91/676/ЕЕС) Директива о захватању воде за пиће (Директива 75/440/ЕЕС) Директива о управљању квалитетом воде за купање (Директива 2006/7/ЕС), Директива о загађењу узрокованом одређеним опасним супстанцама које се испуштају у акватичну животну средину заједнице (Директива 2006/11/); Директива о заштити подземне воде од загађења и погоршавања квалитета (Директива 2006/118/ЕС), Директива која се односи на интегрално спречавање и контролу загађивања (Директива 2008/1/ЕС), Директива о стандардима квалитета животне средине у области политике вода (Директива 2008/105/ЕС), Директива која утврђује техничке спецификације за хемијске анализе и мониторинг статуса воде (Директива 2009/90/ЕС) Директиве о процени и управљању ризицима од поплава (Директива 2007/60/).

¹⁶² Национална стратегија Републике Србије за апроксимацију у области животне средине

ЦИЉ 7: Доступна и обновљива енергија

Покривеност електричном енергијом на територији Србије износи 99,8% у 2019. (УН индикатор 7.1.1.), док се енергетски интензитет (УН индикатор 7.3.1) од 2011. (0,507 тое/1000 EUR) полако смањује и у 2018. је износио 0.428 тое/1000 EUR¹⁶³. Просечна вредност овог индикатора за ЕУ 28 у 2018. је била 0,117 тое/1000 EUR, што указује на то да српска економија троши много више енергије за производњу БДП него чланице ЕУ и рангирана је једино испред Исланда¹⁶⁴. Укупна финална потрошња (TFEC) у 2018. је била 9,216 Мтое, од чега на домаћинства отпада 2,872 Мтое, индустрију 2,397 Мтое и саобраћај 2,138 Мтое.¹⁶⁵ Учешће обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи (УН индикатор 7.2.1) износи 20,32% у 2018.

ЦОР 7 у Србији се спроводи кроз сет стратешких докумената и институционалних аранжмана који обезбеђују координисан енергетски развој региона Југоисточне Европе. *Acquis* за енергетику и део *acquis*-а за животну средину, кроз које се стреми највишим европским стандардима у тој области спроводи се под супервизијом Енергетске заједнице за Југоисточну Европу.

Кључни циљеви су стабилан регулаторни и тржишни оквир, интегрисано тржиште енергије, сигурност снабдевања (**ЦОР 7.1**), унапређење стања животне средине у односу на снабдевање енергијом и промовисање обновљивих извора енергије (**ЦОР 7.2**) и енергетске ефикасности (**ЦОР 7.3**). Поред кровног документа, **Стратегије развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године, до сада су се припремали и акциони планови за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије**, према ЕУ методологији.

Према одредби члана 20. Уговора о оснивању Енергетске заједнице, Република Србија је прихватила обавезу да примени европске директиве у области обновљивих извора енергије. Тако је Директивом 2009/28/ЕЗ о промоцији коришћења обновљивих извора енергије одређен захтеван обавезујући циљ за Републику Србију који износи 27% обновљивих извора енергије у њеној бруто финалној потрошњи енергије у 2020. години (УН индикатор 7.2.1.). Билансирање енергије из обновљивих извора енергије обухвата производњу и потрошњу електричне енергије из великих и малих водених токова, енергије ветра и сунца, као и производњу и потрошњу топлотне енергије из геотермалне енергије и чврсте биомасе. .

У области енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије главни партнери Републике Србије су Савезно министарство за економску сарадњу и развој СР Немачке (Bundesministerium für Wirtschaftliche Zusammenarbeit- BMZ), Немачка развојна банка (Kreditanstalt für Wiederaufbau-KfW) и Немачка организација за међународну сарадњу (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit-GIZ), а као део програма Немачке иницијативе за климу и технологију (изворни назив: Deutsche Klima-und Technologieinitiative-DKTI) (УН индикатор 7.а.1)

Унапређење енергетске инфраструктуре (ЦОР 7.б) на регионалном нивоу је подржано кроз листу приоритетних пројеката Енергетске заједнице, који задовољавају опште и посебне критеријуме за Транс-европску енергетску инфраструктуру (PECI) и чије дугорочне користи надмашују трошкове, а имају и трансграничну димензију.

Програмом за остваривање стратегије енергетике предвиђено је ће, у складу са Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025, Просторним планом Републике Србије, Акционим плановима у области ОИЕ и енергетске ефикасности и другим релевантним стратешким документима предвиђено доношење нових или усклађивање постојећих закона и подзаконских

¹⁶³ Eurostat, Energy intensity

¹⁶⁴ Eurostat, Energy intensity

¹⁶⁵ Енергетски биланс 2020, https://www.mre.gov.rs/doc/efikasnost-izvori/ENERGETSKI_BILANS_2020.pdf

аката са Директивама и препорукама ЕУ, Одлукама и препорукама Енергетске заједнице као и *Western Balkan Sustainable Charter* у оквиру Берлинског процеса.

ЦИЉ 11: Инклузивни, безбедни, прилагодљиви и одрживи градови и насеља

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре указује на потребу за побољшањем политиком развоја градова и урбаних насеља у Републици Србији како би се суочили са вишедеценијским заостајањем или стагнацијом развоја, као и бројним непримереним одговорима на изазове транзиције који су озбиљно угрозили развој српских градова и насеља, а нарочито квалитет живљења у њима. Постојећи правни оквир одражава начела одрживог развоја, интегралног приступа, али још увек није у потпуности усаглашен и кохерентан, па постоји потреба за увођењем модерних, савремених принципа одрживог урбаног развоја у складу са политикама ЕУ и Урбане агенде УН.

ЦОР 11, а нарочито **ЦОР 11.1** који се односи на **адекватан стамбени смештај**, спроводи се кроз политике уобличене у **Стратегији социјалног становања**. Највећи проблем са становишта развоја социјалног становања настао је након масовне и нереално јефтине приватизације станова почетком 90-их, када је јавни стамбени фонд скоро потпуно ишчезао, а да истовремено кроз приватизацију нису била обезбеђена очекивана повратна финансијска средства за задовољавање стамбених потреба становништва са нижим примањима. Велики проблем представља и низак ниво услова становања у смислу инфраструктурне опремљености станова, што се највише односи на прикључак на канализациону мрежу и даљински систем грејања, као и неформална насеља са изузетно ниским квалитетом комуналних услуга (УН индикатор 11.1.1). У току је израда **националне стамбене стратегије**.

ЦОР 11.2: Одрживи транспортни системи и безбедност на путевима спроводи се кроз **Стратегију безбедности саобраћаја на путевима** у периоду 2015-2020. године са циљем смањењења смртности и ризика од тешких повреда.

ЦОР 11.3: Инклузивна и одржива урбанизација тема је **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године**. Општи циљ Стратегије је остварен одрживи и интегрални развој урбаних насеља, а усклађен је са политикама Европска унија, која је донела велики број политика, повеља и декларација којима се утврђује оквир одрживог и интегралног урбаног развоја у њеним државама чланицама. Кључни документи су **„Лајпцишка повеља о одрживим европским градовима“** (2007), **Декларација о урбаном развоју из Толеда** (2010), **Територијална агенда ЕУ 2020** (2011.), **Декларација из Риге** (2015), **Урбана агенда ЕУ** (2016). На нивоу Европе постоји јасан консензус о карактеру европског града будућности и принципима на којима идеални европски град треба да буде заснован (ЕК 2011, 2014). Нова **Урбана агенда УН** усвојена је у оквиру **Хабитат III Конференције УН** о становању и одрживом урбаном развоју у Киту 2016. Она утврђује нове стандарде интегралног и одрживог развоја, и садржи смернице за одрживи урбани развој у државама чланицама. Државе чланице су се обавезале на преношење Нове урбане агенде кроз спроводиве и партиципативне урбане политике на националном и поднационалном нивоу (УН индикатор 11.3.2). Међународне смернице за урбанистичко и просторно планирање (**International Guidelines on Urban and Territorial Planning – IGUTP**) су први документ на глобалном нивоу за област просторног и урбанистичког планирања усвојен је од стране Управљачког савета УН Хабитата.

Усвајањем ове стратегије Република Србија је пренела на национални ниво Нову урбану Агенду Уједињених нација, у своје националне оквире. Такође, она је документ који претходни изради новог Просторни план Републике Србије. За акциони план за спровођење Стратегије, завршена је јавна расправа.

Просторни план Републике Србије, као први оперативни циљ наводи заштиту, контролисано и одрживо коришћење природе, природних ресурса, природног и културног наслеђа. **Стратегија развоја културе од 2020. до 2029. године** усвојена је на Влади и упућена на усвајање Народној скупштини. Због формирања нове Народне скупштине, враћена је у поновну процедуру.

Предвиђене мере између осталог се односе на интегрисану заштиту културне и природне баштине чиме ће се допринети остварењу **ЦОР 11.4**, који се управо односи на ову област (УН индикатор 11.4.1).

Националним програмом управљања ризиком од елементарних непогода обезбеђује се подршка напорима Владе за усклађивање са правним тековинама ЕУ, пре свега са Директивом о управљању водама, Директивом за поплаве, Директивом за климатске промене у вези са прилагођавањем на климатске промене, као и Директивом за заштиту цивилног друштва. Такође промовише се и јачање регионалних платформи сарадње у управљању прекограничним речним сливовима, што је од суштинске важности за управљање водама и бујицама која Република Србија контролише само у једном свом делу (Дунав, Сава, Дрина, Тиса, итд.). Тиме се доприноси остварењу **ЦОР 11.5** који се односи на смањен број смртних случајева код елементарних непогода (УН индикатор 11.5.1).

Квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском нивоу – **ЦОР 11.6** био је покривен **Стратегијом управљања отпадом за период 2010-2019.** године. У изради је нови документ јавне политике за управљање отпадом, а очекује се и почетак израде документа за унапређење квалитета ваздуха на националном нивоу.

У зонама и агломерацијама у којима је ваздух треће категорије, односно када загађење ваздуха превазилази ефекте мера које се предузимају, односно када је угрожен капацитет животне средине или постоји стално загађење ваздуха на одређеном простору, надлежни орган аутономне покрајине и надлежни орган јединице локалне самоуправе дужан је да донесе **План квалитета ваздуха**, са циљем да се постигну одговарајуће граничне вредности или циљне вредности утврђене важећим прописима. Министарство надлежно за послове заштите животне средине, даје сагласност на Планове квалитета ваздуха јединица локалне самоуправе

Већ сада је могуће праћење квалитета ваздуха у агломерацијама што омогућава извештавање по УН индикатору 11.6.2.

ЦИЉ 12: Одговорна потрошња и производња

Укупна количина створеног отпада током 2018. године је око 11,6 милиона тона, количине су незнатно повећане у односу на 2017. годину (УН индикатор 12.2.2). Удео опасног отпада у периоду 2011-2018. година кретао се од 0,6% до 1,3% у односу на укупни произведени отпад. У 2018. години удео опасног отпада у укупној количини отпада је износио 0,8% (УН индикатор 12.4.2). Предузећа која врше третман опасног отпада пријавила су да је на третман укупно преузето 113.688 тона опасног отпада. На основу података достављених од стране 331 оператера који има дозволу за поновно искоришћавање отпада, у току 2018. године је подвргнуто третману 2,03 милиона тона отпада. Од укупне количине прерађеног отпада највише су заступљени отпадни метали, затим отпади из термичких процеса односно отпад од прерађене и непрерађене шљаке из индустрије гвожђа и челика, и на крају папирна и картонска амбалажа (УН индикатор 12.5.1)¹⁶⁶.

Главни изазови управљања отпадом у Србији још увек се односе на обезбеђивање добре покривености и капацитета за пружање основних услуга, као што су сакупљање, транспорт и

---

¹⁶⁶ Поглавље 27 у Србији: Напредак у магли – Извештај из сенке за Поглавље 27 животна средина и климатске промене, март 2019 – фебруар 2020

санитарно одлагање отпада. Предвиђено је затварање и рекултивација постојећих сметлишта и изградња 29 регионалних санитарних депонија. До краја 2019. године изграђено је 11 санитарних депонија, а тренутно су у изградњи две санитарне депоније: Регионална санитарна депонија Нова Варош и Регионална санитарна депонија Инђија.

Свака локална самоуправа имала је обавезу израде локалног плана управљања отпадом, као и сваки регион обавезу израде регионалног плана управљања отпадом. Према постојећим подацима шест општина се још није прикључило ниједном региону за управљање отпадом. Иако имају обавезу одлагања отпада на санитарне депоније, јединице локалне самоуправе то не чине. На основу достављених података из 94 локалне самоуправе на територији Републике Србије има регистрованих 1.711 старих и дивљих депонија. Капацитети у сметлиштима на територији општина у Републици Србији су већином попуњени, а значајан број таквих депонија не поседује ни минимум техничких стандарда. Несанитарне депоније и сметлишта су велики загађивачи, али и велика опасност, јер су чести пожари, а могуће је и ширење зараза. Током 2019. године гореле су многе несанитарне депоније и сметлишта¹⁶⁷.

На основу Извештаја¹⁶⁸ о спровођењу Плана смањења амбалажног отпада (2015-2019) може се закључити да су сви оператери система управљања амбалажним отпадом испунили опште националне циљеве за 2018. годину.

ЦОР 12, а нарочито циљне вредности које се односе на одрживо и ефикасно коришћење природних ресурса (**12.2**), затим исправно управљање хемикалијама (**12.4**), значајно смањење генерисања отпада и његова прерада (**12.5**) и напослетку одрживе јавне набавке (**12.7**) адресиране су бројним мерама и активностима које се спроводе.

Свака локална самоуправа има обавезу израде локалног плана управљања отпадом, а сваки регион, израду регионалног плана управљања отпадом. На локалу је скоро 84% општина усвојило такве планове. Од 28 предвиђених регионалних планова, 13 није усвојено или припремљено. То довољно сведочи о лошој међуопштинској сарадњи која у знатној мери утиче и на функционалност и ефекте регионалних депонија.

Транзиција ка унапређеној циркуларној економији у ЕУ се спроводи кроз тз. „пакет за циркуларну економију“ који је Европска комисија усвојила крајем 2015. „Пакет“ подразумева различите инструменте укључујући законске предлоге за отпад, са циљаним вредностима које се односе на смањење одлагања отпада на депоније и повећање рециклирања и поновне употребе. Како би се затворио круг животног циклуса производа, овај пакет мера обухвата и Акциони план који треба да подржи принципе циркуларне економије у сваком кораку ланца вредности од производње до потрошње. Очита је непосредна синергија са ЕУ циљевима који се односе на климу и енергетику и усвојен пакет мера кроз документ „Чиста енергија за све Европљане“ (**Clean Energy for all Europeans**)

За ЦОР 12 од непосредног значаја је ЕУ оквирна директива за отпад (**EU Waste Framework Directive**) са два кључна циља: превенција и смањење негативног утицаја проистеклог стварањем и управљањем отпадом и побољшање ресурсне ефикасности. Превенција стварања и поновно коришћење отпада су пожељне опције, затим рециклажа и повраћај енергије. Седми акциони програм за животну средину (**7th Environment Action Programme**) као један од циљева наводи ресурсно ефикасну, зелену и конкурентну ниско-карбонску економију. Као део **ЕУ Стратегије 2020**, мапа пута (**Roadmap to resource efficient Europe**) ка ресурсно ефикасној Европи даје смернице

¹⁶⁷ Поглавље 27 у Србији: Напредак у магли – Извештај из сенке за Поглавље 27 животна средина и климатске промене, март 2019 – фебруар 2020

¹⁶⁸ Агенција за заштиту животне средине, Службени гласник РС, бр. 88/09

за повећање ресурсне продуктивности и раздвајање економског раста од коришћења ресурса и утицаја на животну средину.

У Србији су кључни стратешки документи из ове области **Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара**, која нема АП, па је немогуће пратити имплементацију, **Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019**, која се бави се и опасним отпадом, **Национални акциони план за коришћење обновљивих извора енергије Републике Србије до 2020**, **3. Национални акциони план за енергетску ефикасност**. Важна је и **Стратегија развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2014-2018**. којом се утврђују приоритетне области, од којих се једна односи на унапређење ефикасности и одрживости система јавних набавки и у непосредној је вези са **ЦОР 12.7.** и УН индикатором 12.7.1. Кључни циљ је промовисање и подстицање еколошког и социјалног аспекта у јавним набавкама.

Према НПАА 2018. се очекује израда нове Стратегије управљања отпадом за период 2019-2024, са интегрисаним планом управљања опасним отпадом, као дела Националног плана управљања отпадом који прати стратегију.

ЦИЉ 15: Одрживо управљање шумама, сузбијање дезертификације и деградације земљишта и уништења биодиверзитета.

Према подацима Агенције за заштиту животне средине, површина под шумом износи око 2.740.000 ха или 31,1% територије Србије (УН индикатор 15.1.1). У периоду од 1953-2012. године, дошло је до повећања површине под шумом за преко милион хектара, што је пораст од 75% у односу на 1953. годину. У периоду 2011-2013. расте интензитет штета изазваних инсектима и елементарним непогодама, тако да је током 2013. изгорело око 7.400 кубних метара дрвне запремине. Посебан проблем представља бесправна сеча шума. Однос годишњег запреминског прираста (око 9 милиона м³) и годишње сече (3.217.000 м³) је око 3:1. Током 2018. године у Србији је пошумљено око 1.547 ха шумског земљишта.

Нека од најсложенијих ограничења из области одрживог управљања шумама који отежавају имплементацију политика су: заостајање у техничко-технолошком развоју; неодговарајуће управљање и газдовање шумама у практичном смислу, слабе везе с истраживачким аспектом институционалне слабости и спорост у прилагођавању променама на глобалном нивоу.

У Србији је заштићено 7,7% територије, односно 469 подручја. Од тога 5 су национални паркови, 18 паркови природе, 21 предео изузетних одлика, 69 резервата, 314 споменика природе и 36 подручја од културног и историјског значаја (УН индикатор 15.1.2).

У области биодиверзитета, према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива¹⁶⁹, 1.783 дивљих врста алги, биљака, животиња и гљива је под строгом заштитом и 860 врста под заштитом. Скоро сви сисари, птице, водоземци и гмизавци су под неким режимом заштите, као и велики број инсеката и биљака. Преко 50% строго заштићених врста налази се на листама међународних Конвенција и Директива ЕУ од тога највише са листа **Бернске и Бонске конвенције** и Директиве о птицама (УН индикатор 15.4.1).

ЕУ Стратегија биодиверзитета 2020 има за циљ пуну примену директива о птицама и стаништима, одржање и обнављање екосистема, интегрисање очувања биодиверзитета у кључне политике пољопривреде и шумарства, осигурање одрживог коришћења рибљих ресурса, борбу против

---

¹⁶⁹ „Службени гласник РС”, бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16

инвазивних страних врста и покретање акције како би се одговорило на глобалну кризу биодиверзитета. Највећи изазови су комплетирање **НАТУРА 2000** морске мреже.

ЕУ је поставила визију да до 2050. године осигура да се биолошка разноврсности уважава, штити и мудро користи, одржавајући услуге екосистема ради здравља планете и постизања користи за људску заједницу.

Ратификоване конвенције у области заштите биодиверзитета и станишта¹⁷⁰: Међународна конвенција за заштиту биља, Међународна конвенција за заштиту птица, Конвенција о мочварима које су од међународног значаја, посебно као пребивалиште птица мочварица, Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље флоре и фауне, Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња, Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље флоре и фауне, Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња, Конвенција о сарадњи за заштиту и одрживо коришћење реке Дунав, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, Конвенција о биолошкој разноврсности, Европска конвенција о пределу.

Просторни план Републике Србије, Стратегија одрживог коришћења ресурса и Национални програм заштите животне средине, који је истекао, су три кључна стратешка документа који се баве одрживим управљањем природних ресурса и кроз које се остварује **ЦОР 15.1 Одрживо коришћење екосистема, посебно шума, мочвара и планина**.

Просторним планом утврђују се дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима. Као један од 5 приоритетних циљева наводи се: Одрживо коришћење природних ресурса, заштићену и унапређену животну средину. Не постоје извештаји о степену реализације Стратегије одрживог коришћења природних ресурса јер је изостала израда планова и програма за сваки природни ресурс, кроз које је стратегија требало да буде имплементирана.

Уз **Националну стратегију одрживог коришћења природних ресурса и добара**, за остварење **ЦОР 15.2** који тежи **одрживом управљању шумама** важна је **Стратегије развоја шумарства**. Основни циљ те стратегије је очување и унапређивање стања шума и развој шумарства као привредне гране. Кључни елемент за подршку имплементацији Стратегије представља **Национални шумарски програм (NFP)** који пружа акциони оквир за развој сектора шумарства. Систем планирања у шумарству одвија се на два нивоа: ниво општег шумско-развојног планирања, односно планирања намена и функција шума у оквиру већих подручја, без обзира на власништво и ниво посебног планирања газдовања шумама на нивоу газдинских јединица, где је одговорност код власника, односно корисника шума.

Република Србија, са значајним бројем ендемичних биљних и животињских врста има велику одговорност у очувању биодиверзитета. Конвенција УН о биолошкој разноврсности, која уважава да сваки потписник има суверена права над својим ресурсима и биодиверзитетом, али се очекује да пруже подршку за три основна циља: заштита биолошке разноврсности, одрживо коришћење компоненти биодиверзитета и правичну расподелу добити од коришћења генетичких ресурса.

---

¹⁷⁰ International Plant Protection Convention, International Convention for the Protection of Birds, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, Convention on Wetlands of International Importance, particularly as the habitat of wading birds, Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River, Convention on the Conservation of European Wild Flora and Fauna and Natural Habitats, Convention on Biological Diversity

Стратегијом биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2010. до 2019. године, која је истекла, били су дефинисани национални циљеви за спровођење глобалних **стратешких циљева биодиверзитета - Аичи циљева**, усвојених на десетом састанку држава чланица Конвенције одржаном у октобру 2010. године у Нагоји. Како би се постигао континуитет у заштити природе и биодиверзитета, Министарство животне средине је припремило нови документ у складу са Законом о планском систему, Програм заштите природе са акционим планом, који је поршао широке консултације и мишљења државних органа у процедури усвајања на седници Владе, али још увек се чека његово усвајање. Спровођењем мера и активности које су предложене у Програму заштите природе, директно се доприноси остварењу **ЦОР 15.5** чији је фокус **смањење губитка биодиверзитета**.

2.2.4. Институције, финансије и сарадња (циљеви одрживог развоја 16 и 17).

У овом сегменту мапиран је стратешки оквир Србије у односу на циљеве 16 и 17 који дефинишу релевантне хоризонталне принципе за спровођење целе Агенде 2030 као што су јачање институција, владавина права и партнерства.

Циљ 16: Постизање мирољубивих и инклузивних друштава и владавине права и изградња одговорних институција

1. Кратак опис стања

Овај циљ одрживог развоја посвећен је изградњи институција државне управе и правосудног система које грађанима омогућавају стабилно окружење без корупције и насиља, у коме могу несметано да остварују своја људска и политичка права. Србија је у последњих двадесет пет година прешла дугачак пут ка остварењу овог циља. У последњих пар година опада број жртава убиства (*циљна вредност 16.1 смањити све облике насиља*, индикатор 16.1.2), према подацима РЗС, број жртава убиства 2017. износио је 91, у 2018. се повећао на 98, а у 2019. смањен на 86.

У вези са циљном вредношћу **16.2 окончати све облике експлоатације и насиља над децом**, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања процењује да је, у последњих пет година, повећан број свих облика насиља у породици. Мирна и инклузивна друштва пружају најбоље окружење за развој детета. Сукоби, насиље, искључивање од учествовања у одлукама о друштву и његовој будућности, онемогућавају децу и младе нарушавајући њихов људски потенцијал. Спровођење насилне дисциплине је штетно за развој детета. Иако се њена учесталост смањује и даље је веома присутна у пракси подизања детета. Готово половина деце старости 1–14 година искусила је неки облик физичке казне или психолошке агресије од стране родитеља или старатеља у току месеца који је претходио Истраживању вишеструких показатеља (MICS) 2019. године.

Пројекат "Интегрисани одговор на насиље над женама и девојчицама" који је потписан између Србије и УН (везано за циљну вредност **16.3. Владавина права и једнак приступ правди** и индикатор 16.1.3) од 2016. године па до данас наставља да се успешно спроводи. Циљ пројекта је развој друштвеног и институционалног окружења које ће допринети нултој толеранцији и искорењивању насиља над женама у Србији, кроз побољшање законодавног и политичког оквира, јачање система превенције и механизма помоћи женама које су преживеле насиље и побољшање приступа ефикасној заштити од насиља кроз пружање општих и специјализованих услуга. Активности су усмерене на рад са женама жртвама насиља, рад са починиоцима и превентивни рад

са дечацима и девојчицама. Забележено је 1.953 жртва насиља у породици, од тога је 72,3% жртва са жене према подацима у јулу 2020. године.¹⁷¹

У погледу **борбе против организованог криминала (16.4)**, укупан број кривичних дела у 2019. у односу на петогодишњи просек у периоду 2011-2016. смањен је за 18,8%¹⁷². Почела су са радом посебна одељења у вишим тужилаштвима за борбу против корупције у Београду, Краљеву, Нишу и Новом Саду од 1. марта 2018. године. За 18 месеци примене **Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције** (од 1.3.2018. до 1.10.2019), посебна одељења за сузбијање криминала су поступала по кривичним пријавама поднетим против 15.222 лица, а оптужено је 1.269 лица, укупно је донето 771 пресуда, од чега 749 осуђујућих. У структури кривичних дела која су учинила пунолетна лица, најбројнија су кривична дела против имовине: код пријава она чине 41,7% (укључени су и непознати учиниоци), код оптужених 27,4%, а код осуђених пунолетних лица 28% свих кривичних дела у 2019. години. Када је реч о најтежим кривичним делима – кривична дела против живота и тела – пријављено је 3,3%, оптужено 5,4%, а правноснажно је осуђено 5% пунолетних лица.

Број жртва трговине људима, према подацима Центра за заштиту трговине људима, био је највиши у 2014. години, када је износио 125, док је у 2019. износи 121¹⁷³. Међу идентификованим жртвама највише су заступљена деца. Најзаступљенији вид експлоатације је сексуална експлоатација.

Најзначајније активности у **борби против организованог криминала (16.4)**, према Акционом плану за преговарачко поглавље 24¹⁷⁴, су повећање ефикасности надлежних институција, унапређење вођења евиденције као и размене информација на националном и међународном нивоу и даље промовисање регионалне и међународне сарадње кроз регионалне и међународне пројекте. Једна од препорука из АП, важних за праћење и извештавање о постигнутим циљним вредностима за циљ 16, је спровођење истраге пре и током извршења кривичног дела (проактивне истраге), укључивање државних органа у најранијим фазама поступка кроз размену информација и унапређење механизма координације, комуникације и размене информација међу државним органима. Неопходно је наставити са унапређењем интероперабилности ИТ система и јачањем људских капацитета кроз програме обука. Успостаљање јединствене статистике за евидентирање кривичних дела на нивоу полиције, тужилаштва, затвора и судова и обједињавање ових података су кључни у борби против организованог криминала.

Према последње доступним подацима (2019) пријављено је 425 кривичних дела са елементима корупције, од чега се 40,5% односи на злоупотребу службеног положаја, 33% за давање мита, 21,4% за примање мита и 5,1% на трговину утицајем¹⁷⁵. Ипак, једва 1% кривичних дела корупције икада буде пријављено, док је број оптужених и кажњених далеко мањи (циљна вредност **16.5 – значајно смањити корупцију**). По индексу перцепције корупције (CPI) за 2019. Србија је рангирана на 91. месту од 180 земаља¹⁷⁶. Према истраживању организације Транспарентност Србија, спроведене 2015. и 2016. произилази да грађани Србије корупцију (39%) виде као један од три кључна проблема које би Влада требало да решава, одмах после запослености (52%) и економије (50%). Док нешто

¹⁷¹ <https://iskljucinasilje.rs/statistika-juli-2020/>

¹⁷² Извештај о спровођењу Акционог плана за спровођење Програма Владе, 2017-2020, Републички секретаријат за јавне политике

¹⁷³ http://www.centarzztlj.rs/images/statistika/19/2019_Statisticki_izvestaj.pdf

¹⁷⁴ <http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/534c031c-49b6-4e09-bd14-20a80e72778e/Akcioni+plan+za+P24+-+revidirana+verzija+23+07+2020.pdf?MOD=AJPERES&CVID=ng1hMov>

¹⁷⁵ <http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/48b08245-44ec-4cce-80db-c5f5bea02b651/GODISNJI+IZVESTAJ+O+RADU+SUK+ZA+2019.+G.pdf?MOD=AJPERES&CVID=n8ivRuv>

¹⁷⁶ <https://www.transparency.org/en/countries/serbia>

више од четвртине грађана сматра да сада корупције има мање него пре четири године, 40% њих је уверено у супротно. Готово једна трећина не даје јасан одговор. Грађани традиционално оцењују да Влада лоше води борбу против корупције. Садашњи резултат је, иако веома лош, један од најбољих, са исподполовичним уделом негативних коментара и са другом најбољом „просечном оценом“ за Владу на глобалном барометру (иза 2007)¹⁷⁷. Удео лица која си имали контакт са јавним службеницима, а која су дала мито или им је тражено да дају мито (УН индикатор 16.5.1) износи 9,3% у 2010¹⁷⁸.

У складу са **циљем 16.6 (развој ефективних, одговорних и транспарентних институција)** примарни државни расходи као удео у оригинално одобреном буџету (УН индикатор 16.6.1) износе 95,6% у 2019. (94,5% у 2018.)¹⁷⁹. Остварење овог циља у великој мери зависи од транспарентности државног буџета и степена његове реализације.

Приступ чланству међународним организацијама и јачање улоге у њима је предуслов деловања на међународном плану (**циљ 16.8 унапредити учешће у глобалном одлучивању**). Србија и даље није чланица Светске трговинске организације (WTO). Преговарачка позиције Србије у међународним организацијама, мерено учешћем у одлучивању (УН индикатор 16.8.1) износи 0,52% у Генералној скупштини УН, у ММФ-у 0,53%, у ИФЦ-у 0,54% и у ИБРД-у 0,53%¹⁸⁰.

У погледу циљне вредности **16.9 обезбеђен законски идентитет**, изменом Закон о ванпарничном поступку, омогућен је накнадни упис у матичну књигу рођених, што је посебно релевантно за ромску популацију. Вођење регистра матичних књига у електронском облику и могућност пријаве рођења детета електронским путем доприносе остваривању овог циља. Упис деце старости до 5 година у матичну књигу рођених (УН индикатор 16.9.1) је у порасту и износи 99,9% у 2019.¹⁸¹ У оквиру ромских насеља упис деце старости до 5 у матичну књигу рођених износи 98,5% у 2019.¹⁸²

Успостављена су независна регулаторна тела (циљне вредности **16.10. приступ информацијама и заштита основних слобода и 16а оснаживање институција за борбу против тероризма и криминала**), која омогућавају заштиту грађана и приступ информацијама од јавног значаја. Србија спада у групу земаља које пружају уставне и законодавне гаранције за приступ информацијама (Ун индикатор 16.10.2) и усклађеност институција које се баве питањем људским правима са Паришким принципима (УН индикатор 16.а.1)

Полицијска сарадња у Србији је свеобухватна и одвија се на свим нивоима (стратешком, оперативном, специјалистичком и граничном) као и путем различитих комуникационих канала (међународних – ИНТЕРОЛ, ЕВРОПОЛ, SELEC, и билатералних).

2. ЕУ и други међународни процеси у области изградње владавине права и одговорних институција

Највећи допринос горе наведеном напретку дао је процес европских интеграција у коме се спроводе суштинске реформе јавног сектора у правцу веће транспарентности и инклузивности. ЕУ процеси у Србији који се односе на тематску суштину циља 16 детаљно су адресирани кроз преговарачка поглавља 23 и 24 и пропратне Акционе планове. Акциони план за Поглавље 23 предвиђа да је **кључна мера за превенцију корупције доношење новог Закона о спречавању**

¹⁷⁷ https://www.transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/GCB_2016.pdf

¹⁷⁸ ЦОР, РЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN160501?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹⁷⁹ ЦОР, РЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN160601?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹⁸⁰ <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>

¹⁸¹ ЦОР, РЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16090102?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

¹⁸² ЦОР, РЗС <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN16090102?caller=SDGUN&languageCode=sr-Cyrl>

корупције, који је Народна скупштина усвојила 31. маја 2019. године. Нови закон, који је припремљен у складу са ГРЕКО препорукама, додатно оснажује независност Агенције за борбу против корупције, обезбеђује довољна финансијска средства и људске ресурсе за њен рад као и везу са другим релевантним институцијама (укључујући приступ њиховим базама података). Нови Закон о спречавању корупције редефинише и унапређује појмове сукоба интереса и неспојивости јавних функција, даје Агенцији нове алате за контролисање имовине јавних функционера и вођење регистра јавних функционера, имовине и поклона. Агенција је експлицитно овлашћена за подношење захтева за покретање прекршајног поступка и подношење кривичних пријава. Административна истрага Агенције је ојачана кроз право на директни приступ базама података државних органа. Агенција такође добија и надлежности у вези са Законом о лобирању, води Регистар лобиста, и врши надзор над лобистима и лобираним лицима. У домену **репресивне борбе против корупције кључна мера** Акционог плана за Поглавље 23 је развијено ефикасно и проактивно поступање у откривању и кривичном гоњењу корупције и организованог криминала. Усвајањем и применом Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције успостављени су делотворни репресивни органи кроз оснивање су четири посебна одељења за сузбијање корупције при вишим јавним тужилаштвима у Београду, Краљеву, Нишу и Новом Саду, као и еквивалентна одељења у вишим судовима и Одељења за борбу против корупције у полицији. Такође, успостављања је мрежа официра за везу у оквиру 13 органа и организација и могућност формирања ударних група за рад на најкомплекснијим предметима корупције; уведени су финансијски форензичари у рад четири посебна одељења као и у Тужилаштву за организовани криминал.

Према АП за преговарачко поглавље 23, антикоруптивно законодавство Србије у највећем делу усклађено са европским правним тековинама и релевантним међународним стандардима у домену борбе против корупције.

У Републици Србији, полиција, тужилаштво и суд користе различите системе праћења кривичних предмета. Овакав приступ у пракси ствара велики број проблема. Тек по успостављању јединственог информационог система односно електронског уписника за кривична дела са коруптивним елементом успоставиће се прецизна систематизација и класификација података као и редовна провера и размена информација, која ће омогућити поуздано извештавање о предметима корупције и организованог криминала. Међусобно компатибилни обрасци у полицији, судовима и тужилаштвима требало би да садрже и могућност праћења случајева проактивног поступања, поступања по пријавама Агенције, ДРИ, Пореске управе, Управе за јавне набавке, итд.

Према извештају ЕК о напретку Републике Србије за 2020. годину, у предстојећем периоду Србија посебно треба да повећа напоре у области реформе правосуђа. У борби против корупције Србија треба да изгради делотворан механизам координације који би операционализовао циљеве политике превенције и делотворно се бавио корупцијом, унапреди евиденцију о истрагама, оптужницама и правноснажним пресудама у случајевима корупције на високом нивоу, укључујући и одузимање имовине стечене кривичним делом, делотворно спроведе законодавство које се односи на спречавање корупције, како би се ојачала улога Агенције за спречавање корупције и да усвоји нову стратегију за борбу против корупције. Што се тиче основних права, Србија треба знатно да измени Закон о Заштитнику грађана и Закон о приступу информацијама од јавног значаја, појача антидискриминаторне мере и обезбеди доследну примену законодавства које се односи на националне мањине, укључујући Роме. Такође, у области борбе против организованог криминала Србија треба да прикаже убедљиве резултате у погледу ефикасних истрага, кривичног гоњења и правоснажних пресуда у случајевима организованог криминала, укључујући финансијске истраге.

Постоји богат међународно правни оквир који регулише ову област на нивоу УН и ЕУ. Најзначајнији глобални документ у области борбе против криминала је **УН конвенција о транснационалном организованом криминалу и пратећи протоколи** усвојена 2000. године у Палерму. Имала је за циљ да укаже на озбиљност проблема и унапреди међународну сарадњу у борби против организованог криминала. Уз њу су усвојена и 3 протокола: 1. Протокол против недозвољене производње и трговине оружјем, 2. Протокол о спречавању трговине људима и 3. Протокол против кријумчарења миграната. Конвенција правно обавезује потписнике да предузму конкретне мере у борби против организованог криминала (инкриминација учествовања у криминалној групи, прања новца, корупције, прихватање ефикаснијег механизма екстардиције и полицијске сарадње). Протоколи дају и међународно прихваћене дефиниције трговине људима и кријумчарења миграната, а предвиђају и низ мера за борбу против ових облика криминала.

Декларација Генералне скупштине УН о владавини права на националном и међународном нивоу (2012) потврђује да су владавина права и стабилни правни оквир основе одрживог развоја. Независно судство је предуслов владавине права, а државе се позивају да омогуће приступ правди за све. Признаје се улога Међународног кривичног суда и захтева сарадња са њим.

Конвенција Уједињених нација против корупције из 2003. је правно обавезујућа и захтева од држава да примењују мере против корупције из области превенције, кривичног гоњења, међународне сарадње, одузимања имовине и размене информација. По питању превенције захтева се оснивање анти-корупцијских тела, што је у Србији учињено, јачање транспарентности и одговорност у управљању јавним финансијама. По питању кривичног гоњења захтева се инкриминација не само примање мита већ и ометање истраге и прање новца. Такође се предвиђа и заштита сведока и узбуњивача. Одузимање имовине стечене корупцијом на међународном нивоу је најзначајнија одлика ове конвенције.

Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена из 1979 даје глобално прихваћене дефиниције шта се сматра дискриминацијом жена. Чланице су обавезне да укључе једнакост мушкараца и жена у правни систем и забране дискриминацију, као да обезбеде судску заштиту ових права. Постоји и обавеза држава да сваке четири године извештавају УН о примени конвенције. Република Србија је у октобру 2013. године ратификовала **Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (САНВИО Конвенција)**. Следећи корак би био увођење САНВИО у прописе и побољшање положаја жена жртава насиља, као и кривично гоњење починилаца.

УН конвенција о правима детета из 1989. је најшире прихваћена од свих међународних конвенција. Овим документом гарантована су права детета која се односе на више циљева одрживог развоја.

Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966) је конвенција која уопштено штити основна права на којима почива модерно друштво као што су слобода мишљења, забрана тортуре и ропства, произвољног хапшења, једнакост пред законом, непристрасно суђење и права мањина.

Конвенција о заштити људских права и основних слобода (Европска конвенција о људским правима), за чију примену је надлежан Суд за људска права у Стразбуру, је кључни документ за развој људских права у Европи. Њоме је прописана заштита свих класичних људских права (живот, слобода, безбедност, правично суђење, савест и вероисповест и др.). На основу ње је усвојена Повеља ЕУ о основним правима 2009. која обједињује све европске и међународне документе о људским правима, као и најмодернија решења која се тичу заштите података, биоетике и транспарентности државне управе. Ова повеља има статус Уговора о Европској унији.

ЕУ Конвенција о борби против корупције, укључујући званичнике Европске уније или званичнике држава чланица (1997) обавезује да се пасивна и активна корупција пропишу као кривична дела, а

прописује и одговорност руководиоца у привредном субјекту за активну корупцију извршену у име тог субјекта. Сродна **Кривичноправна конвенција о корупцији** из 1999. прописује међународне механизме за кривично гоњење корупције, а за њено спровођење одговоран је GRECO.

Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици из 2011, такозвана Истанбулска конвенција даје правно обавезујућу дефиницију „рода“. Ова конвенција прописује обавезну инкриминацију психичког насиља, сваки недобровољни сексуални чин, присилне бракове и сексуално узнемиравање, а нарочито истиче тзв. „злочине из части“.

Конвенција Савета Европе против трговине људима из 2005, забрањује све облике трговине људима, а поред тога посебну пажњу посвећује заштити жртава трговине.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030

Смањење насиља/борба против криминала (16.1) је проблем који је делимично је обрађен у више стратешких докумената. **Стратегија полиције у заједници** се бави увођењем модела полицијског рада који се заснива на блиској повезаности полиције са локалном заједницом и заједничком решавању безбедносних проблема. Она предвиђа активности превенције насиља, у оквиру општег развијања безбедносне културе грађана, али није специфично посвећена њима.

Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године са акционим планом представља свеобухватни одговор друштва на насиље према деци, у складу са динамиком изазова, ризика и претњи, кроз унапређен систем превенције, заштите и подршке. Овај документ предвиђа низ мера које се односе подизање капацитета професионалаца у сектору образовања, социјалне и здравствене заштите, полиције и правосуђа, као и унапређење капацитета деце, родитеља, старатеља и хранитеља за превенцију насиља над децом и пружање подршке деци и породици у ризику. Посебна пажња се посвећује развијању механизма подршке за жртве и учиниоце насиља. Акционим планом за поглавље 23 предвиђен је низ мера ради унапређења права детета (унапређење малолетничког правосуђа у циљу пуне имплементације европских стандарда).

Закон о спречавању насиља у породици је усвојен 23. новембра 2016. године. Примена Закона је почела од 1. јуна ове године. Континуирано се спроводи специјализована обука судија, тужилаца и полицајских службеника, у циљу ефикасне примене нових законских решења која ће довести до смањења броја деце која трпе насиље од својих стараоца (**Борба против злоупотребе деце 16.2**, УН индикатор 16.2.1)

Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017-2022 такође се односи на циљну вредност 16.2 и посебно на УН индикатор 16.2.2. (број жртава трговине људима). Овај документ предвиђа низ мера за превенцију и кажњавање трговине људима, с акцентом на заштиту деце од трговине људима и искоришћавања у порнографији и проституцији њиховим последицама. Посебну пажњу посвећује заштити жртава што је у складу са прихваћеним међународним конвенцијама. Акционим планом за преговарачко поглавље 24 предвиђен је низ мера које је Србија обавезна да спроведе како би ојачала своје капацитете за сузбијање трговине људима.

Национална стратегија реформе правосуђа 2020-2025. године, као један од стратешких циљева дефинише унапређење Јачање независности и самосталности правосуђа, што доприноси остварењу циља **Владавина права и једнак приступ правди (16.3)**. Закон о бесплатној правној помоћи усвојен је 9.11.2018. а у примени је од 1. 10.2019. године. Омогућио је да се уведе системска бесплатна правна помоћ. Од почетка примене Закона о бесплатној правној помоћи (1. октобра

2019.) до 31. марта 2020. године, поднето је 2.039 захтева за бесплатном правном помоћи, а одобрено 1.864 или 91,4% захтева. Потребну правну помоћ углавном је пружала општинска служба бесплатне правне помоћи, а 414 корисника је упућено адвокатима. **Акциони план за преговарачко поглавље 23** има посебно потпоглавље посвећено правосуђу, која предвиђа низ активности са истим циљем као и Национална стратегија реформе правосуђа. За спровођење ових активности у домену независности судства, неопходне су и промене Устава.

Стратегија смањења преоптерећености у заводима за извршење кривичних санкција даје одговор на индикатор *16.3.2 Удео притвореника у укупној затворској популацији*, а једна од стратешких области се односи на алтернативне мере обезбеђења присуства окривљеног које не подразумевају притвор. Претходна стратегија из ове области дала је резултате, тако да се од 2012. до 2015. године број притвореника смањило са 2532 на 1539, док је укупан број затворске полуације остао приближно исти.

Стратегија контроле малог и лаког оружја за период од 2019-2024. године има за циљ смањивање претњи од нелегалног поседовања и злоупотребе малог и лаког, муниције и експлозива за цивилну употребу. Спровођењем мера дефинисаних Стратегијом, осигураће се безбедност грађана ефикасном и ефективном контролом малог и лаког оружја тако што ће се успоставити свеобухватни и одрживи механизми за идентификовање, спречавање, кривично гоњење и контролу недозвољеног поседовања, злоупотребе и трговине ватреним оружјем, муницијом и експлозивом. Ово је за Србију нарочито важно с обзиром да је један од извора оружја које се у земљама ЕУ користи за потребе терориста. Ова материја је директно везана за циљну вредност **16.4. смањење незаконитих токова новца и оружја**.

Стратегијом за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024. има за циљ да разради систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији ради успешног суочавања са ризицима утврђеним 2018. године у Процени ризика од прања новца и Процени ризика од финансирања тероризма и ради усвајања мера које ће бити у складу са стандардима ФАТФ и које ће успешно доприносити постављеним циљевима у борби против прања новца и финансирања тероризма. Циљеви постављени Стратегијом директно су повезани циљној вредности **Борба против прања новца и организованог криминала (16.4)**. и УН индикатору 16.4.1 (укупна вредност долазећих и одлазећих илегалних токова новца). Нови Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма усвојен је 26.12.2020. године у циљу унапређења постојећег система откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и усклађивања са европским директивама у овој области. У непосредној вези с истом циљном вредношћу **(16.4)** је и **Национална стратегија за борбу против организованог криминала** која предвиђа опште мере институционалне изградње и развоја капацитета за борбу против организованог криминала. Ова стратегија нема важећи акциони план и практично се не примењује. **Акциони план за преговарачко поглавље 24** опширно се бави питањима организованог криминала и прања новца, којима је посвећено посебно потпоглавље. Он предвиђа активности увођења криминалистичко обавештајног система, повезивање органа надлежних за гоњење, спровођења сложених финансијских истрага, повећања заплене имовине стечене криминалом и појачане контроле ватреног оружја.

Циљна вредност **Борба против корупције (16.5)** обухваћена је Националном стратегијом за борбу против корупције у Републици Србији за период од 2013. до 2018. године. Свеобухватно се бави корупцијом и основни је национални документ јавне политике у овој области. Њоме је предвиђен низ системских мера јачања институција за борбу против корупције, као и специфичне мере из појединих области друштвеног живота (здравство, медији, правосуђе и др.)

Мере за борбу против корупције уграђене су и у **Стратегију реформе јавне управе** у Републици Србији и **Стратегију развоја јавних набавки** за период 2014-2018. Акциони план за преговарачко

поглавље 23 има посебно потпоглавље посвећено борби против корупције. Он је у потпуности сагласан са нашом Стратегијом и предвиђа више активности које треба да подрже њено спровођење.

Циљна вредност **Делотворне и транспарентне институције 16.6.** тема је **Стратегије реформе јавне управе у Републици Србији** као кровног документа јавне политике који треба да обезбеди наставак претходних реформи и њихово проширење на цео јавни сектор, а не само на државну управу. Општи циљ ове стратегије је обезбеђивање високог квалитета услуга грађанима и привреди у складу са принципима Европског административног простора. Посебни циљеви се односе институционалну изградњу, унапређење пружања услуга и јачање транспарентности јавне управе. Овом стратегијом предвиђен је и развој е-управе, као и више активности на сузбијању корупције. **Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020** који је усвојен на основу Стратегије реформе јавне управе у Републици Србији има за циљ да унапреди макроекономску стабилност, услуге које пружа државна управа, транспарентност и испуни услове за приступање ЕУ. **Стратегија за развој интерне финансијске контроле у јавном сектору** за период од 2017. до 2020. године такође доприноси да управљање и контрола јавних средстава (укључујући и стране фондове) буду у складу са прописима, описом буџета, и принципима доброг финансијског управљања (ефикасност, ефективност, економичност и транспарентност).

Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији године пружа техничку подршку Стратегији реформе јавне управе у Републици Србији и са њом је тесно повезана. Циљеви су јој да: повећа задовољство корисника јавних услуга, смањи административне терете за привреду, повећа ефикасност јавне управе и обезбеди националну и прекограничну интероперабилност. Развој електронске управе и дигитализација су приоритети ове Владе. До сада су на том пољу учињени значајни кораци. Према извештају о спровођењу АПСРВ, завршено је повезивање база 6 државних органа: Матичне књиге (МКР, МКВ, МКУ), МУП - пребивалиште и МУП - биометријска документа, ПУ - упит стања, НСЗ - преглед евиденција и уверење о исплаћеним износима, ЦРОСО - провера радног статуса лица, ПИО - матична евиденција корисника). Приступ повезаним базама омогућен је преко услуге е-ЗУП-а, који је почео са радом 01. јуна еве године. У 2016. години регистровано је 278.473 више нових корисника Е-управе у поређењу са 2015. годином. Управљачка структура је дефинисана. Стручни капацитети тренутно су задовољавајући.

Други инструменти подршке Стратегији реформе јавне управе у Републици Србији су **Стратегија стручног усавршавања државних службеника** у Републици Србији као и **Стратегија о стручном усавршавању запослених у јединицама локалне самоуправе**, који имају као општи циљ допринос повећању ефикасности и економичности рада јавне управе и њене делотворности у погледу остваривања права и интереса грађана, привредних субјеката и других носилаца права и обавеза, кроз стварање услова за континуирано и свеобухватно повећање нивоа компетенција државних службеника, чиме директно утиче на **циљну вредност 16.6.** и УН индикатор 16.6.2. (удео грађана задовољних последњим искуством са јавним властима).

Одговорно и партиципативно доношење одлука (16.7) је циљна вредност која је обрађена кроз **Стратегију регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама** за период 2016-2020. Кључни циљеви су: унапређење улоге грађана и привреде у систему управљања јавним политикама и доношењу прописа. Овај циљ остварује се доношењем Закона о планском систему, који се налази у скупштинској процедури. Овим законом прописано је обавезно спровођење консултација са свим заинтересованим странама, као и јавне расправе, у процесу израде докумената јавних политика. Друга значајна обавеза из овог закона је да се јавне политике усвајају на основу претходно спроведених анализа и да буду засноване на чињеницама што одговара УН индикатору 16.7.2 (удео ставовништва које верује да је доношење одлука одговорно и

партиципативно). Исте обавезе предвиђене су и Акционим планом за спровођење иницијативе **Партнерство за отворену управу у Републици Србији** за 2016. и 2017. годину.

У погледу заступљености националних мањина, Влада је усвојила уредбе на основу Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе које дају предност запошљавању припадника недовољно заступљених мањина. То директно утиче на циљне вредности **16.7 одговорно, инклузивно и партиципативно доношење одлука**.

Циљна вредност **До 2030 обезбедити правни идентитет за све, укључујући издавање извода из матичне књиге рођених (16.9.)** адресира проблем који се у Србији у највећој мери односи на ромску популацију. У **Стратегији за социјално укључивање Рома и Ромкиња**, то није обрађено, мада овај документ предвиђа мере за које је предуслов имање извода из матичне евиденције (упис у школу, запошљавање). У пракси, у погледу уписа у матичне књиге је обезбеђено остваривање права припадника ромске националне мањине на упис у матичну књигу рођених у управном поступку, као и делотворна судска заштита у поступку утврђивања времена и места рођења чиме се значајно смањило број лица која нису остварила то право¹⁸³.

Акциони план за спровођење иницијативе Партнерство за отворену управу у Републици Србији за 2016. и 2017. годину има за циљ побољшање интегритета, транспарентности, ефикасности и одговорности јавне власти, кроз изградњу поверења јавности, сарадњу са организацијама цивилног друштва, оснаживање учешћа грађана у управљању, борбу против корупције, приступ информацијама, употребу нових технологија, а у вези са остваривањем делотворнијег и одговорнијег рада јавне власти. Поред тога постоји и Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који је, по општој оцени, веома либералан, а у току су његове измене како би се додатно ускладио са европским стандардима. За сада је то одговор Србије на циљну вредност **Јавни приступ информацијама и заштита основних слобода (16.10)**.

Циљна вредност **Примена недискриминаторских закона и политика за одрживи развој (16.б)** адресирана је **Стратегијом превенције и заштите од дискриминације**, која је посвећена спречавању дискриминације у сваком облику.

ЦИЉ 17: Партнерством до циљева

1. Кратак опис стања

Пошто су средства од пресудне важности за имплементацију 2030 Агенде, формиран је посебан циљ 17 с називом „Партнерством до циљева“. Обим и амбициозност Агенде намећу укључивање бројних партнера као што су национални парламенти, регионалне и локалне власти, академска заједница, цивилно друштво и приватни сектор како би се мобилсали сви расположиви ресурси неопходни за остварење свих 17 циљева одрживог развоја. У том смислу овај циљ је тематски неодређенији од осталих јер покрива читав спектар поља деловања. Покрива циљне вредности за област **финансија, технологије, размена, изградње капацитета** и напослетку **системских питања**. Односи се на домаће буџете, управљање дугом, међународно пословање и финансије, међународну развојну сарадњу, међународну трговину, системска питања, науку, технологију, иновације и изградњу капацитета и напослетку тему од кључне важности за планирање циљних вредности и поазатеља, а то су подаци, праћење и извештавање о постигнутим резултатима.

Финансије. У вези са првом циљном вредношћу **Мобилизација ресурса и капацитета за прикупљање пореза и осталих прихода (17.1)** Србија може да се похвали позитивним трендом. Укупни државни приходи као удео у БДП-у порасли су за 3,4 процентна поена у периоду 2013-2018.

¹⁸³ Републички секретаријат, Извештај о спровођењу АПСПВ, август 2017.

година (са 37,3% у 2013. на 40,7% у 2018.)¹⁸⁴. Овај раст је настао као комбинација економског раста (већа економска активност – више пореских прихода) и смањења неформалног сектора. Привредна активност се убрзава, фискални дефицит и дефицит спољнотрговинске размене се смањују, стање на тржишту рада се побољшава, а инфлација је ниска и стабилна.¹⁸⁵ Пандемија вируса Ковид-19 ће имати негативне краткорочне и средњорочне последице на јавне приходе. Због економске рецесије и потребе за експанзивном фискалном политиком државне финансије ће доживети удар и са приходне и са расходне стране – мањи приходи због контракције економије и већи расходи због програма помоћи. Дубина рецесије и штете по државне финансије ће зависити од трајања пандемије.

Средњорочном макроекономском пројекцијом предвиђен је просечан реални пад БДП-а од 1% у 2020, док ће се у 2021, 2022 и 2023 остваривати динамичне стопе раста од 6%, 4% и 4% респективно. На пољу бруто инвестиција имаћемо пад од 4,8% у 2020, да би раст износио 13,3% , 7,1% и 7,8% сукцесивно у следећем периоду¹⁸⁶.

Солидан позитиван тренд, тек од 2015. може да се уочи и за циљну вредност **Дугорочна одрживост дуга (17.4)**. Као последица економске кризе, учешће јавног дуга у БДП, од 2008. са 28,3%, порасло је на 71,2% у 2015. Након спроведене фискалне консолидације јавни дуг је преузео опадајућу путању, да би достигао своју најнижу вредност у 2019. (52,9% БДП-а)¹⁸⁷. Због економске контракције изазване пандемијом Ковида и последичне експанзивне фискалне политике пројектује се раст јавног дуга на ниво од 59% у 2020. години. Под претпоставком релативно брзог решења пандемије можемо очекивати повратак на силазну путању јавног дуга у средњорочном, а и дугорочном периоду¹⁸⁸.

Технологија. Успостављање регионалне и међународне сарадње у области науке, технологије и иновација (17.6) је од великог значаја за Србију, која тренутно у међународним научним пројектима учествује кроз ткз. *European Research Area* – европску истраживачку област. Од 2014. Србија је пуноправна чланица европског програма **Horizon 2020** и профилише се као лидер у ефикасном коришћењу овог фонда, али је и чланица 2 регионалне мреже за науку и иновације: „Западни Балкан“ и „Дунавски регион“.

Развој, пренос и ширење еколошки исправних технологија (17.7) биће од пресудне важности за Србију у годинама које долазе. Измене и допуне законског оквира за јавне набавке требало би да омогуће партнерства за иновације и одрживе нове технологије. Како би се Србија брже укључила у Индустрију 4.0¹⁸⁹, информационе и телекомуникационе технологије постају све важније. Извоз ИКТ услуга бележи континуиран раст од преко 20% годишње у периоду од 2015. до 2019.¹⁹⁰ године према подацима Народне банке Србије. У првих два месеца 2020. постигнут је раст извоза ИКТ услуга за 22% у односу на исти период 2019. године, али након тога (период март-мај) уследио је благи пад извоза ИКТ услуга проузрокован смањеном тражњом услед глобалне пандемије. Иако запослени у ИКТ сектору представљају само 2,6% укупне регистроване запослености¹⁹¹, број

¹⁸⁴ ЦОР 17 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/SDGUN170101?languageCode=sr-Cyrl>

¹⁸⁵ Фискална стратегија, Министарство финансија

¹⁸⁶ Фискална стратегија 2021-2023, Министарство финансија

¹⁸⁷ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci/>

¹⁸⁸ Фискална стратегија 2021-2023, Министарство финансија

¹⁸⁹ Индустрија 4.0 је назив за тренд аутоматизације и размене података у производним технологијама. Обухвата кибер-физичке системе, Интернет ствари, „cloud computing“ и когнитивно рачунарство.

¹⁹⁰ Извоз ИКТ услуга износио је 1.422 мил. ЕУР у 2019. години, а суфицит у размени ИКТ услуга од скоро 802 мил. ЕУР. Извоз ИКТ услуга представља око 20% укупног извоза. Извор: НБС

¹⁹¹ Подаци за други квартал 2020, РЗС

запослених у овом сектору значајно расте из године у годину (7% у 2019. и 10% у 2018. години). Сваке године у Србији се региструје у просеку 200 нових ИКТ компанија¹⁹²; већина новооснованих компанија запошљава програмере и оријентисана је ка снажним и ликвидним међународним ИТ тржиштима. Индекс профитабилности ИКТ сектора по запосленом је 6 пута већи у односу на просечан индекс профитабилности за целу економију. Због повећане иностране тражње за радном снагом, значајно расте број запослених у овом сектору. Сваке године у Републици Србији се региструје у просеку 200 нових ИКТ компанија. Већина новооснованих компанија запошљава програмере и оријентисана је ка снажним и ликвидним међународним ИТ тржиштима.

Србија улаже напоре да унапреди коришћење нових технологија, а нарочито ИКТ. Тренутно 79,6% домаћинстава има широкопојасни (broadband= интернет приступ у 2019. години, више од 3,8 милиона становника користи интернет на дневној бази, више од 1,5 милиона користе услуге е-управе, а 42,3% предузећа наручивало је производе или услуге преко интернета, док је поруџбине путем интернета примало 27,5% предузећа. Скоро сва правна лица имају широкопојасни приступ.¹⁹³ Имајући све ово у виду, дигитализација је један од кључних владиних приоритета у наредном четворогодишњем периоду. То је уједно одговор Србије на циљну вредност: **Унапређење и коришћење иновативних технологија и ИКТ (17.8).**

Размена. Промовисање универзалног, отвореног, недискриминаторног и праведног мултилатералног система трговине под окриљем Светске трговинске организације уобличеног у циљној вредности **Мултилатералан систем размене под окриљем СТО (17.10)** за Србију је осетљива тема. Процес придруживања Србије СТО састоји се из мултилатералне и билатералне компоненте. У оквиру мултилатералне компоненте је једино отворено питање забрана за генетски модификоване производе. Билатерални преговори вођени су са 18 држава, од којих је 17 приведено крају¹⁹⁴. Још једна важна циљна вредност у оквиру ЦОР 17 је **Повећање извоза земаља у развоју (17.11)**. Укупни спољнотрговински робни извоз Србије порастао је за 7,7%, у 2019. години, док је извоз у земље у развоју порастао 6,2%. Највећи удео у извозу имају следећи производи¹⁹⁵: електричне машине и апарати (11,8%, са оствареним растом од 20%), друмска возила (4,8%, са падом од 20,5%), погонске машине и уређаји (4,7%, са оствареним растом од 36,3%), производи од каучука (4,7%, са оствареним растом од 9,1%) и гвожђе и челик (4,7%, са падом од 7,7%)¹⁹⁶.

Изградња капацитета. За Србију као земљу корисницу међународне развојне помоћи је од виталног значаја да на најефикаснији и најефективнији начин користи **међународну подршку за изградњу капацитета за израду и имплементацију националних планова (17.9)** укључујући и циљеве одрживог развоја. У поглављу које следи описани су видови подршке и помоћи.

Системска питања. Усклађеност јавних политика и институционалног оквира превасходно се односи на **глобалну макро-економску стабилност (17.13)**. Инфлација у Србији је релативно стабилна и 2019. године износила је 1,7%, док се стабилност финансијског система одражава кроз адекватност капитала банкарског сектора од 23,6%, а показатељ ликвидности је изнад 2,13, што је у складу са домаћим и страним законским захтевима¹⁹⁷ (Q1-Q3 2019.).

¹⁹² Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године

¹⁹³ РСЗ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G201916014.pdf>

¹⁹⁴ Министарство трговине, туризма и телекомуникација

¹⁹⁵ Према СМТК - Стандардна међународна трговинска класификација

¹⁹⁶ РСЗ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201026.pdf>

¹⁹⁷ Извештај о спровођењу Акционог плана за спровођење Програма Владе, 2017-2020, РСЈП

У погледу циљне вредности *Глобално партнерство за постизање одрживог развоја (17.16)*, Србија је укључена у бројне регионалне иницијативе (видети следеће поглавље), а од јула 2017.¹⁹⁸ је део Регионалног економског простора и активно учествује у изради и имплементацији Вишегодишњег акционог плана за развој Регионалног економског простора (MAP REA), који се састоји из 4 димензије: трговина, инвестиције, мобилност и дигитална интеграција. Крајем 2019. године потписана је трилатерална (Србија, Албанија и Северна Македонија) Декларација о успостављању слободног протока људи, робе, услуга и капитала позната под називом „Мали Шенген“. Декларација лидера Западног Балкана о заједничком регионалном тржишту, катализатор за дубљу регионалну економску интеграцију и одскочна даска ка јединственом тржишту ЕУ, као и Декларација о Зеленој агенди за Западни Балкан, потписане су новембра 2020. године на видео самиту у Софији. Акциони план за успостављање заједничког регионалног тржишта заснован је на четири слободе: кретања - роба, услуга, капитала и људи, уз побољшања атрактивности региона за инвестирање, интегрисање Западног Балкана у паневропски дигитални простор и унапређење развоја индустријске базе и иновационе инфраструктуре.

2. ЕУ и други међународни процеси

Ступањем на снагу ССП, Србија је постала држава придружена ЕУ, са јасном перспективом чланства у ЕУ. Секторска сарадња обухвата сва поглавља из правних тековина ЕУ, чиме Србија у своје законодавство уграђује највише ЕУ норме и стандарде у свим областима друштвеног деловања.

Секторска сарадња се делом реализује коришћењем средстава доступних кроз Претприступни инструмент ИПА, а делом кроз билатералну финансијску помоћ појединачних држава. У последњих 15 година, ЕУ је навећи донатор са реализованим грантовима у износу од преко 3 милијарде ЕУР, као и највећи кредитор са зајмовима вредним 4.3 милијарде ЕУР.¹⁹⁹ У оквиру ИПА II за Србију је предвиђена индикативна алокација неповратних средстава у износу од 1.5 милијарде ЕУР за период 2014-2020. Значајну помоћ у грантовима Србија је добила у оквиру билатералне сарадње и развојне помоћи појединачних држава.

Инвестициони оквир за Западни Балкан (*Western Balkan Investment framework WBIF*) је финансијски инструмент у коме имају удела Европска комисија, међународне финансијске институције, билатерални донатори и шест држава Западног Балкана. То је фонд који омогућује регионални инфраструктурни развој у области животне средине, енергетике, саобраћаја, друштвеног и приватног сектора. Агенда за повезивање (*connectivity agenda*) промовише се кроз политичко лидерство у склопу Берлинског процеса. То је наравно повезано са значајним техничким напорима чланица држава уз подршку Секретаријата енергетске заједнице и Транспортне обсерваторије за Југоисточну Европу (*SEETO - Southeast European Transport Observatory*). Берлински, или Западни Балкан 6 процес ојачао је рад на стварању регионалног економског тржишта. Улоге су јасно подељене тако што државе чланице креирају политички импетус, Европска комисија ствара оквир за финансирање инфраструктуре, што је условљено усвајањем и применом ткз. „меких мера“, док се Секретаријат Енергетске заједнице бави дефинисањем тих меких мера и мониторингом. Циљ *SEETO* је промоција сарадње на изградњи главне и секундарне саобраћајне инфраструктуре у региону у складу са индикативним прширењем ТЕН-Т мреже за Западни Балкан. Приоритетним пројектима треба да се уклоне уска грла, унапреди интероперабилност и изградбе прекограничне везе које недостају.

Потписивањем Оквирног споразума о општим принципима учешћа у програмима заједница, Србија је стекла право да учествује и у хоризонталном виду сарадње, односно тзв. Комунитарним

¹⁹⁸ Одржан Самит у Трсту

¹⁹⁹ Европска комисија, Агенда повезивања,

програмима. У периоду 2014-2020, Србија учествује у следећим комунитарним програмима: Хоризонт 2020 - програм за истраживање и иновације, Еразмус+ програм за образовање младих Креативна Европа – програм намењен финансирању транснационалних пројеката у оквиру културе и стваралаштва, Европа за грађане и грађанке – програм намењен финансирању пројеката којим се шири боље разумевање Европске уније, њене историје и различитости.

Тренутно се Србија налази у различитим фазама преговања и учешћа и у другим комунитарним програмима: Царине 2020 (Customs 2020), Фискалис 2020 (Fiscalis 2020), Програм за конкурентност малих и средњих предузећа (COSME), Програм за запошљавање и социјалне иновације (Employment and Social Innovation – EaSI).²⁰⁰

Република Србија је чланица следећих иницијатива и организација регионалног карактера: Процес сарадње у Југоисточној Европи (SEECP), Централноевропска иницијатива, Јадранско-јонска иницијатива и стратегија ЕУ за јадранско-јонски регион, међународна комисија за слив реке Саве, Регионална иницијатива за миграције, азил и расељена лица, Централноевропска зона слободне трговине (ЦЕФТА), Регионални савет за сарадњу, Брдо-Бриони процес, Стратегија Европске уније за Дунавски регион, Берлински процес и најновије Регионална анцеларија за сарадњу младих²⁰¹.

Од непосредног значаја за регионални одрживи развој су још два споразума чија је Србија потписница. То је најпре **Конвенција о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав** која обавезује чланице да теже одрживом и праведном управљању водама, укључујући и очување, побољшање и рационалну употребу површинских и подземних вода. Конвенција има за циљ јачање економских односа у регији и упућује на потребу одржавања пловности целог Дунава. За спровођење ове конвенције формирана је Међународна комисија за заштиту реке Дунав (ICPDR) са седиштем у Бечу. У оквиру ICPDR, а на основу Меморандума о разумевању који је 2004. године потписан у Бечу, одвија се међународна сарадња на сливу реке Тисе.

Оквирни споразум о сливу реке Саве (Крањска Гора, 2002.) дефинише сарадњу држава на успостављању међународног режима пловидбе, одрживог управљања водама, заштите од штетног утицаја вода, водног режима и екосистема. Посебним Протоколом о заштити од поплава уз Оквирни споразум, чија је ратификација у току, регулисаће се сарадња у циљу спречавања и/или смањивања опасности од поплава, предузимањем одговарајућих мера и активности. Питања пловидбе на међународном водном путу Саве регулисана су одговарајућим Протоколом, који је ратификован у оквиру закона који се односи на Оквирни споразум о сливу реке Саве.

3. Везе Националног стратешког оквира са циљаним вредностима (таргетима) за релевантни циљ одрживог развоја из Агенде 2030:

У вези са циљном вредношћу: **Мобилизација ресурса и капацитета за прикупљање пореза и осталих прихода (17.1)** и **Дугорочна одрживост дуга (17.4)** у Србији је на снази неколико стратегија које се баве овим питањем било на системски, било на оперативни начин. Кључни стратешки документ је **Ревидирани Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020, за период од јула 2019. до децембра 2020. године, са Акционим планом за његово спровођење** и обухвата пет ширих области деловања/стубова: 1. Планирање и буџетирање јавних расхода, 2. Ефикасно и делотворно извршење буџета, 3. Делотворна финансијска контрола, 4. Рачуноводство у

²⁰⁰ Министарство спољних послова

²⁰¹ Министарство спољних послова

јавном сектору, 5. Екстерни надзор јавних финансија.²⁰² **Акциони план** садржи редослед спровођења мера и активности по кварталима у периоду од јула 2019. до децембра 2020. године.²⁰³

Затим је важна и **Стратегија развоја интерне финансијске контроле у јавном сектору (ИФКЈ) у Републици Србији за период 2017-2020. године**²⁰⁴, која има за циљ да имплементира финансијско управљање и контролу и интерну ревизију у свеукупни систем управљања у јавном сектору, ради обезбеђивања вредности за новац грађанима Републике Србије на ефикасан, ефикасан и економичан начин, преношењем циљева националне политике у циљеве институција јавног сектора, што ће омогућити ефикасну процену ризика у односу на дефинисане циљеве и успостављање одговарајућих контрола. Стратегија ИФКЈ се бави захтевима који проистичу из процеса приступања Републике Србије Европској унији у оквиру Преговарачког поглавља 32 – Финансијски надзор. **Акциони план за период 2019-2020. године за спровођење Стратегије ИФКЈ**, садржи редослед спровођења мера и активности по циљевима за одређени период.

Одговарајући на проблем неефикасне пореске службе, донет је **Програм трансформације пореске управе за период 2015-2020. године** који управо има за циљ виши степен наплате пореза и смањење трошкова у испуњењу пореских обавеза, односно смањење сиве економије.

У складу са Законом о буџетском систему донета је **Фискална стратегија за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину**²⁰⁵ која садржи: макроекономски оквир, фискални оквир и стратегију управљања јавним дугом од 2021. до 2023. године.

Од европских стратегија које се односе и на Србију, а у складу су и промовишу остварење већине циљева одрживог развоја треба истаћи:

ЕУ Стратегија за Југоисточну Европу са развојним стубовима: **Интегрисан раст** (већи обим спољно-трговинске размене и инвестиција на регионалном нивоу са три димензије које се односе на „слободну трговинску зону“, „конкурентно економско окружење“ и „интеграције у процесе глобалне економије“); **Паметан раст** (са четири димензије: „развој људских ресурса“, „истраживање, развој и иновације“, „дигитално друштво“ и „култура и креативни сектори“); **Одрживи раст** (са димензијама „ефикасност ресурса“ и „конкурентност“); **Инклузиван раст** (обухвата димензије „запосленост“ и „здравство“ и напослетку **Управљање растом** што подразумева повећање капацитета државне администрације да успостави владавину права, сузбије корупцију и створи одговарајући пословни амбијент (покривен је са три димензије, „ефикасност јавних услуга“, „антикорупција“ и „правосуђе“.)

Акциони план за регионални економски простор на западном Балкану (МАП) произилази из обавеза преузетих у оквиру Стратегије за Југоисточну Европу 2020 и Централно-европског споразума о слободној трговини који се заснива на принципима Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ. План садржи 4 тематска приоритета. Тема **трговина** претпоставља доношење додатних протокола у оквиру споразума ЦЕФТА које се односе на кључне услуге попут финансија, осигурања и саобраћаја. То укључује и одредбе о е-трговини и спољним царинским тарифама. По

²⁰² <https://mfin.gov.rs/UserFiles/File/strategije/2019/Revidiradni%20Program%20reforme%20upravljanja%20javnim%20finansijama%202016-2020%20za%20period%20od%20jula%202019%20do%20decembra%202020%20godine.pdf>

²⁰³ <https://mfin.gov.rs/UserFiles/File/strategije/2019/Revidirani%20Akциони%20plan%20Programa%20reforme%20upravljanja%20javnim%20finansijama%202016-2020%20za%20period%20od%20jula%202019%20do%20decembra%202020%20godine.pdf>

²⁰⁴ <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti/strategija-razvoja-interne-finansijske-kontrole-u-javnom-sektoru-u-republici-srbiji-za-period-2017-2020-godine-sl-glasnik-rs-br-51-od-25-maja-2017-god/>

²⁰⁵ <https://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/strategije/2019/REVIDIRANA%20FISKALNA%20STRATEGIJA%202020-2022.pdf>

питању **инвестиција** постигнут је договор о успостављању Регионалног инвестиционог плана који треба да садржи и размену информација и најбољих пракси у имплементацији инвестиционих политика. **Мобилност** се односи на отклањање препрека за слободан проток квалификоване радне снаге кроз признавање професионалних квалификација и отклањање препрека за мобилност студената и истраживача у високом образовању. **Дигитална димензија** покрива роминг и широкопојасни интернет приступ, кибер-безбедност и заштиту података, као и унапређење дигиталних вештина у целом региону. У **годишњем извештају о имплементацији вишегодишњег акционог плана за регионални економски простор на западном Балкану** представљају се кључна достигнућа у примени МАП РЕА у периоду 2018-2019. године.²⁰⁶

Тема **Подаци, праћење и одговорност** циља на унапређење подршке у изградњи капацитета, како би се омогућила доступност квалитетних, ажурираних, поузданих и према потреби дисагрегираних података. Иницијативе за мерење напретка остварења циљева одрживог развоја већ се спроводе у Националном заводу за статистику кроз развој базе података и платформе за сет показатеља за одрживи развој²⁰⁷.

Сасвим у складу са 2030 Агендом, покривајући скоро све циљеве одрживог развоја је **ЕУ Стратегија за Дунавски регион (2011)** која обухвата 4 повезане области: заштиту животне средине, повезивање и јачање региона и изградња просперитетног друштва. Теме које ове области покривају су: мобилност (сви транспортни модалитети), одржива енергија, култура и туризам, ризици по животну средину, биодиверзитет и квалитет ваздуха и земљишта, квалитет воде, друштво знања, људи и вештине, конкурентност, институционални капацитети и сарадња и сигурност.

Ревидирани Акциони план за спровођење ЕУ Стратегије за Дунавски регион²⁰⁸ је званично представљен у априлу 2020. године. Разлози ревизије Акционог плана су следећи: (1) од усвајања првог Акционог плана прошло је десет година и било га је потребно ажурирати. У ревидираном Акционом плану активности су поједностављене и смањен је њихов број (са 137 активности у документу из 2010. на 85 у новом акционом плану, укључујући и нове теме – вештачка интелигенција, приоритетно подручје). (2) Ревидирани Акциони план треба да представља документ који ће дати стратешке смернице за имплементацију ЕУ Стратегије за Дунавски регион, као и да успостави бољу компатибилност са другим програмима и инструментима финансирања (програми кохезионе политике, остали инструменти и програми финансирања ЕУ - IPA, NDICI, ENI, CEF, LIFE, Horizon Europe, и др, као и национално/регионално/локално финансирање подунавских земаља).

ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област састоји се из 4 стуба: Плави раст (рибарство и аквакултуре), квалитет животне средине (транснационални хабитати и биодиверзитет) повезивање региона (маритимни транспорт, интермодалне везе са залеђем, енергетске мреже) и одрживи туризам (одрживо и одговорно управљање туризмом). На сва четири стуба примењују се хоризонтални аспекти: изградња капацитета, развој и истраживање, мала и средња предузећа, климатске промене и управљање ризиком од непогода

---

²⁰⁶ https://www.rcc.int/priority_areas/39/multi-annual-action-plan-for-a-regional-economic-area-in-the-western-balkans-map

²⁰⁷ <https://europa.rs/zapadni-balkan-regionalno-ekonomsko-podrucje/>

²⁰⁸ <https://danube-region.eu/wp-content/uploads/2020/04/EUSDR-ACTION-PLAN-SWD202059-final-1.pdf>

3. Оквир за спровођење Агенде 2030 у Србији

3.1. Институционални оквир

Влада је у децембру 2015. успоставила међуресорну радну групу²⁰⁹ за циљеве одрживог развоја која има задатак да изврши национализацију, спровођење и праћење ЦОР у Републици Србији. Овим телом је председавао министар без портфеља задужен за демографски развој. На састанку одржаном 1. септембра 2017. договорено је да Република Србија започне израду добровољног националног извештаја о остварењу ЦОР. Република Србија је свој први **Добровољни национални извештај о спровођењу Агенде 2030. за одрживи развој**²¹⁰ представила у јулу 2019. године, у Уједињеним нацијама на министарском састанку Политичког форума на високом нивоу о одрживом развоју.

Праћењем остваривања циљева Агенда 2030 усмерава се развојна агенда Републике Србије која треба да буде формулисана кроз хијерахијски највиша развојна документа, у складу са Законом о планском систему.²¹¹

Такође, процес приоритизације и остваривање ЦОР на националном нивоу, отвара простор за интегрисање развојне агенде и извештавања кроз постојећи институционални оквир успостављен у процесу приступања ЕУ, кроз Европски семестар *light*, чиме би били примењени исти принципи и стандарди извештавања успостављени у државама чланицама ЕУ.

4. Закључак

Резултати мапирања омогућили су увид у покривеност области на које се одређени циљеви одрживог развоја одговарајућим стратегијама и документима јавних политика. Пошто је мапирање засновано на четири узајамно тесно преповазане области, празнине у погледу стратешких докумената дате су за појединачне области:

1. Економски раст (циљеви одрживог развоја 8 и 9);
2. Развој људских ресурса (циљеви одрживог развоја 1,2,3,4,5 и 10);
3. Животна средина и клима (циљеви одрживог развоја 6,7, 11,12,13 и 15);
4. Институције, финансије и сарадња(циљеви одрживог развоја 16 и 17).

Економски раст, за област индустријских политика и развоја инфраструктуре и средњих и малих предузећа је стратешки одговарајуће покривен. Током 2020. године удвојене су нове **стратегије индустријске политике, паметне специјализације и вештачке интелигенције**, док раније усвојена стратегија **транспорта за све саобраћајне модалитете траје до 2025. године. Стратегија развоја културе**, важна за развој креативних индустрија и као полуга за развој туризма, је могуће да ће ускоро бити враћена у процедуру за усвајање на седници Скупштине.

Развој људских ресурса покривен је кроз више стратешких докумената, као и ЕСРП²¹² – програм реформе запошљавања и социјалне политике, али још увек недостаје стратегија социјалне заштите. У области здравства донета је **Стратегија развоја јавног здравља и програми за поједине болести**, али се очекује да се у наредном периоду постигне оптимизација планског оквира у овој области

²⁰⁹ Чланови међуминистарске групе су ресорна министарства и други органи и тела владе који су задужени за праћење и координацију спровођења Агенде 2030 у Србији.

²¹⁰ <https://www.mdpp.gov.rs/doc/DNI-2019.pdf>

²¹¹ План развоја, Инвестициони план и Просторном плану,

²¹² ESRP – Employment and social reform programme

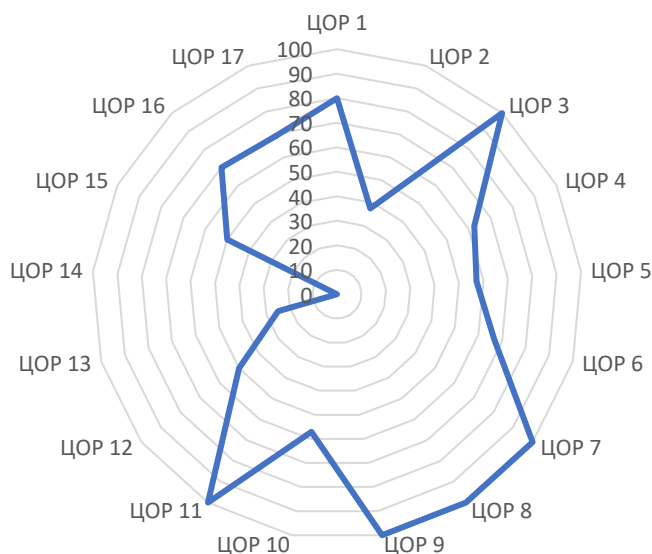
планирања, усвајањем кровне стратегије и два програма, **Програм за незаразне хроничне болести** који би интегрисао постојећа документа за поједине болести и факторе који утичу на појави тих болести (борба против рака, ретке болести, ментално здравље, борба против зависности од алкохола, гојазност и друго), као и **Програм за борбу против заразних болести**, који је од изузетне важности за подизање спремности земље за супростављање некој новој претњи изазваној новим вирусима. Област образовања је адекватно покривена Стратегијом развоја образовања до 2020. године и очекиваног усвајања нове стратегије која је у изради.

Област животне средине и климе стратешки је дефинисана бројним стратегијама које се односе на управљање водама, одрживо коришћење ресурса, обновљиве енергетске ресурсе и енергетску ефикасност, управљање ризицима, међутим кровни документ је истекао и пожељно је да се ускоро планира израда тог документа, у складу са Законом о планском систему. За област климе недостаје стратешки документ, као и документи јавних политика за заштиту ваздуха и заштиту земљишта од деградације. Очекује се усвајање Стратегије нискоугљеничког развоја, стратегије (програма) адаптације на измењене климатске услове и почетак израде стратегије (програма) заштите ваздуха.

Хоризонтална област која се односи на **институције, финансије и сарадњу** углавном је стратешки дефинисана. Донете су нове **стратегије: развоја правосуђа, борбу против прања новца и финансирање тероризма, контролу малог и лаког оружја**. У припреми су нови документи којима се остварује континуитет јавних политика: **стратегија реформе јавне управе, програм унапређења управљања системом јавних политика и регулаторну реформу и програма реформе управљања јавним финансијама**. Изузетак је **стратегија за борбу против организованог криминала** која нема ограничен период важења, а ни акциони план за њено спровођења, па се може очекивати приступање оптимизација планског оквира у области јавне безбедности.

Детаљни резултати мапирања према појединачним ЦОР дати су у следећем графику где је приказана процентуална покривеност сваког ЦОР са стратешким оквиром:

Покривеност ЦОР стратешким оквиром РС

Из овог графика се може видети да је најбоља покривеност циљева 3,7,8,9 и 11 док су ЦОР у области заштите животне средине и климатских промена најслабије покривени. Треба имати у виду да ово укључује све подциљеве за сваки ЦОР, иако нису сви релевантни за Републику Србију. Укупна

покривеност ЦОР и подциљева стратешким оквиром РС је 65,2% (опет, узимајући у обзир и ЦОР 14 који није уопште покривен, као и подциљеве који нису сви релевантни за РС или су покривени међународним споразумима, а не националним стратешким оквиром).

Такође битно је напоменути да нису све стратегије подједнако важне за циљеве одрживог развоја, као и да постоји велики број стратегија које су битне за више од једног подциља или ЦОР. На следећем графику приказане су Стратегије у оквиру постојећег стратешког оквира које су релевантне за више од једног подциља и приказане су сразмерно броју подциљева које покривају:

Анекс: Табела са свеобухватним мапирањем националног стратешког оквира

СДГ – Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030	СТРАТЕШКИ ОКВИР РС	ЕУ ПОГЛАВЉА
Смањење сиромаштва (Циљ 1)		
Сиромаштво (1.1), (1.2), Социјална заштита (1.3) Показатељи: 1.1.1. Удео становништва које живи испод међународне линије сиромаштва, према полу, старости, статусу запослености и географској локацији (градска/остала насеља) 1.2.1. Удео становништва које живи испод националне линије сиромаштва, према полу и старости	• ЕСРП - Програм реформи политике запошљавања и политике социјалне заштите у процесу приступања Европској унији • Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. године + Национални акциони план запошљавања за 2020. годину • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године	Поглавље 2 и 19
Једнака права (1.4) Показатељи: 1.4.1. Удео становништва које живи у домаћинствима са приступом основним услугама	• Национална стратегија социјалног становања за период од 2012. до 2022. године + АП до 2022 • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године	
Једнака права (1.4)	• Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године + АП 2017-2018 • Акциони план за остваривање права националних мањина • Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015. до 2020. године (Ком. за избеглице и миграције)	Поглавља 19 и 23
Окочати глад, постићи безбедност хране и побољшати исхрану и промовисати одрживу пољопривреду (Циљ 2)		
Удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране (2.3), Одрживи системи за производњу хране (2.4) Показатељи: 2.3.1 Обим производње према јединици радне снаге по врстама пољопривредног/пасторалног/шумарског предузећа	• Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период од 2014. до 2023. • ИПАРД програм за Републику Србију за период 2014-2020. године • Стратегија унапређења објеката у којима се послује храном животињског порекла за период од 2016. до 2021. године	Поглавља 11 и 12

2.3.2 Просечни приход малих произвођача хране, према полу и староседелачком статусу 2.4.1 Удео пољопривредног земљишта под продуктивном и одрживом пољопривредом		
Повећати инвестирање (2.а) 2.а.1 Индекс државних расхода усмерених на пољопривреду 2.а.2 Укупни званични токови средстава (званична развојна помоћ плус остали званични токови) у сектору пољопривреде	• Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период од 2014. до 2023. • ИПАРД програм за Републику Србију за период 2014-2020. године	Поглавља 11 и 12
Постизање здравог живота за све старосне групе (Циљ 3)		
Превенција употреба дрога (3.5) Показатељи: 3.5.1 Обухват услугама третмана за болести зависности (фармаколошким, психо-социјалним, рехабилитационим и реинтеграционим) 3.5.2 Штетна употреба алкохола, дефинисана према националном контексту као конзумација алкохола по глави становника (старости 15 и више година) током календарске године у литрима чистог алкохола	• Стратегија о спречавању злоупотребе дрога за период 2014-2021. године	Поглавља 24 и 28
Превенција саобраћајних несрећа (3.6) 3.6.1 Стопа смртности услед повреда у друмском саобраћају	• Стратегија безбедности саобраћаја на путевима у периоду 2015-2020. године + АП	Поглавља 1, 14 и 21
Смртност мајки при порођају (3.1.), смртност новорођенчади и деце (3.2), инфективне и незаразне болести (3.3) и (3.4), репродуктивно здравље (3.7) и универзални обухват заштитом (3.8), болести проузроковане загађењем и контаминацијом (3.9) Показатељи: 3.1.1 Однос матерналне смртности 3.1.2 Процент порођаја обављених уз надзор обучених здравствених радника 3.2.1 Стопа смртности деце испод пет година старости 3.2.2 Стопа неонаталне смртности 3.3.1 Број нових ХИВ инфекција на 1000 неинфицираних становника, према полу, старости и одређеним групама становништва 3.3.2 Инциденција туберкулозе на 100.000 становника 3.3.4 Инциденција Хепатитиса Б на 100.000 становника	• Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године	Поглавље 28

3.4.1 Стопа смртности која се приписује кардио-васкуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима 3.7.1. Удео жена у репродуктивном периоду (старости 15-49 година) које своје потребе за планирање породице задовољавају савременим методама 3.7.2. Стопа рађања адолесценткиња (старости 10-14 година; старости 15-19 година) на 1000 жена из те старосне групе 3.8.1. Обухват основним здравственим услугама (дефинисан као просечан обухват основним услугама на бази праћених интервенција које укључују репродуктивно здравље, здравље породиља, новорођенчади и деце, заразне болести, незаразне болести, као и капацитет и приступ услугама, међу општом и најугроженијом популацијом 3.9.1. Стопа смртности која се приписује загађењу домаћинства и околног ваздуха		
Обезбеђење образовања за све (Циљ 4)		
Квалитетно основно и средње образовање (4.1), предшколско (4.2), терцијарно образовање (4.3) Показатељи: 4.1.1. Удео деце и младих: (а) у разредима 2/3; (б) на крају основног; и (ц) на крају нижег средњег образовања која постижу најмање минимални ниво достигнућа у (i) читању и (ii) математици, према полу 4.2.2 Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу), према полу	• Стратегија развоја образовања у Србији 2012-2020 + АП • ЕСРП • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године	Поглавље 23 и 26
Релевантне техничке и стручне вештине (4.4) Показатељи: 4.4.1 Удео младих и одраслих са вештинама у области информационих и комуникационих технологија (ИКТ), према врстама вештина	• Стратегија развоја образовања у Србији 2012-2020 + АП • ЕСРП	Поглавље 26
Постизање родне равноправности (Циљ 5)		
Борба против свих облика дискриминације и насиља против жена (5.1), (5.2), (5.5) Показатељи: 5.1.1 Да ли постоји правни оквир који промовише, спроводи и прати равноправност и забрану дискриминације по основу пола	• Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године + АП за период 2016-2018 године • Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштита жртава 2017-2022+АП 2017-2018 + АП за спровођење Стратегије превенције и сузбијања	Поглавља 19, 23 и 24

5.2.1 Удео жена и девојчица старости 15 и више година које су или које су биле у партнерским везама изложене физичком, сексуалном, или психолошком насиљу од стране садашњег или бившег партнера током протеклих 12 месеци, према врсти насиља и старости 5.2.2 Удео жена и девојчица старости 15 и више година које су биле изложене сексуалном насиљу од стране особа које нису биле њихов интимни партнер током протеклих 12 месеци, према старости и месту дешавања 5.5.1 Удео жена у (а) националним парламентима и (б) локалним самоуправама 5.5.2 Удео жена на руководећим положајима	трговине људима, посебно женама и децом и заштите жртава за 2019 и 2020. годину • <i>Стратегија за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и партнерским односима, у припреми</i>	
Обезбедити санитарне услове и приступ пијаћој води за све (Циљ 6)		
Приступ безбедној и јефтиној пијаћој води (6.1) Показатељи: 6.1.1 Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља	• Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. (<i>акциони план у припреми</i>) • Просторни план Републике Србије 2010-2020.	Поглавље 27
Унапредити квалитет воде (6.3), повећати ефикасност коришћења воде (6.4), применити интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима (6.5) Показатељи: 6.3.1 Удео отпадних вода које се безбедно пречишћавају 6.3.2 Удео водних тела која имају добар статус воде 6.4.1 Промене у ефикасности коришћења вода током времена 6.4.2 Ниво експлоатације вода (водни стрес): удео укупно захваћених водних ресурса у укупно расположивим водним ресурсима 6.5.1 Степен примене интегрисаног управљања водним ресурсима (0-100) 6.5.2 Удео подручја под прекограничним сливовима и са оперативним аранжманима за сарадњу у области вода	• Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. (<i>акциони план у припреми</i>) • Просторни план Републике Србије 2010-2020. •	Поглавље 27
Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све (Циљ 7)		
Универзални приступ јефтиним и поузданим и модерним енергетским услугама (7.1)	• Стратегија развоја енергетике до 2025 • Програм оставривања Стратегије развоја енергетике до 2025. године	Поглавље 15, 21 и 27
Повећана одрживост обновљивих извора енергије (7.2)	• Стратегија развоја енергетике до 2025	Поглавље 15, 21 и 27

	- Програм оставривања Стратегије развоја енергетике до 2025. године - Национални акциони план за коришћење обновљивих извора енергије	
Енергетска ефикасност (7.3)	Стратегија развоја енергетике до 2025	Поглавље 15, 21 и 27
Међународна сарадња и инвестирање у енергетску инфраструктуру (7.а и 7.б)	Енергетска стратегија Енергетске заједнице Југоисточне Европе (<i>Energy Strategy of the Energy Community</i>)	Поглавље 15, 21 и 27
Промовисање јаког инклузивног и одрживог економског раста и достојанственог запослења за све (Циљ 8)		
Одржив економски раст (8.1), предузетништво (8.3) Показатељи: 8.1.1 Годишња стопа раста реалног БДП-а по глави становника 8.3.1 Удео неформалне запослености у непољопривредним делатностима, према полу	- Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године (МП) - Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године	Поглавље 20
Одржив економски раст (8.1), предузетништво (8.3) Показатељи: 8.1.1 Годишња стопа раста реалног БДП-а по глави становника 8.3.1 Удео неформалне запослености у непољопривредним делатностима, према полу	- Стратегија развоја слободних зона у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године - Национални програм за сузбијање сиве економије са Акционим планом за период 2019-2020. године - Програм за унапређење позиције Републике Србије на ранг-листи Светске банке о условима пословања – Doing Business за период 2020-2023. године	Поглавље 1, Поглавље 20
Технолошки развој и иновације (8.2) Показатељи: 8.2.1 Годишња стопа раста БДП-а по запосленом	Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године	Поглавље 20
Технолошки развој и иновације (8.2) Показатељи: 8.2.1 Годишња стопа раста БДП-а по запосленом	Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године – истраживања за иновације + АП за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године	Поглавље 25
Технолошки развој и иновације (8.2) Показатељи: 8.2.1 Годишња стопа раста БДП-а по запосленом	Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (<i>акциони план у припреми</i>)	Поглавље 25

Ефикасност ресурса у потрошњи и производњи (8.4) Показатељи: 8.4.1 Материјални отисак, материјални отисак по глави становника, и материјални отисак по БДП-у 8.4.2 Домаћа потрошња материјала, домаћа потрошња материјала по глави становника, и домаћа потрошња материјала по БДП-у	• Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030. године • <i>Стратегија управљања отаџбом, у изради</i> • <i>Прогарм чистије производње, у изради</i>	Поглавље 4
Продуктивна запосленост и достојанствен рад (8.5) Показатељи: 8.5.1 Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању, старости и инвалидитету 8.5.2 Стопа незапослености, према полу, старости и инвалидитету	• Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији – ЕСРП (хоризонтална) • Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. године + Национални акциони план запошљавања за 2020. годину • Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године	Поглавље 2 и 19
Незапосленост младих (8.6) Показатељи: 8.6.1 Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком	• Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године (<i>ревизија Стратегије је у плану</i>) + АП за спровођење Националне стратегије за младе за период од 2018. до 2020. године • ЕСРП	Поглавље 19 и 26
Радна права, безбедно сигурно радно окружење (8.8) Показатељ: 8.8.1 Стопе учесталости смртних и не-смртних повреда на раду, према полу и мигрантском статусу	• Стратегија безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године, са Акционим планом	Поглавље 19
Развој одрживог туризма (8.9) Показатељи: 8.9.1 Директан БДП из туризма као удео у укупном БДП-у и у стопи раста 8.9.2 Удео радних места у одрживој туристичкој делатности у односу на укупан број радних места у туризму	• Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године	Поглавље 30
Доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све (8.10) Показатељи: 8.10.1 (а) Број филијала комерцијалних банака на 100.000 одраслих становника и (б) аутоматизованих банкомата (АТМ) на 100.000 одраслих 8.10.2 Удео одраслих становника (15 година и старији) који имају рачун код банке или неке друге финансијске	• НБС монетарна политика	Поглавље 17

институције или код провајдера мобилних новчаних услуга		
Унапређење одрживе индустријализације (Циљ 9)		
Инфраструктура (9.1) Показатељи: 9.1.1 Удео руралног становништва које живи у кругу од 2 км од пута који је функционалан током целе године 9.1.2 Обим путничког и теретног транспорта, према врсти транспорта	• План развоја железничког, друмског, водног, авио и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2015 до 2020 • Национални програм јавне железничке инфраструктуре за период од 2017. до 2021. године • Стратегија развоја водног саобраћаја Републике Србије од 2015. до 2025. године (Влада је донела Одлуку о допунама ове стратегије 7. маја 2020. године) • Стратегија развоја енергетике до 2025 • Програм остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године, за период од 2017. до 2023. године. • Национални акциони план за коришћење обновљивих извора енергије	Поглавље 14, Поглавље 21 Поглавље 15, Поглавље 21
Одржива индустријализација (9.2), ланци вредности и кредитна политика (9.3) 9.2.1 Бруто додата вредност прерађивачке индустрије, учешће у БДП-у и по глави становника 9.2.2 Запосленост у производњи као удео у укупној запослености 9.3.1 Удео малих индустријских предузећа у укупној додатој вредности прерађивачке индустрије 9.3.2 Удео малих индустријских предузећа која имају кредит или кредитну линију	• Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године (<i>акциони план у припреми</i>) • Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године	Поглавље 20
Ефикасност и чисте технологије (9.4) Показатељ: 9.4.1 Емисије CO2 по јединици створене додате вредности	• Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (нема АП) • Стратегија развоја енергетике до 2025	Поглавље 15
Наука у служби одрживог индустријског развоја (9.5) Показатељи: 9.5.1 Расходи за истраживање и развој као удео у БДП-у 9.5.2 Број истраживача (изражено као еквивалент запослености са пуним радним временом) на милион становника	• Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (<i>акциони план у припреми</i>) • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године (<i>нова стратегија у изради</i>) + АП за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године	Поглавље 25

Приступ ИКТ (9ц) Показатељ: 9.с.1 Удео становништва обухваћеног мобилном мрежом, према технологијама	• Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године (<i>нова стратегија у припреми</i>) • Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији до 2020. године (нема АП) • Програм за оснаживање жена у области информационо-комуникационих технологија за период 2019-2020. године	Поглавље 10
	• Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010. до 2020. године (нема АП)	Поглавље 10
	• Стратегија развоја информационе безбедности у Републици Србији за период од 2017-2020. године (<i>нова стратегија у припреми</i>)	
Смањење неједнакости у оквиру и између земаља (Циљ 10)		
Већи раст нижих дохотка (10.1) Показатељ: 10.1.1 Стопе раста издатака домаћинстава или прихода по глави становника доњих 40% становништва и укупног становништва	• ЕСРП	Поглавље 19
Инклузија (10.2) Показатељ: 10.2.1 Удео становништва које живи испод 50% медијане прихода, према полу, старости и инвалидитету	• ЕСРП • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године	
Борба против дискриминације (10.3) Показатељ: 10.3.1 Удео становништва које је изјавило да је током претходних 12 месеци имало осећај да је дискриминисано или узнемиравано по неком основу дискриминације која је забрањена према међународном праву људских права		Поглавља 19 и 23
Фискална политика и политика у области плата (10.4) Показатељ: 10.4.1 Удео прихода радне снаге у БДП-у, који се састоји од зарада и трансфера за социјалну заштиту	• Програм економских реформи за период 2020-2022. године • Стратегија реформе јавне управе +АП (<i>нова стратегија у изради</i>) • Фискална стратегија за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину	
Инклузивни, безбедни, прилагодљиви и одрживи градови и насеља (Циљ 11)		
Приступ адекватном, безбедном и јефтином становању и унапређени хијенски услови (11.1)	• Национална стратегија социјалног становања за период од 2012. до 2022. године	Поглавље 23

	• Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године	
Одрживи транспортни системи и безбедност на путевима (11.2)	• Стратегија безбедности саобраћаја на путевима у периоду 2015-2020. године	
Унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитета за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима (11.3)	• Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године (акциони план у припреми)	
Заштита културне и природне баштине (11.4)	• Просторни план Републике Србије до 2020. • Стратегија развоја културе у Републици Србији од 2020. до 2029. године (Нова Скупштина у редовној процедури вратила Стратегију Влади)	
Смањен број смртних случајева код елементарних непогода (11.5)	• Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода • Стратегија поступања у ванредним ситуацијама	
Квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском нивоу (11.6)	• Стратегија (програм) управљања отпадом у припреми • Стратегија (програм) заштите ваздуха у плану	
Омогућити уоверзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом (11.7)	• Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • (акциони план у припреми)	
Повећати број градова који усвајају и примењују интегрисане политике и палнове и развити свеобухватно управљање ризицима ау скалду са Снедаи оквиром (11.6)	• Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године (акциони план у припреми) • Програм за смањење ризика од елементарних непогода	
Унапређење одрживих модела потрошње и производње (Циљ 12)		
Одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса (12.2) Показатељ: 12.2.2 Домаћа потрошња материјала, домаћа потрошња материјала по глави становника, и домаћа потрошња материјала по БДП-у	• Национални акциони план за коришћење обновљивих извора енергије Републике Србије до 2020 • Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (нема АП) • Стратегија индустријске политике Републике Србије до 2030. године (акциони план у припреми) • Програм чистије производње, у припреми • Програм за циркуларну економију, у припреми	Поглавље 27

Еколошки исправно управљање хемикалијама (12.4) Показатељи: 12.4.2 Количина произведеног опасног отпада по глави становника и удео третираног опасног отпада, према врсти третмана	• <i>Стратегија (програм) управљања отпадом, у припреми</i> • <i>Програм чистије производње, у припреми</i>	Поглавље 27
Смањење генерисања отпада (12.5) Показатељи: 12.5.1 Национална стопа рециклирања, у тонама рециклираног материјала	• <i>Стратегија (програм) управљања отпадом, у припреми</i> • <i>Програм за циркуларну економију, у припреми</i> • <i>Програм чистије производње, у припреми</i>	Поглавље 27
Јавне набавке усклађене са принципима одрживости (12.7) Показатељи: 12.7.1 Број земаља које спроводе политике и акционе планове за одрживе јавне набавке	• Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2019-2023. године, са Акционим планом за 2019. и 2020. годину	Поглавље 5
Образовање за одрживи развој (12.8) Показатељи: 12.8.1 Мера у којој су на свим нивоима интегрисани образовање за (i) припадност глобалној заједници и (ii) одрживи развој, укључујући и родну равноправност и људска права на свим нивоима: (а) националних образовних политика; (б) курикулума; (ц) образовања наставника; и (д) процене ученика и студената	• Стратегија развоја образовања у Србији 2012-2020 + АП (<i>нова стратегија у изради</i>)	Поглавље 26
Промовисање активности на свим нивоима у борби против климатских промена (Циљ 13)		
Прилагодљивост на ризике везане за климатске промене (13.1) Показатељи: 13.1.1 Број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама на 100.000 становника 13.1.2 Број земаља које усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са Сендаи оквиром за смањење ризика од катастрофа 2015-2030. године 13.1.3 Удео локалних самоуправа које усвајају и спроводе стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	• Прва национална комуникација (Први извештај РС према Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе), усвојена 2010. године; • Први двогодишњи ажурирани извештај (FBUR) према Оквирној конвенцији УН о промени климе - UNFCCC (усвојен јануара 2016. године); • Прва национална комуникација (Други извештај према Оквирној конвенцији УН о промени климе) • <i>Стратегија нискоугљеночног развоја, у изради</i> • <i>Стратегија (програм) адаптације на измењене климатске услове (у припреми, ИПА 16)</i> • <i>Стратегија заштите ваздуха, у припреми</i> • Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода + АП до 2020	Поглавље 27: Животна средина

	• <i>Национални акциони план за ублажавање последица суше и деградације земљишта (у припреми)</i> • Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама • План искључивања из употребе халогенованих хлорофлуороугљоводоника, с циљем смањења потрошње халогенованих хлорофлуороугљоводоника за 35% до 2020. године	
Мере за климу интегрисане у националне политике и стратегије (13.2) Показатељи: 13.2.1 Број земаља које су известиле о успостављању или операционализацији интегрисаних политика/стратегија/планова који повећавају способности да се прилагоде негативним утицајима климатских промена, подстичу отпорност на климатске промене и развој са ниским емисијама гасова са ефектом стаклене баште на начин који не угрожава производњу хране (укључујући национални план адаптације, национално утврђене доприносе, националне комуникације, двогодишње ажуриране извештаје или друго)	• Стратегија развоја енергетике до 2025 • <i>Програм чистије производње, у припреми</i>	Поглавље 27
Обавезе преузете из „Оквирне конвенције УН о климатским променама“ (13. а) Показатељи: 13.а.1 Износ прикупљених USD на годишњем нивоу од 2020-2025. године ради достизања преузете обавезе од 100 милијарди USD	• <i>Стратегија нискоугљеночног развоја, у припреми</i>	Поглавље 27
Одрживо управљање шумама, сузбијање десертификације и деградације земљишта и уништења биодиверзитета (Циљ 15)		
Одрживо коришћење екосистема, посебно шума, мочвара и планина (15.1)	• Просторни план Републике Србије до 2020. • <i>Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (нема АП)</i> • Национални акциони план за коришћење обновљивих извора енергије Републике Србије до 2020.	Поглавље 27
Одрживо управљање шумама (15.2)	• Стратегија развоја шумарства Републике Србије (<i>није орочена, нема АП</i>)	Поглавље 27

Борба против деградације земљишта (15.3)	Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара (нема АП)	Поглавље 27
Заустављање губитка биодиверзитета (15.5)	Програм заштите природе, у припреми	Поглавље 27
Предузети хитне активности како би се окончали криволов и трговина заштићеним животињским и биљним врстама (15.7)	Програм заштите природе, у припреми	
Мир, правда и снажне институције (Циљ 16)		
Смањење насиља/борба против криминала (16.1) Показатељи: 16.1.1 Број жртава намерних убистава на 100.000 становника, према полу и старости 16.1.2 Број смртних случајева узрокованих конфликтима на 100.000 становника, према полу, старости и узроку 16.1.3 Удео становништва које је током претходних 12 месеци било изложено физичком, психолошком или сексуалном насиљу	- Стратегија полиције у заједници - Стратегија контроле малог и лаког оружја у Републици Србији за период 2019-2024. године	Поглавље 23 Поглавље 24
Борба против злоупотребе деце (16.2) Показатељи: 16.2.1 Удео деце старости 1-17 година која су током претходног месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља 16.2.2 Број жртава трговине људима на 100.000 становника, према полу, старости и облику експлоатације 16.2.3 Удео младих жена и мушкараца старости 18-29 који су до узраста од 18 година били изложени сексуалном насиљу	Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштите жртава 2017-2022 + Акциони план за спровођење Стратегије превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштите жртава за 2019. и 2020. годину	Поглавље 24
Владавина права и једнак приступ правди (16.3) Показатељи: 16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта 16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације	- Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025. године - Стратегија развоја система бесплатне правне помоћи у Републици Србији (није дефинисан рок важења, нема АП)	Поглавље 23, АП за поглавље 23
Борба против прања новца и организованог криминала (16.4) Показатељи: 16.4.1 Укупан износ долазних и одлазних незаконитих финансијских токова (у текућој вредности USD)	Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024. године, са Акционим планом за период 2020-2022. године	Поглавље 24

16.4.2 Удео заплeњеног, пронађеног и предатог оружја за које су надлежни органи утврдили незаконито порекло или контекст у складу са међународним инструментима	Национална стратегија за борбу против организованог криминала (формално постоји, али се практично не примењује)	
Борба против корупције (16.5) Показатељи: 16.5.1 Удео лица која су имала најмање један контакт са јавним службеником и која су дала мито јавном службенику, или од којих је јавни службеник тражио мито током претходних 12 месеци 16.5.2 Удео привредних субјеката који су имали најмање један контакт са јавним службеником и који су дали мито јавном службенику, или од којих је јавни службеник тражио мито током претходних 12 месеци		Поглавље 23, АП за поглавље 23
Делотворне и транспарентне институције (16.6) Показатељи: 16.6.1 Примарни државни расходи као удео у оригинално одобреном буџету, по секторима (или по буџетским линијама или нечем сличном) 16.6.2 Удео становништва које је задовољно својим последњим искуством са јавним службама	- Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији (<i>нова стратегија у изради</i>) - Стратегија за развој интерне финансијске контроле у јавном сектору за период од 2017. до 2020. године + Акциони план за период 2019-2020. године - Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2020. до 2022. године, са Акционим планом - Стратегија стручног усавршавања државних службеника у Републици Србији - Стратегија о стручном усавршавању запослених у јединицама локалне самоуправе	Поглавља 10, 32, 33
Одговорно и партиципативно доношење одлука (16.7) Показатељи: 16.7.1 Удео различитих позиција у националним и локалним јавним институцијама, укључујући (а) законодавна тела; (б) јавне службе; и (ц) судске органе, у односу на националне дистрибуције, према полу, старости, инвалидитету и групама становништва 16.7.2 Удео становништва које сматра да је процес доношења одлука инклузиван и одговара на потребе, према полу, старости, инвалидитету или популационим групама	- Стратегија регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама за период 2016-2020. године - Национална стратегију за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године, која има један од посебних циљева: Жене и мушкарци равноправно одлучују у јавном и политичком животу	
Јавни приступ инфорацијама и заштита основних слобода (16.10)	Стратегија у за примену конвенције о доступности информација, учешћу	Поглавље 23

Показатељи: 16.10.1 Број потврђених случајева убиства, отмица, присилног нестанка, арбитрарног притварања или тортуре новинара, медијског особља, чланова синдиката или бранилаца људских права током претходних 12 месеци 16.10.2 Број држава које усвајају и спроводе уставне, законске и/или политичке гаранције за приступ информацијама од јавног значаја	јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине - Архуска конвенција • Акциони план за спровођење иницијативе Партнерство за отворену управу у Републици Србији за период 2018-2020. године	
Партнерством до циљева (циљ 17)		
Мобилизација ресурса и капацитета за прикупљање пореза и осталих прихода (17.1)	• Ревидирани Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020, за период од јула 2019. до децембра 2020. године, са Акционим планом (<i>нови програм у припреми</i>) • Стратегија развоја интерне финансијске контроле у јавном сектору у Републици Србији за период 2017-2020. године, са Акциони план за период 2019-2020. године • Фискална стратегија за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину • Програм трансформације пореске управе за период 2015-2020. године	Поглавље 16 - Порези
Дугорочна одрживост дуга (17.4)	• Ревидирани Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020, за период од јула 2019. до децембра 2020. године, са Акционим планом (<i>нови програм у изради</i>) • Фискална стратегија за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину	
Регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација (17.6)	• Стратегија за Југоисточну Европу • Европска стратегија за Дунавски регион • ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област	Horizon 2020
Развој, пренос и ширење еколошки исправних технологија (17.7)		
Унапређење и коришћење иновативних технологија и ИКТ (17.8)	• Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године (<i>нова стратегија у изради</i>) • Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији з а период 2020-2025. године + АП за период 2020–2022. године за примену Стратегије развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020–2025. година • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период	

	од 2016- до 2020. – Истраживања и иновације • Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010. до 2020. године (нема АП)	
Међународна подршка за изградњу капацитета за израду и имплементацију националних планова (17.9)	• Стратегија за Југоисточну Европу • Европска стратегија за Дунавски регион • ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област	
Повећан извоз (17.11)	• Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030. године (<i>акциони план у припреми</i>) • Ревидирани Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020, за период од јула 2019. до децембра 2020. године, са Акционим планом (<i>нови програм у припреми</i>)	
Макроекономска стабилност кроз координацију политика (17.13)	• Ревидирани Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020, за период од јула 2019. до децембра 2020. године, са Акционим планом (<i>нови програм у припреми</i>) • Стратегија регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама за период 2016-2020. године (<i>нови програм у припреми</i>) • Програм економских реформи за период 2020-2022. године • Фискална стратегија за 2021. годину са пројекцијама за 2022. и 2023. годину	
Кохерентност политика за потребе одрживог развоја (17.14)	• Стратегија регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама за период 2016-2020. године (<i>нови програм у припреми</i>)	
Унапређење глобалног партнерства за постизање одрживог развоја (17.16)	• Стратегија за Југоисточну Европу • ЕУ стратегија за Дунавски регион • ЕУ Стратегија за Јадранско-јонску област	